

SAN MATEO

Jesucristo ñekúsamarā ääríturiamuríridea

(Lc 3.23-38)

- 1** ¹ Jesucristo ñekúsamarā iripoegue marā āsū āārīnerā āārímá. Jesucristo, David parāmi āāríturiagu āārīdi āārímí. David, Abraham parāmi āāríturiagu āārīdi āārímí.
- ² Abraham Isaac pagu, Isaac Jacob pagu, Jacob Judásā pagu āārīdi āārímí.
- ³ Judá pūrā Fares, Zara wāikurā āārīnerā āārímá. Ígūsā pago Tamar wāikudeo āārímó. Fares Esrom pagu, Esrom Aram pagu,
- ⁴ Aram Aminadab pagu, Aminadab Naasón pagu, Naasón Salmón pagu, ⁵ Salmón Booz pagu āārīdi āārímí. Ígū pago Rahab wāikudeo āārímó. Booz, Obed pagu āārīdi āārímí. Ígū pago Rut wāikudeo āārímó. Obed Isaí pagu āārīdi āārímí.
- ⁶ Isaí Israel bumarā opu David pagu āārīdi āārímí. David, Urías marāpo āārīdeo merā Salomón wāikugure pūrākudi āārímí.
- ⁷ Salomón Roboam pagu, Roboam Abías pagu, Abías Asa pagu, ⁸ Asa Josafat pagu, Josafat Joram pagu, Joram Uzías pagu,
- ⁹ Uzías Jotam pagu, Jotam Acaz pagu, Acaz Ezequías pagu, ¹⁰ Ezequías Manasés pagu, Manasés Amón pagu, Amón Josías pagu,
- ¹¹ Josías, Jeconíasā pagu āārīdi āārímí. Ígūsā āārīpoere Israel bumarārē

Babilonia marā pagu ñeā, Ígūsāya nikūgue āārīnerā āārímá.

- ¹² Irasirigu, Jeconías Babilonia nikūgue Salatiel wāikugure pūrākudi āārímí.

Salatiel Zorobabel pagu,

¹³ Zorobabel Abiud pagu,

Abiud Eliaquim pagu, Eliaquim Azor pagu,

- ¹⁴ Azor Zadoc pagu, Zadoc Aquim pagu,

Aquim Eliud pagu, ¹⁵ Eliud Eleazar pagu,

Eleazar Matán pagu, Matán Jacob pagu,

- ¹⁶ Jacob, José pagu āārīdi āārímí.

José, María marāpu āārīdi āārímí.

María, Jesús masakare taubu “Cristo” wāikugu pago āārīdeo āārímó.

¹⁷ Abraham merā keopurori, Daviguere marí keotūnumakū, āārīpererā Abraham parāmerā āāríturiarā catorce burigora masāporewāgānerā āārímá. David merā ígū parāmerā āāríturiarārē keomakū, Babiloniague Israel bumarārē ígūsā āāburo dupuyuro keotūnumakū, catorce burigora masāporewāgānerā āārímá. Dupaturi Babiloniague ígūsā ejadero puru, ígūsā parāmerā āāríturiarārē keopurorimakū, Cristo deyoadero puru keotūnumakū, catorce burigora masāporewāgānerā āārímá doja.

Jesucristo deyoadea

(Lc 2.1-7)

¹⁸ Jesucristo deyoaburi āsū waayuro. Ígū pago María, José merā marāpukūbo iriyupo. Ígūsā suro merā āārīrikūburo dupuyuro Ōgū deyomarígū turari merā nijipo āārīnugāsiayupo. ¹⁹ José

igo merā mojósiabu diayemarē irigu āariyupū. Irasirigu, igo nijipo āaririrē masigū, masaka iūrōgue igore: “Nērō irideo āarimó”, āri weresādubai, igūsā masibirimakūta igore béobu iriadiyupū.²⁰ Irire igū gūñaripoe Maripure wereboegu, kērōgue igūrē deyoa, āsū āariyupū:

—José, David parāmi āarituriaagu, Mariare ñerō gūñabirikōāka! Igo, Ōāgū deyomarigū turari merā nijipo āaririgūāsiamo. Irasirigu gūiro marirō igo merā mojósiaka!²¹ Igo majīgūrē pūrākugokumo. Igū igūyarā masakare igūsā ñerī iridea wajare taubu āarigukumi. Irasirigu igūrē “Jesús”^a wāiyegukoa, āriyupū Maripure wereboegu Josére.

²²I āaripereri Maripū igūya kerere weredupuyudire gojadorederosūta waayuro. Āsū āri gojasūdero āaribá:

²³Sugo nomeō ūmū merā āaribirikerego, sugū majīgū pūrākugokumo. Igū “Emanuel” wāikugukumi, āri gojasūdero āaribá.^b

“Emanuel”, ārirō: “Maripū marī merāta āarimi”, āriduaro yáa.

²⁴José kārīadi yobeja, purū Maripure wereboegu igūrē doreaderosūta María merā mojósiayupū. ²⁵Irasirikeregu, igo magūrē pūrākuburo dupuyuro igore marāpokubi irirosū āarikōāyupū. Igo pūrākudero purū, majīgūrē “Jesús” wāiyeyupū.

Masirimasā Jesúre iārā waadea

2¹Herodes wāikugu, Judea nikū marā opu āariripoe Jesús iri nikūma makā Belégue deyoayupū. Igū deyoadero purū, abe maririro gapū marā neñukārē ōarō masirimasā Jerusalégue ejañurā. ²Irogu eja, iri makā marārē sērēñanūrā:

—Sugū majīgū deyoadi judío masaka opu āaribu, ¿noógue āariri? Guaya nikūgue gua āarimakū, abe maririro

gapū neñukāmū igū deyoarire imugū boyopurorimakū iābá. Irasirirā igūrē būremurā aarirā iriabu, āriñurā.

³Opu Herodes igūsā irasū ārādeare pébokagu, buro gūñarikuyupū. Āaripererā Jerusalén marāde gūñarikuñurā. ⁴Irasirigu Herodes āaripererā paía oparārē, Moisés doredeare buerimasādere siiu neeō, igūsārē sērēñayupū:

—Cristo, Maripū iriubu, ¿noógue deyoabu āarāyuri? āriyupū. ⁵Igū irasū ārimakū, āsū āri yujñurā:

—Judea nikūma makā Belégue deyoagukumi. Iripoegue Maripuya kerere weredupuyudi āsū āri gojadi āarimi:

⁶Belén wāikuri makāgue sugū Opu deyoagukumi. Igū Maripuyarā Israel bumarārē korebu āarigukumi.

Irasiriro Belén Judea nikū āariri makārī watope ubu āariri makā āarikerero, gaji makārī nemorō āarirokoa, āri gojadi āarimi, āri wereñurā Herodere.^c

⁷Igūsā irasū ārimakū pégu, Herodes masirimasārē siiu, masaka péberogue sērēñayupū:

—¿Naásū āarimakū neñukāmū deyoari? āriyupū. ⁸“Irinugue deyoami”, āri yujmakū pégu, igūsārē Belégue āsū āri iriuyupū:

—Iro marārē: “¿Noógue āariri, majīgū deyoadi?” āri sērēñarā waaka! Igūrē bokajarā, ōōta goedujarika, yare igū āarirōrē weremurā! Yude igūrē būremugū waadukoa, āriyupū igūsārē.

⁹⁻¹⁰Igū irasū ārimakū pé, Belégue waakōñurā. Maague waamakū, neñukāmū, abe maririro gapū boyoadi igūsā dupuyuro waadupuyuyupū, igūsā waarī maarē imugū. Igūsā neñukāmūrē iārā, buro usyuanūrā. Neñukāmū igūsā dupuyuro waa, majīgū igū āariri wii weka dujanugājayupū.

¹¹Irasirirā iri wiigue ñajārā, majīgūrē, igū pago María merā

^a 1.21 “Jesús”, ārirō: “Marī Opu marirē taumi”, āriduaro yáa.

^b 1.23 Is 7.14 ^c 2.6 Mi 5.2

äärīgūrē bokajañurā. Īgūrē iā, īgū pūro ñadakupuri merā ejamejā: “Ōātarimi”, āri būremuñurā. Īgūsā āiadea kūmarirē tūpā: oro, incienso, mirra wāikuri sūrōri wajaparire īgūrē siñurā. ¹² Pūru īgūsā kāriripoe Marīpū kērōgue wereyupū:

—Musāya makāgue goedujāarā, Herodes pūro waarí maaré dujāabirikōāka! Gaji maa gapū dujāaka! āri wereyupū. Irasirirā gaji maa gapū goedujāañurā.

**José, María merā majīgūrē
Egiptogwe āiduriadea**

¹³ Masirimasā goedujāadero pūru, Marīpūre wereboegu Josere kērōgue deyoa, āsū āri wereyupū:

—Yobeka! Majīgūrē, īgū pago merā Egipto nikūgue āiduriwāgāka! Yū mūrē: “Dujarika!” āri weremakūgue dujarika! Herodes majīgūrē āmabu yāmi īgūrē wējēbu, āri wereyupū.

¹⁴ Īgū irasū ārimakū pégu, José yobe, majīgūrē āi, pago merā ñamita Egiptogwe waakōyupū. ¹⁵ Herodes okaropā irogue āārīñurā. Irasiriro Marīpūya kerere weredupuyudi Marīpū magūrē īgū ārideare gojaderosūta waayuro. Marīpū āsū ārīdi āārīmi: “Yū magūrē Egiptogwe āārīgūrē siubū”.

Herodes ūma pūrārē wējēbéodoredea

¹⁶ Herodes, masirimasā īgū pūro goedujāabirimakū iāgū, guatariakōyupū. Irasirigū Belén marārē, iri makā turo āārīrādere ūma pūrāgārē wējēpeokōādoreyupū. Masirimasā ārideare gūñagū: “Ōōpāta majīgū masākumi”, āri gūñayupū. Irasirigū pe bojori oparārē, pe bojori doka oparārē wējēbéodoreyupū. ¹⁷ Īgū irasiriri Jeremias Marīpūya kerere weredupuyudi gojaderosūta waayuro. Āsū āri gojadi āārīmi:

¹⁸ Ramā wāikurogue būro būjawereri merā dujaritua, orerākuma. Raquel parāmerā āārīturiarā

Israel bumarā nome īgūsā pūrārē būro orerākuma.

Īgūsā pūrārē wējēmakū iārā, būjawereduūbirimakū, gajerā īgūsārē gūñaturamakū irimasibirikuma, āri gojadi āārīmi.^d

¹⁹ Herodes boadero pūru, Marīpūre wereboegu Josere Egiptogwe āārīgūrē kērōgue deyoa, āsū āriyupū doja:

²⁰ —Majīgūrē wējēduanerā boapereakōāma. Irasirigū majīgūrē, pago merā Israel bumarāya nikūgue āi dujāaka doja! āriyupū.

²¹ Īgū irasū ārimakū pégu, José yobe, majīgūrē, pago merāta Israel bumarāya nikūgue āiākōyupū. ²² José gapū Judea nikūgue ejagu, Herodes magū Arquelao wāikugū īgū pagū dagure gorawayudi āārīmi, ārīri kerere pégu, gūiyupū. Irasirigū, kērōgue Marīpū īgūrē werederosūta Judea nikūrē taria, Galilea nikūgue waakōyupū. ²³ Iri nikūguere Nazaret wāikuri makāgue eja, āārīyupū. Irasiriro Marīpūya kerere weredupuyunerā gojaderosūta waayuro. Āsū āri gojanerā āārīmā: “ ‘Cristo, Marīpū iriudi Nazaretmūta āārīmi’, ārīrākuma masaka”, āri gojanerā āārīmā.

Juan masakare wāiyerimasū buedea
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

3 ¹ Iripoere Juan masakare wāiyerimasū Judea nikū masaka marīrōgue īgū pūro ejarārē Marīpūyare buenūgāyupū. ² Āsū āri werenayupū: —Musā ñerō iririre būjawerēka! Musā gūñarirē gorawayuka! Mērō dūyāa, Marīpū īgūyarārē doreri ejaburo, āri werenayupū.

³ Iripoeguemu Isafas Marīpūya kerere weredupuyudi, Juan iriburire āsū āri gojadi āārīmi:

Sugu, masaka marīrōgue būro gainirí merā: “Marí Opū aariburi dupuyuro īgū aariburi maaré diayema maa oārī maa āmurā

^d 2.18 Jer 31.15

irirosū diayemarē irika!" āri
weregukumi, āri gojadi āārimī.^c

⁴Juāya surīro camellu poari
merā suadea surīro āāriyuro. Īgūya
yūjūwēñarīdade waibū gasiro merā
irideada āāriyuro. Poreroa, mume
makānūū marāyare baarikūyupū.

⁵Jerusalén marā, āāriperero Judea
nikū marā, dia Jordán wāikudiya turo
marāde ĩgūrē pērā ejañurā. ⁶Īgūsā
ñerō irideare bujawere, Marīpūre
weretarimakū ĩāgū, ĩgūsāre deko merā
wāiyeyupū dia Jordán wāikudiyague.

⁷Juan, wārā fariseo bumarā, saduceo
bumarā ĩgūrē wāiyedorerā ejamakū ĩāgū,
āsū āriyupū:

—Musā āña irirosū ñerā āārā.

¿Noā musārē oōguere aaridoreari?

“Marīpū, gua ñerō iriri gua guare
wajamoābirikōāburo”, āriñā, ¿yūre
wāiyedorerā aarari? ⁸Musā: “Gua
ñerō irideare bujawere, guñarirē
gorawayuabu”, āriñā, musā ñerō irideare
piri, oārī gapūre irika! Musā irasirimakū,
Marīpū musārē wajamoābirikumi.

⁹Musā: “Gua Abraham parāmerā
āārīturiarā āārimakū, Marīpū guare
wajamoābirikumi”, āri guñabirikōāka!
Yū musārē āsū ārā: “Musā guñarirē
gorawayubirimakū, musā Abraham
parāmerā āārīturiari wajamāa. Marīpū
ī ũtāyeri merā Abraham parāmerā
āārīturiarā waamakū irimasīmi”.

¹⁰Musā ñerī iririre piribirimakū ĩāgū,
Marīpū musārē bēogukumi. Sugu
yuku ñerī dukakudire ĩā, kōme merā
nugūrīgue merāta diti, peamegue
soebéorosū musārē bēogukumi. ¹¹Musā
ñerō irideare bujawere, musā guñarirē
gorawayumakū ĩāgū, yū musārē deko
merā wāiyegukoa. Yū pūru aarīgū, yū
nemorō turagu āārimī. Yū gapū ubu
āārīgū, ĩgūrē neō sūropebirikoa. Īgū
musārē Oāgū deyomarīgū merā, peame
merā wāiyegukumi. Irasirigu Oāgū
deyomarīgūrē musā merā āārīnimakū
irigukumi, ñerirē soebéorosū musārē
ñerirē bēoburo, āriḡū. ¹²Trigo gasirire

korobéogu irirosū āārimī. Gasirire koro
odo, iri yerire baari duripīri wiigue
duripīgū irirosū oārō irirārē ĩgū pūroque
āiagukumi. Gasiri gapūre peamegue
soebéogu irirosū ñerō irirārē peamegue
bēogukumi. Iri peame neō yaribirikoa,
āri werenayupū Juan masakare.

Juan Jesúre deko merā wāiyedeā

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³Juan masakare dia Jordán
wāikudiyague deko merā wāiyeripoe
Jesús Galileague āārādi ĩgūrē
wāiyedoregu waayupū. ¹⁴Iroque ejamakū,
Juan ĩgūrē wāiyeduabiradiyupū:

—¿Mu gapū yūre wāiyerono irigu yūre
wāiyedoregu aariri? āriyupū.

¹⁵⁻¹⁶Jesús gapū ĩgūrē yūjuyupū:

—Yūre wāiyeka! Marīrē āārīpereri
Marīpū doredorosūta iriro gāāmea.

Īgū irasū ārimakū pégu: “Jáu”, āri,
Jesúre wāiyeyupū. Wāiye odomakū,
Jesús diague níadi majānūgāmakūta,
ūmugasigū tūpākōāyuro. Oāgū deyomarīgū
buja irirosū deyogu dijari, ĩgū weka
ejabejamakū ĩayupū. ¹⁷Marīpū
ūmugasigū āārīgū āsū āriyupū Jesúre:

—Īi yū magū, yū maīgū āārimī. Īgū
merā buro usuyāa, āriyupū.

Wātī Jesúre ārimēsādieā

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 ¹Pūru Oāgū deyomarīgū Jesúre
masaka marīrōque āāyupū, wātī
ĩgūrē ārimēsāburo, āriḡū.

²Iroque Jesús cuarenta nūri,
cuarenta ñamīrīgora baabiriyupū. Pūru
uaboakōāyupū. ³Īgū uaboamakū ĩāgū,
wātī ĩgū puro eja, āsū āriyupū:

—Diyeta Marīpū magū āārīgū, mu
turaro merā ī ũtāyerire pá duparu
waamakū irika! āriyupū.

⁴Jesús gapū ĩgūrē yūjuyupū:

—Yūpūya werenirī gojadeā pūgue:
“Baari dita masakare okamakū iribea.
Āārīpereri Marīpūya werenirī gapū
ĩgūsārē okamakū yāa”, āri gojasūdero
āārībū, āri wereyupū Jesús wātīrē.

^c 3.3 Is 40.3

⁵ Puru wātī Marīpuya makā
Jerusalégue Jesúre āia, Marīpuya wii
wekague āimurīa, ⁶ ĩgūrē āsū āriyupu:
—Diyeta Marīpu magū āārīgū,
yebague parimadijaka! ĩgūya werenírī
gojadea pūgue:

Marīpu ĩgūrē wereboerārē murē
koredoregukumi, neō útāyegue
meébejabirikōāburo, ārīgū, āri
gojasūdero āārībá, āri wereyupu
wātī Jesúre.^f

⁷ Jesús ĩgūrē yujyupu:
—Yurpaya werenírī gojadea pūgue:
“Buremurí marirō Marīpūre: ‘Mū
turari merā yare gajino iri ĩmuka!’
ārībirikōāka!” āri gojasūdero āārībá, āri
wereyupu Jesús wātírē.

⁸ Puru wātī Jesúre ūmarī buúru
wekague āimurīayupu doja. Irogue
āārīpereri i ūmuma makārírē, masaka
oparidere ĩmupeokōāyupu. ⁹ Irire
ĩmupeo, Jesúre āsū āriyupu:
—Mū ñadukupuri merā ejamejāja,
yure: “Mū, yu Opū āārā”, āri
buremumakū, i āārīpererire murē sīgura,
āriyupu.

¹⁰ ĩgū irasū ārīmakū, Jesús āsū
āriyupu:
—Satanás, yu purore wirika! Yurpaya
werenírī gojadea pūgue: “Marīpu direta
buremuka! ĩgū doreri direta irika!” āri
gojasūdero āārībá, āri wereyupu Jesús
wātírē.

¹¹ ĩgū irasū ārīmakū pégu, wātī
waakōāyupu. ĩgū waadero puru,
Marīpūre wereboerā Jesúre iritamurā
ejañurā.

**Jesús Galilea nikūgue masakare
buenugādea**

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Juārē peresu iridea kerere pégu,
Jesús Galilea nikūgue waakōāyupu.

¹³ Iro āārírī makā Nazarete tariwāgā,
Capernaum wāikuri makāgue
ejayupu. Galilea wāikuri ditaru turo
āārībá Capernaum. Iri makā Zabolón
bumarāya nikū, Neftalí bumarāya nikū

āārīunadero āārībá. ¹⁴ Jesús irogue
ejagu, iripoeguemu Marīpuya kerere
weredupuyudi Isaías gojaderosūta
iriyupu. Āsū āri gojadi āārímí:

¹⁵ Zabolón bumarāya nikū, Neftalí
bumarāya nikū āārīunadero,
judío masaka āārimerāya nikū
āārā. Ditaru turo, dia Jordán
wāikudiya abe ñajarōgue Galilea
wāikuri nikū āārā.

¹⁶ Iro marā, naītārōgue āārírā
irirosū Marīpūyare masibema.
ĩgūsā masībiri waja peamegue
waabonerā āārīma. Irasū
āārīkererā, siāgorire iārā irirosū
ĩgūsārē taubure iārākuma. ĩgūta
ĩgūsārē Marīpūre masīmakū irigu
aarigukumi. Irasirirā boyorogue
āārírā irirosū āārírākuma, āri
gojadi āārímí.^g

¹⁷ Jesús irogue āārīgū, masakare āsū
āri buenugāyupu:

—Musā ñerī iririre bujawereka!
Musā gūñarírē gorawayuka! Mérō
duyāa, Marīpu ĩgūyarārē doreri ejaburo,
āriyupu.

**Jesús wapikurā waaí wējērīmasārē
siudea**

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Jesús Galilea wāikuri ditaru turogue
ejagu, Simórē, ĩgū pagumu Andrére
bokajayupu. Simóta “Pedro” wāikuyupu.
ĩgūsā waaí wējērīmasā āārīñurā.

Ditarugue ĩgūsāya buidire meeyorā
iriñurā. ¹⁹ Jesús ĩgūsārē:

—Náka, yu merā! Daporare musārē
waaí wējērīmasā āārírírē piri, Marīpuya
kerere wererīmasā āārīmakū irigukoa,
āriyupu.

²⁰ ĩgū irasū ārīmakū pérā, mata
ĩgūsāya buiriyukure pikōā, Jesús merā
waakōāñurā.

²¹ Puru Jesús yoawayaro waa,
Santiagore, ĩgū pagumu Juārē
bokajayupu. ĩgūsā Zebedeo wāikugu
pūrā āārīñurā. ĩgūsāya doódirugue ĩgūsā
pagu merā ĩgūsāya buiriyukure āmurā

iriñurā. Jesús ĩgūsārē: “Náka, yu merā!”
 āri siuyupu. ²²Īgū irasū ārimakū pérā:
 “Jáu”, āri, ĩgūsāya doodirure, pagure
 pikōā, Jesús merā waakōāñurā.

Jesús wárā masakare buedea
 (Lc 6.17-19)

²³Jesús āārīperero Galilea nikūrē
 judío masaka nerērī wiirigue
 buegorenayupu. Ōārī kerere, Marīpu
 ĩgūyarārē doregu āārīrīrē bueyupu.
 Irasū āārimakū pūrīrikurārē āārīpereri
 ĩgūsā pūrīrīrē tauyupu. ²⁴Īgū irasiriri
 kerere āārīperero Siria nikū marā
 masīpereakōāñurā. Irasirirā gajerosūperi
 sīrīrī oparārē, pūrīrikurārē, wātēa
 ñajāsūnerārē, ñamasīrīrī oparārē,
 waamasīmerādere Jesús purogue
 āāñurā. Irasirigu āārīpererārē tauyupu
 Jesús.

²⁵Īgū irasirimakū ĩārā, wárā Galilea
 nikū marā, Decápolis wāikūri nikūma
 makārī marā, Jerusalén marā, Judea
 nikū marā, dia Jordán wāikūdiya abe
 murīriro gapu marā ĩgū merā waañurā.

Jesús buúrugue masakare buedea

5 ¹Jesús, masaka wárā ĩgū purō
 ejamakū ĩāgū, buúrugue murīa,
 eja doayupu. ĩgū irogue doamakū, ĩgū
 buerā ĩgū purō nerēnugājāñurā. ²Īgūsā
 nerēnugājāmakū ĩāgū, Jesús ĩgūsārē āsū
 āri buerūroriyupu:

“Āsū irirāno usuyama”, āri buedea
 (Lc 6.20-23)

³—“Marīpu iritamubirimakū, ĩgū
 gāāmerīrē irimasīña marībokoa”, āri
 gūñarāno, ũmugasigue Marīpu ĩgūyarārē
 dorerogue waarākuma. Irogue ma
 ĩgūsāya āārā. Irasirirā usuyama.

⁴Bujawereri merā āārīrārē Marīpu
 ĩgūsārē gūñaturamakū irigukumi.
 Irasirirā usuyama.

⁵“Gajerā nemorō āārā”, āri gūñamerā,
 Marīpu ĩgūsārē: “I nikūrē sīgura”,
 ārīdeare oparākuma. Irasirirā usuyama.

⁶Marīpu gāāmerīrē iriduarā, uaboarā
 baaduarā, nemesiburā iriduarā irirosū
 āārīma. Marīpu ĩgūsārē iritamugukumi,

ĩgū gāāmerīrē iriburo, ārīgū. ĩgūsārē
 iritamugū, irī, baayapianerā irirosū
 āārīmakū irigukumi. Irasirirā usuyama.

⁷Gajerārē bopoñarī merā ĩārārē
 Marīpu ĩgūsārē bopoñarī merā ĩāgukumi.
 Irasirirā usuyama.

⁸Ñerī opamerā Marīpure ĩārākuma.
 Irasirirā usuyama.

⁹Gajerārē ōārō siuñajārī merā
 āārīmakū iriduarārē Marīpu ĩgūsārē:
 “Yu pūrā āārīma”, ārīgukumi. Irasirirā
 usuyama.

¹⁰Marīpu gāāmerīrē iriri waja,
 gajerā ĩgūsārē ñerō tarimakū irisūrā
 ũmugasigue Marīpu ĩgūyarārē
 dorerogue waarākuma. Irogue ma
 ĩgūsāya āārā. Irasirirā usuyama.

¹¹Yure musā buremurī waja gajerā
 musārē ñerō werenīkerepuru, musārē
 ñerō irikerepuru, āārīpereri gajerosūperi
 ñerī kere ārīkerepuru, usuyaka!

¹²Marīpuya kerere weredupuyunerārē
 musā dupuyuro āārīnerārē āsūta
 ñerō irinerā āārīma. Irasirirā musārē
 ñerō irikerepuru, ōārō usuyari merā
 āārīrikuka! Purugue wáro ōārī
 oparākoa ũmugasiguere, ārīyupu Jesús.

**I ũmuguere Marīpuyare irirā moā,
 siāgori irirosū āārīma, āri buedea**
 (Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³Irasū āri odo, Jesús āsū āri
 buenemoyupu:

—Musā i ũmuguere Marīpuyare irirā
 moā okari irirosū āārā. Moā okadea
 okabirimakū, dupaturi okamakū
 irimasībirikoa. Béokōākoa. Béoadero
 puru, masaka kurawasiribéokōākuma.
 Irasirirā musā moā okari irirosū
 Marīpuyare irinīkōāka!

¹⁴Musā i ũmu marārē siāgori irirosū
 āārā. Irasirirā Marīpuyare musā
 irimakū ĩārā, ĩgūrē masīrākuma. Buúru
 wekague āārīrī makārē duumasīña
 máa. ¹⁵Masaka siāgodirure siāgorā,
 dupa kuma dokague píbirikuma. Siāgo,
 wii dekgue siukuma, iri wii marā
 āārīpererā ōārō boyorogue āārīburo,
 ārīrā. ¹⁶I irirosū musāde Marīpuyare
 ōārō iriri merā masakare musā

İğüyarâ âârîrîrê masîmakû irika, İğürê ùmugasigüe âârîğürê: “Ôatarigü âârîmî”, ârî bûremuburo, ârîrâ!

Jesús Moisés doredeare buede

¹⁷’Musâ yure âsü ârî gûñabirikôaka: “Marîpû Moisére doreri pídeare, irasû âârîmakû Marîpûya kerere weredupuyunerâ gojadeare béogu aarigú irikumi”, ârî gûñabirikôaka! Irire béogu aarigú meta iribû. Iri âârîpererire keoro iriyuwarikugü aarigú iribû. ¹⁸Diayeta musârê werea. Ùmugasî, î nikû âârîrôpâta Marîpû neô mérôgâ su wâi İğû doreri pídeare béobirikumi. Âârîpereri İğû: “Âsü irigûra”, ârîdeare keoro iriyuwarikugükumi. ¹⁹Iri dorerire su wâirê tarinugârano, gajerârê: “Gua irirosû irika!” ârî buerâ, ùmugasigüe Marîpû İğüyarârê dorerogue İğû İâmakû ubu âârîrâ âârîrâkuma. Gajerâ gapû iri dorerire ôârô irirâ, gajerârê İğûsâ irirosû iridorerâ, ùmugasigüe İğüyarârê dorerogue İğû İâmakû oparâ irirosû âârîrâkuma. ²⁰Ire musârê werea. Musâ, Moisés doredeare buerimasâ, fariseo bumarâ nemorô Marîpû gâamerîrê iribirikererâ, Marîpû İğüyarârê dorerogüere neô waabirikoa.

Jesús masaka guarimarê buede
(Lc 12.57-59)

²¹’Marîpû musâ ñekûsâmarârê doredeare musâ pénerâ âârîbû. İğûsârê âsü ârîdi âârîmî: “Masakare wêjêbirikôaka! Gajigüre wêjêdinorê wajamoâka, İğû wêjêdea waja!” ²²Yu gapû musârê werea. Sugü İğüyagü merâ guagu, wajamoâsügükumi. İğüyagüre: “Mû wajamâa”, ârî bûridagunorê marî oparâ wajamoârâkuma. İğüyagüre: “Waibu irirosû pémasîrî opabea mû”, ârîğûñnorê peamegüe waamagoegorâa. ²³’Irasîrîrâ Marîpûya wiima soeoroogue İğürê bûremurâ gajino pírá waamurâ: “Yaagu yû merâ guami”, ârî gûñabokarâ, ²⁴Marîpûre sîburire pikôâ, musâyagü pûroque waa: “Yu murê ñerô irideare kâtika!” ârî sêrêka İğürê! Musâ gâme âmuadero pûrû, dupaturi

Marîpûya wiigüe musâ sîduadeare İğürê sîrâ waaka!

²⁵’Sugü musârê weresâduagu, weresârîrê beyerimasû pûroque musârê âiduamakû, mata maague İğû merâ waarâ, İğû musârê weresârîrê âmukal! İğû merâ ôârô âmubirimakû, beyerimasûguere musârê weresâgükumi. İğû musârê weresâmakû pégu, beyerimasû musârê suraraguere wia, peresu iridoregükumi. ²⁶Diayeta musârê werea. Beyerimasû musârê wajaridoredeare wajaripeobirimakû, neô musârê wiubirikumi.

Jesús: “Gajigü marâpo merâ ñerô iribirikôaka!” ârî buede

²⁷’Iripoegue marâ weredeare musâ pénerâ âârîbû. Âsü ârînerâ âârîmâ: “Gajigü marâpo merâ ñerô iribirikôaka!” ²⁸Yu gapû musârê werea. Sugü nomeorê ñerô iriduari merâ İâgû, İğû gûñarigüe igo merâ ñerô irisiami.

²⁹’Irasîrîrâ musâya koyeru diaye gapumarû merâ İâ, ñerô irirâ, irirure goreweabéorosû iri ñerô iririre pirika! Musâ koyure béomakû, iriru dita dediria. Ñerô iririre pirimerâ âârîpereri musâya dupû merâ peamegüe béosûrâkoa. ³⁰Musâya diayema mojô merâ ñerô irirâ, iri mojôrê dititâ béorosû iri ñerô iririre pirika! Musâya mojôrê béomakû, iri mojô dita dediria. Ñerô iririre pirimerâ âârîpereri musâya dupû merâ peamegüe béosûrâkoa.

Jesús masakare: “Musâ marâposâ nomerê béobirikôaka!” ârî buede
(Mt 19.1-12; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹’Iripoegue marâ idere ârînerâ âârîma: “Sugü İğû marâpoerê bédouagu: ‘I waja merâ murê béoa’, ârî gojari pûrê sîrô gââmea”, ârînerâ âârîmâ. ³²Yu gapû musârê werea. Sugü, İğû marâpo gajigü merâ ñerô iribirikererû igure béogu, igure gajigü merâ marâpukmakû irigü, igure ñerô irimakû irikumi. Irasû âârîmakû, İğû béodeo merâ marâpokügüde ñerô irigü irikumi.

Jesús: “Âsü irigûra”, ârîrîmarê buede

³³’Iripoegue marârê weredeare musâ pénerâ âârîbû. Âsü ârî werenerâ

äärimá igūsārē: “Marīpu wāi merā āsū irigura”, āriderosūta marī Opu iūrō keoro irika!”³⁴ Yu gapu musārē werea. Musā gajerārē: “Āsū irigura”, ārirā, Marīpure wāipeobirikōāka! “Ūmugasima merā āsū irigura”, āribirikōāka! Ūmugasi, Marīpu doaro ubu āārīrō meta āārā.³⁵ I nikūma merādere wāipeobirikōāka! I nikū Marīpuya nikū āārā. Irasirio igū kuraña doanīrō irirosū āārā. Jerusalén merādere wāipeobirikōāka! Jerusalén marī Opu turatarigūya makā āārā.³⁶ “Yaa dipuru merā āsū irigura”, āri wāipeobirikōāka! Musā irasū āirī merā neō musāya dipuruma poarire nīrīda, o borerida waamakū irimasibirikōa.³⁷ “Āsū irigura”, o “Āsū iribirikōa”, ārirā, wāipeoro marīrō su diayeta wereka! Wāipeori merā: “Āsū irigura”, ārirā, wātī gāamerirē irirā yāa.

Jesús masaka ñerō iri gāmīrīmarē buedea
(Lc 6.29-30)

³⁸Iripoegue marā weredeare musā pēnerā āārībú. Āsū ārīnerā āārīmá: “Mūrē gajigū mūya koyeurure pátīāderosūta mude igūya koyeurure pátīā gāmika! Mūya guikarure igū pānuaderosūta mude igūya guikarure pānu gāmika!” ārīnerā āārīmá.³⁹ Yu gapu musārē werea. Musārē ñerō iridire irasū iākōāka! Igūrē ñerō iri gāmībirikōāka! Sugu musāya wayupārā diaye gapure pámakū, kúgapuma wayupārādere pádoreka!⁴⁰ Sugu mūrē weresārīrē beyerimasū pūro āia: “Igūya surīrore sīdoreka, igū yure ñerō iridea waja”, āri weresāmakū, irīnerē sīka! Irasū āārīmakū, mūya wekamañedere sīnemoka igūrē!⁴¹ Sugu surara gajīnorē su kilómetro mūrē āiwāgādoremakū, gajī kilómetro āiwāgānemobosaka doja!⁴² Sugu mūrē gajīnorē sērēmakū, sīka igūrē! Gajīno mūrē wayumakū sīka igūrē! “Wayubirikōa”, āribirikōāka!

Jesús: “Musārē iaturirārē maika!” āri buedea
(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³Gajī iripoegue marā weredeare musā pēnerā āārībú. Āsū ārīnerā

äärimá: “Musā merāmarārē maika! Musārē iaturirārē gapure iaturi doo, gāmika!” ārīnerā āārīmá.⁴⁴ Yu gapu musārē werea. Musārē iaturirārē maika! Musārē ñerō werenīrārē: “Ōārō āārīburo”, ārika! Musārē iaturi doorārē ōārō irika! Musārē ñerō āri būridamakū, musārē ñerō irimakū, igūsāya āārīburi Marīpure sērēbosaka!⁴⁵ Irasirirā Marīpu ūmugasigū āārīgú pūrā āārīrākoa. Marīpu ñerārē, ōārādere abe asimakū yāmi. Igū dorerire irirā pūro, irimerā pūrodere deko merēmakū yāmi. Irasirirā musāde igū irirosūta masakare sūrosū ōārō irika!⁴⁶ Musārē maīrā direta maīrā, ĩñeonorē ūmugasigū wajatabokuri? Romano marā opure niyeru wajasebosarimasāde ñerā āārīkererā, igūsārē maīrārē maīma.⁴⁷ Musāyarā direta ōārō bokatīrīñeārā, ĩñeeno ōārīrē gajerā nemorō iribokuri? Marīpure masīmerāde igūsāyarārē ōārō bokatīrīñeāma.⁴⁸ Irasirirā, Marīpu ūmugasigū āārīgú neō ñerī marīgū āārīrosūta masāde neō ñerī marīrā āārīka! āri wereyupu Jesús.

Jesús ōārō iririkurīmarē buedea

6¹ Jesús āsū āri werenemoyupu: —“Ōārīrē irirā āārā”, ārirā, masaka iūrō musā iririre iri ĩmubirikōāka! Musā irire irasirimakū, Marīpu ūmugasigū āārīgú musā irasirīdeja wajare sibirikumi.² Irasirirā boporārē iritamurā, āārīpererārē werebirikōāka! Irigatorimasā irirosū iribirikōāka! Igūsā boporārē iritamurā, marī nerērē wiirigū neñeānerā, makā dekogue āārīrā iūrō: “Ōārā āārīma”, āriburo, ārirā, iri ĩmuma. Diayeta musārē werea. Masaka igūsārē ōārō ārīrī merā wajatari opasiama.³ Musā gapu boporārē gajīno sīrā, masaka iāberogue sīka!⁴ Marīpu, musā irasirimakū iāgū, musārē ōārō wajatamakū irigukumi.

Jesús Marīpure sērērīrē buedea
(Lc 11.2-4)

⁵Marīpure sērērā, irigatorimasā irirosū iribirikōāka! Igūsā marī nerērī

wiirigue, makā dekogue masaka iāburo, ārīrā, sērē imuma. Diayeta musārē werea. Masaka igrūsārē iārī merā wajatari opasiama. ⁶Musā gapu Marīpūre sērērā, musāya taribugue nājāa, disipuro bia, gajerā iāberogue igrūrē sērēka! Igrū deyomarīgū āārīkeregū, musā merā āārīgukumi. Irasirīgu, gajerā iāberogue musā igrūrē sērēmakū iāgū, musārē ōārō wajatamakū irīgukumi.

⁷Marīpūre sērērā, ubu āārīrī werenīrī merā dupaturi sērēdujabirikōāka! Marīpūre masīmerā irasū yāma. “Wāri werenīrī merā gua sērēmakū, guare pēgukumi”, āri gūnāma. ⁸Igrūsā irirosū iribirikōāka! Musā sērēburo dupuyuro Marīpū musā gāāmerīrē masīsiami. ⁹Irasirirā āsū āri sērērō gāāmea Marīpūre:

Guapu ūmugasigue āārīgū,
āārīpererā murē goepeyari merā
buremuburo.

¹⁰Mu āārīpererārē doreri aariburo.
Ūmugasigue marā mu gāāmerō
irirosūta i nikū marāde iriburo.

¹¹Ūmuriku guare baari sika!

¹²Gajerā guare nērō irideare gua
kātirosūta mude gua nērō
irideare kātika!

¹³Gua nērō iridūamakū kāmutaka!
Nēgū guare nērī ārīmesārīrē
tau kāmutaka! Mu suguta guare
doregu, turatarīgu, gua buremugū
āārīnīgukoa, āri sērēka Marīpūre!

¹⁴Gajerā musārē nērō irideare musā
kātimakū iāgū, Marīpū ūmugasigue
āārīgū musā nērō irideare kātigukumi.

¹⁵Gajerā musārē nērō irideare musā
kātibirimakū, Marīpū musā nērō
irideare kātibirikumi.

Jesús bererimarē buedea

¹⁶Marīpūre buremurā bererā,
irigatorimasā irirosū iribirikōāka! Igrūsā
bererā, igrūsāya diapure bujawererā
irirosū iri imuma, masaka igrūsā bererire
iāmasiburo, ārīrā. Diayeta musārē werea.
Masaka igrūsārē iārī merā wajatari
opasiama. ¹⁷Musā gapu bererā, musā
irinarōsūta irika! Musāya diapure

waakoe, ōārō wūuapukōāka! ¹⁸Musā
irasirimakū, gajerā musā bererire
masībirikuma. Marīpū gapu deyomarīgū
āārīkeregū, musā merā āārīmi. Igrū dita
musā gajerā iāberogue iririre iāgū,
musārē ōārō wajatamakū irīgukumi.

Jesús marī ūmugasigue wajataburire buedea

(Lc 12.33-34)

¹⁹Wāri i nikūmarē sea neō
durīpībirikōāka! I nikūma borewiji
boakōārokoa. Boabirimakū, burua
baadediukōārākuma. Baadediubirimakū,
yajarimasā nājāa, yajakōārākuma. ²⁰Irasirirā
musā ūmugasima opaburi gapure gūnaka!
Ūmugasima neō borewiji boabirikoa. Iroguere
burua musā opaburire neō baadediubirikuma.
Yajarimasāde neō nājāa, yajabirikuma. ²¹Musā
i ūmuma direta: “Opaduakoa”, āri gūnārā,
irire buro maīrākoa. Ūmugasima gapure:
“Opaduakoa”, āri gūnārā, irire buro maīrākoa.

Jesús masakaya koye siāgodiru irirosū āārīrīrē buedea

(Lc 11.34-36)

²²Musāya koye musāya gūnārīguere
siāgodiru irirosū āārā. Musā ōārī koye oparā
irirosū āārīmakū, musāya gūnārīguere ōārō
siāgoro irirosū āārā. Irasirirā Marīpūyare
masā. ²³Musā nērī koye oparā irirosū
āārīmakū, musāya gūnārīguere naitīārō
irirosū āārā. Marīpūyare masībea. I naitīārī,
netaria. Irire masībirimakū nēgorāa.

Jesús: “Niyerure maīrā, Marīpūre maībema”, āri buedea

(Lc 16.13)

²⁴Neō sugu moāboerimasū pērā
oparārē moāboemasībirikumi. Sugu
opure maīgū, gajīgu gapure maībirikumi,
o sugu opure buremugū, gajīgu gapure
yujūbirikumi. Niyerudere maītarīgu,
Marīpū gapure maībemi.

Jesús, Marīpū igrū pūrārē korerimarē buedea

(Lc 12.22-31)

²⁵Irasirīgu musārē ire weregura. Musā
āārīrikurire gūnārā, “ŪNeenorē baarākuri,

ñeéonoré iirirákuri, ñeéonoré sãnarákuri?"
 ári gũnarikubirikõaka! Marí okari gapu,
 baari nemoró wajakua. Maríya dupu, suri
 nemoró wajakua. ²⁶Mirãrê ùmarõgue
 wúrãrê ìaka! Ìgãsã baaduarã, otebema.
 Otedea dukare seabema. Baari duripíri
 wiiridere opabema. Marípu ùmugasigue
 aãrígú gapu ìgúsãrê baari sími. Musã
 gapu, mirã nemoró wajakutarinugãa.
²⁷Musã buro gũnarikuri merã neó
 mérõgã masãnemobirikoa. Musã irasú
 gũnarikuri wajamãa.

²⁸Irire masikererã, ÷nasirirã musã
 suri sãñaburire gũnarikuri? Makãñuma
 goori masãrírê gũnaka! Iri moãbirikerero,
 suabirikerero õãri suri sãñaró irirosú
 deyoa. ²⁹Musãrê werea. Opu Salomón
 suri õãri sãñadero nemoró iri goori
 gapu õãri deyoa. ³⁰Iri gooire Marípu
 õãri goori deyomakú irikerepuru,
 mérõgã puru ñaídija pereakõa. Gajinu
 gapu peamegue soebéokõasúa. Iri
 mata pereburi aãrikerepuru, Marípu
 iri gooire õãri deyomakú yãmi. Iri
 gooire õãri aãrimakú irirosú nemoró
 musãrê õãrõ irigukumi. Surire sígukumi.
 Musã gapu ìgürê mérõgã buremurí
 opãa. ³¹Irasirirã: "¿Ñeéonoré baarákuri,
 ñeéonoré iirirákuri, ñeéonoré sãnarákuri?"
 ári gũnarikubirikõaka! ³²Marípure
 masímerã buro gũnarikuri merã irire
 amaníkoãma. Marípu ùmugasigue
 aãrígú gapu aãripereri musã gããmerírê
 masísiami. Irire musãrê sígukumi.

³³Irasirirã, Marípu musã Opu aãrírírê,
 ìgü gããmerírê, ìgü dorerire, aãripereri
 nemoró gããmepurorika! Musã irasirimakú,
 aãripereri musã baa, iiríburire, musã
 suri sãñaburidere síwekapeogukumi.

³⁴Irasirirã: "¿Naású waarokuri ñamigãrê?"
 ári gũnarikubirikõaka! Gajinumarê musã
 ñeró tariburire gũnarikudupuyubirikõaka!
 Dapagãma díreta gũnaka! Dapagãrê musã
 ñeró tariburi aãrisíãa, ári wereyupu Jesús.

**Jesús, gajerãrê: "Ñerã aãríma", ári
 werewuabirikõaka! ári buedea
 (Lc 6.37-38, 41-42)**

7 ¹Jesús irire ári odo, aãrinemoyupu
 doja:

—Gajerãrê: "Ñerã aãríma",
 ári werewuabirikõaka! Musã
 werewuabirimakú ìãgü, Marípu
 musãrê: "Ñerã aãríma", ári ìabirikumi.
²Gajerãrê: "Õãrõ iribema", ári ìãrõsúta
 Marípu musãrê ìãgukumi. Gajerãrê:
 "Ásü aãríma", ári ìãrõsúta Marípu
 musãrê ìãgukumi. ³Musã ñeró iridea,
 koyerugue wári turu oparosú ñetariri
 aãrírírê gũnabirikererã, musãyagu ñeró
 iridea, koyerugue níküyegã oparosú
 aãrírírê: "Ñegorãa", ári gũñãa. ⁴Irasirirã
 musã ñeró iridea, koyerugue wári turu
 oparosú aãrírã, musãyagure ìgüya
 koyerugue aãrírí níküyegãrê: "¿Aĩbéosi?"
 aãrimasíbea. ⁵Musã ñeró iririkurã,
 irigatorikurã aãrã. Musãya koyerugue
 aãrírí turu gapure aĩbeopuroriro irirosú
 musã ñeró iririre piripurorika! Irasiri
 odo, musãyagure: "Mu ñeró iririre
 pirikõaka!" ári masía.

⁶Marípure ñeró ári buridarãrê
 ìgüya kerere werebirikõaka! Ìgúsãrê
 wererã, diayéare õãrírê sírã, o yesearé
 ñaguída wajaparidare sírã irirosú
 iribokoa. Diayéa guarã, õãri síkerepuru,
 gãmenugã kúrikõakuma. Yesea iridare
 noó gããmeró kurawasiribéokuma. Ìgúsã
 irirosú aãrírãrê, ubugorata Marípuya
 kerere werebirikõaka!

**Jesús: "Marípure sêrêrã, ásü ári
 sêrêka!" áridea
 (Lc 11.9-13; 6.31)**

⁷Marípure sêrêka! Ìgürê sêrêmakú,
 sígukumi. Õãrírê amarã, bokarãkoa.
 Wiigue ñajãduarã oemakú, Marípu
 dispuro tũpã ñajãdoregu irirosú musã
 sêrêrírê pégukumi. ⁸Ìgürê sêrêrãnoré
 sígukumi. Amarãno, bokarãkuma.
 Wiigue ñajãduarã oerã irirosú ìgürê
 sêrêmakú ìãgü, ìgúsãrê ñajãdoregu
 irirosú ìgúsã sêrêrírê õãrõ pégukumi.

⁹Musã pürã páre sêrêmakú, ùtäyere
 síbirikoa. ¹⁰Waaf sêrêmakúdere,
 aãnarê síbirikoa. ¹¹Ñerã aãrikererã,
 musã pürãrê õãrírê símasía. Marípu
 ùmugasigue aãrígú gapu, musã nemoró
 õãrírê símasími. Irasirigu ìgürê sêrêrãrê
 irire sígukumi.

¹²Musā, gajerā musārē òārō irimakū gāameròsūta musāde ìgūsārē òārō irika! Moisés gojadea pūgue, Marīpūya kerere weredupuyunerā gojadea pūguedere irasūta iridoredero āārībā.

**Jesús eyabiri dispūrore ñajāri keori
merā buedea**
(Lc 13.24)

¹³Marīpū pūroge ñajādūarā ìgūyare irika! Iroge ñajāmākū diasagorāa. Eyabiri dispūro ñajārō irirosū āārā. Peamegue waarō gapū eyari dispūro ñajārō, eyari maaré waarō irirosū āārā. Iri maaré waamakū diasabea. Irasirirā wārā masaka iroge waarā yāma. ¹⁴Marīpū pūro gapūre waamakū diasagorāa. Irasirirā mérāgāta masaka, eyabiri dispūro ñajārōrē, iroge eyabiri maaré bokama. Iroge waarā, Marīpū merā òārō āārīrākuma.

**Jesús yukure duka merā ìāmasīsūa,
ārī buedea**
(Lc 6.43-44)

¹⁵Òārō pémasīka! “Marīpūya kerere weredupuyurimasā āārā”, ārīgatorārē pébirikōāka! Ìgūsā oveja guamerā, òārīrē irirā irirosū musā pūroge ejarākuma. Irasirikererā, ìgūsā gūñarīguere diayéa makānū marā guarā irirosū, ñerā āārīma. ¹⁶Ìgūsā ñerō irimakū musā ìgūsārē: “Ñerā āārīma”, ārī ìāmasīrākōa. Poragu iguire dukakūbirikōa. Naagūde higo wāikūrire dukakūbirikōa. ¹⁷Òādi yukū òārīrē dukakū. Ñēdi gapū ñerīrē dukakū. ¹⁸Yukū òādi ñerīrē dukakūbirikōa. Ñēdide òārīrē dukakūbirikōa. ¹⁹Òārī dukakūbiridire pábéo, peamegue soekōāma. ²⁰Irasirirā: “Marīpūya kerere weredupuyurimasā āārā”, ārīgatorārē ìgūsā iriri merā: “Ārīgatorikurā āārīma”, ārī ìāmasīrākōa musā.

**Jesús āārīpererā masaka Marīpū
pūroge waabirikuma, ārī buedea**
(Lc 13.25-27)

²¹Wārā yure: “Muta āārā gua Opū”, ārīkererā, āārīpererā ūmugasigue Yūpū

ìgūyarārē dorerogue ñajābirikuma. Yūpū ūmugasigue āārīgū gāamerīrē irirā dita ìgū āārīrōguere ñajārākuma. ²²Yūpū āārīpererā ñerārē wajamoārīnū ejamakū, wārā yure: “Gua Opū, mūyare masakare buebū. Mū wāi merā wātēārē béowiu, wārī òārīrē iri ìmubā”, ārīrākuma. ²³Ìgūsā irasū ārīkererapū: “Musārē neō masībiribū. Ñerīrē irirā āārā musā. Irasirirā yū pūrore wirika!” ārīgukōa.

Jesús pe wii keori merā buedea
(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴Yū werenīrīrē péduripīgūno, yū dorerire irigūno, òārō pémasīgū āārīmi. Sugū ūtāyegue ūkūārī goberī māñajāa, wii òārō nūdi irirosū āārīmi. ²⁵Pūru deko merē, dia wāro yura, mirū būro wējēpukererpū, iri wii ūkūārō nūdea wii āārīsīā, neō mirūabirikōa. ²⁶Yū werenīrīrē pékeregu, yū dorerire iribi gapū sugū ìmparogue wii iridi irirosū āārīmi. ²⁷Pūru deko merē, dia wāro yura, mirū būro wējēpumakū, mata òjēdija, kōmopereakōāka, ārī wereyupū Jesús.

²⁸Ìgū bue odomakū, masaka ìgū buerire pégakari merā: “Òatariro buemi”, ārī gūñañurā. ²⁹Moisés gojadeare buerimasā irirosū buebiriyupū. Sugū doregu irirosū bueyupū Jesús.

Jesús kāmi boagure taudea
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

8 ¹Jesús buúrugue āārādi dijarimakū ìārā, wārā masaka ìgūrē tuyañurā. ²Sugū kāmi boagu Jesúre ìāgū, ìgū pūro ñadūkūpuri merā ejamejā, ìgūrē sērēyupū:

—Yū Opū, mū yū pūrīrīkūrire taudūagu taumasīa, ārīyupū.

³Ìgū irasū ārīmakū pégu, Jesús ìgūya mojō merā ìgūrē moñāyupū.

—Mūrē taugura. Kāmi marīgū dujaka! ārīyupū.

Ìgū irasū ārīmakūta, kāmi yariakōāyuro. ⁴Irasirigu Jesús ìgūrē ārīyupū:

—Gajerā masakare mū tariadeare werebirikōāka! Paí pūroge mūrē kāmi

yariadeare ìgūrē ìmugū waaka, ìgū murē: “Kāmi marìgū āārìmì”, ārìburo, ārìgū. Ìgū irasū ārādero p̄r̄u, Moisés gojadea p̄ḡue s̄idoredeare s̄ika! M̄u irire irimakū ìārā, masaka murē kāmi yariadeare mas̄rākuma, ār̄iyup̄u Jesús ìgūrē.

Jesús surara op̄re moāboeḡure taudea
(Lc 7.1-10)

⁵P̄r̄u Jesús Capernaugue ejamakū, romano marā surara op̄u ìgū p̄ro ejanugā, ìgūrē iritamurì s̄ēr̄eyup̄u:

⁶—Ḡua Op̄u, ȳre moāboeḡu b̄uro p̄r̄ir̄ikuḡu yaa wiiḡue oyami. B̄uari merā b̄uro p̄r̄is̄uḡu iriami, ār̄iyup̄u.

⁷Jesús ìgūrē ār̄iyup̄u:

—Ìgūrē tauḡu waagura.

⁸Surara op̄u ìgūrē ūj̄uyup̄u:

—Ȳu Op̄u, yaa wiire murē: “N̄aj̄arika!” ār̄i mas̄bir̄ikoa. Ȳu ubu āār̄iḡū āārā. Irasir̄iḡu m̄u òḡueta doreri merā ȳre moāboeḡu tariḡukumi. ⁹Gajerā oparā ȳre dorema. Ȳnde gajerā surarare dorea. Ȳu suḡure: “Waaka!” ār̄imakū, waami. Gaj̄iḡure: “Aarika!” ār̄imakū, aar̄imì. Ȳu, ȳre moāboeḡure: “Ire irika!” ār̄imakū, irire yāmi, ār̄iyup̄u.

¹⁰Jesús surara op̄u irasū ār̄ir̄ir̄ē p̄éḡu, p̄éḡukakòāyup̄u. Ìgūrē t̄uyarārē āsū ār̄iyup̄u:

—D̄iayeta musārē werea. Ìi surara op̄u Israel bum̄u āār̄ibir̄ikereḡu, ȳre b̄uremumi. Ìi irirosū ȳre b̄uremuḡu neò suḡu Israel bum̄urē bokajabir̄ibu.

¹¹Musārē werea. Wārā masaka ìi irirosū ȳre b̄uremurākuma. Ìgūsā āār̄iperero marā judío masaka āār̄imerā āār̄ikererā, ùm̄ugasiḡue Mar̄ip̄u ìḡuyarārē dorerogue eja, mar̄i ñekūsāmarā Abraham, Isaac, Jacob merā doa, baarākuma. ¹²Gajerā judío masaka: “Ḡua Op̄u āār̄ir̄óḡue waamurā āārā”, ār̄ikerep̄ur̄u, ìgūsā b̄uremubiri waja Mar̄ip̄u ìgūsārē naìt̄iār̄óḡue b̄eodediuḡukumi. Iroguere p̄r̄is̄urā b̄uro ore, bujawereri merā ìgūsāya guikare k̄ur̄iduùt̄urākuma, ār̄iyup̄u Jesús.

¹³Irasū ār̄i odo, surara op̄re ār̄iyup̄u:

—Dujāaka m̄uya wiiḡue! M̄u b̄uremuròs̄uta waarokoa murē moāboeḡure, ār̄iyup̄u.

Ìgū irasū ār̄ir̄ipoeta, ìgūrē moāboeḡure p̄r̄ir̄i tariakòāyuro.

Jesús, Pedro m̄añekòrē taudea
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴P̄r̄u Jesús Pedroya wiiḡue waayup̄u. Iri wiiḡue ñaj̄aḡū, Pedro m̄añekòrē peyaroḡue b̄uro nimakur̄ikugo oyagore bokajayup̄u. ¹⁵Irasir̄iḡu igoya mojòrē moāñayup̄u. Ìgū moāñamakūta, nimakuri tariakòāyuro. Iri tarimakū w̄aḡānugā, ìgūsārē baari ejoyupo.

Jesús wārā p̄r̄ir̄ikur̄ārē taudea
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶Naimej̄aripoe āār̄imakū, masaka wārā wāt̄ea ñaj̄ās̄unerārē Jesús p̄roḡue āj̄añurā. Ìgū weren̄ir̄i merā wāt̄ea ìgūsāguere ñaj̄ānerārē b̄eowiyup̄u. Irasū āār̄imakū, āār̄ipererā p̄r̄ir̄ikur̄ārē tauyup̄u. ¹⁷Ir̄ire ir̄iḡu, ir̄ip̄oeguem̄u Mar̄ip̄uya kerere weredupuyudi Isaías gojaderos̄uta iriyup̄u. Āsū ār̄i gojadi āār̄imì: “Mar̄i turabir̄ire, mar̄i s̄ir̄ir̄ir̄ē mar̄irē taubosami”, ār̄i gojadi āār̄imì.

Gajerā Jesúre: “Murē t̄uyaduakoa”, ār̄idea
(Lc 9.57-62)

¹⁸Jesús wārā masaka ìgū p̄ro ner̄emakū ìaḡū, ìgū buerārē:

—Nāka, òtaru s̄ikoepeḡue taribujarā! ār̄iyup̄u. ¹⁹Ìgū irasū ār̄imakū, suḡu Moisés gojadeare buerimasū Jesús p̄ro eja, ār̄iyup̄u:

—Bueḡu, m̄u noò waaró murē t̄uyagura, ār̄iyup̄u.

²⁰Jesús ìgūrē ūj̄uyup̄u:

—Makāñ̄u marā d̄iaȳea ìgūsā k̄ar̄ir̄i toreri opama. Mirāde ìgūsā k̄ar̄ir̄o opama. Ȳu āār̄ipererā t̄iḡu gapu k̄ar̄ir̄o opabea, ār̄iyup̄u.

²¹Gaj̄iḡu ìgū buerire t̄uyaḡu ìgūrē ār̄iyup̄u:

—Ȳu Op̄u, ȳr̄u boamakū ìgūrē yāa odo, murē t̄uyagura, ār̄iyup̄u.

²²Jesús ìgūrē ūj̄uyup̄u:

—Yüre tuyaduagu, daporata yu merā aarika! Yüre bñremumerā, boanerā irirosū āārīrāta boanerārē yāaburo, āriyupū.

Jesús mirū, makūrīrē toemakū iridea
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³Irasū āri odo, doódirugue ĩgū buerā merā mūrīñajāyupū. ²⁴Īgūsā mūrīñajāa, taribujaripoe ditarure mirū buro waayuro. Makūrī doódirure pāñajāmiūkōādiuro. Irasū waaripoere Jesús gapū kārīgū iriyupū. ²⁵Irasirirā ĩgūrē yobeñurā:

—Gua Opū, guare tauka! Marī mirīmūrā yāa, āriñurā.

²⁶Īgūsā irasū ārimakū, Jesús uyjuyupū:

—¿Nasirirā buro güiri musā? Yüre mérōgā bñremurī opāa musā, āriyupū.

Irasū āriğūta wāgāñugā: “Mirū, makūrī iropāta, toeaka!” āriyupū. ĩgū irasū ārimakū, mirū, makūrīde toedijapereakōāyuro. ²⁷Īgū irasirimakū ĩāguka, āsū āri gāme werenīñurā:

—¿Neémuno masaku āārīrī īi? Mirū, makūrīde ĩgūrē tarinugābea, āriñurā.

Jesús Gadara marārē wātēa
ñajānerārē beowiudea
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸Pñru Jesús ditarure taribuja, Gadara marāya nikūgue ejayupū. Iroque ejamakū, pērā ũma masāgoberi watopegue āārānerā ĩgūrē bokatīrīñurā. ĩgūsā wātēa ñajāsūnerā goerā āārīñurā. Irasirirā iro waarī maaré masaka neō waabirīñurā. ²⁹Īgūrē bokatīrī, āsū āri gainīñurā:

—Jesús, ũmugasigue marā Opū magū, ¿nasirigu aarigú yāri mu gua pñroguere? ¿Īgū āārīpererā ñerārē wajamoārīñu ejabirikerepñru, guare poyarikumakū irigu aarīri mu? āriñurā.

³⁰Īgūsā koregue wārā yesea āma baarā iriñurā. ³¹Irasirirā wātēa Jesús āsū āri sērēñurā:

—Guare beowiugu, sīisā yeseaguere ñajādoreka! āriñurā.

³²—Jáu, ĩgūsārēta ñajārā waaka! āriyupū Jesús.

Īgū irasū ārimakū, ĩgūsā pērā ũmaguere āārānerā yeseaguere ñajāñurā. Īgūsā ñajāmakūta, yesea dupatñugue ũma mirēbuāa, ditaruge meēbia dijāa, mirī boapereakōāñurā.

³³Irasū waamakū ĩārā, yeseare korerimasā gūkari merā makāgue ũmadujāa, āārīpereri ĩgūsā ĩādeare, irasū āārimakū wātēa ñajāsūnerārē waadeare werenūrā. ³⁴Irre pērā, iri makā marā āārīpererā Jesús pñroguere waa, ĩgūrē ĩārā, turaro merā ĩgūsāya nikūrē wiridoreñurā.

Jesús dupū buadire taudea
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

9 ¹Irasirigu Jesús doódirugue mūrīñajāa, ditarure taribuja, ĩgūya makāgue ejayupū. ²Iroguere sugū dupū buadire ĩgū peyaro merā Jesús pñro āiñurā. Jesús, ĩgūsā ĩgūrē bñremumakū ĩāgū, dupū buadire āsū āriyupū:

—Gūñaturaka! Yū, mu ñerō irideare kātia, āriyupū.

³Īgū irasū ārimakū pērā, surāyeri Moisés gojadeare buerimasā āsū āri gūñañurā: “Īgū werenīrī merā Marīpñre ñerō werenīmi”. ⁴Jesús gapū ĩgūsā gūñarīrē ĩāmasī, āsū āriyupū:

—¿Nasirirā yure ñerō gūñarī musā? ⁵¿Naasū ārīrī gapū diasaberi īi buadire: “Yū, mu ñerō irideare kātia”, ārīrī, o “Wāgāñugā, waaka!” ārīrī gapū diasaberi? ⁶Yū āārīpererā tīgū ī ũmuge āārīrārē ĩgūsā ñerō irideare Marīpñ dorero merā kātimasīa. Irasirigu īi buadire taugñra, musārē irire masīdoregu, āriyupū. Irasū āri odo, buadire āriyupū:

—Wāgāñugā, mu oyaderore āi, mūya wiigue waaka! āriyupū.

⁷Īgū irasū ārimakū pēgu, buadi āārādi wāgāñugā, ĩgūya wiigue waakōayupū. ⁸Masaka, ĩgū irasū waarīre ĩārā, ĩāgukakōāñurā. Marīpñre: “Ōātaria, mu turari masakure sīrī”, āri, usñyari sīñurā.

Jesús Mateore siiudea

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹Puru Jesús iro merä waa, yure ñabokami. Yu Mateo^h, romano marä opure niyeru wajasebosagü aaribú. Jesús, yu moärí taribugue doagure ñá, yure: “Náka, yu merä!” arími. Igü irasú arímakú pégu, wáganugá, igü merä waaköabu.

¹⁰Puru yaa wiigüe Jesús igü buerä merä baaripoe wárä niyeru wajasebosarimasá, gajerä ñerö iriräde baarä ejama. ¹¹Igüsá merä igü baamakú ñará, fariseo bumarä gapü igü bueräre sérēñama:

—¿Nasirigu musäre buegu niyeru wajasebosarimasá, ñerö irirä merä baari? aríma.

¹²Igüsá irasú arímakú pégu, Jesús arími:

—Püríri marírá kúririmasürē ñamabema. Pürírikurä gapü igürē ñamama. ¹³Marípuya wereníri gojadea pügüe igüsá gojadeare buerä waaka! Ású arí gojasüdero aaribú iri püguere: “Yure buremurä, waimuräre wējē soepeomakú gäämebea. Gajeräre musá bopoñarí merä ñamakú gäämea”, arími Marípü, arí gojasüdero aaribú. “Öärä aarä”, arí gūñaräre siiugü aaribiribu. “Ñerö irirä aarä”, arí gūñarä direta siiugü aarigü iribu, igüsá ñerö iriräde bujawere, gūñaríre gorawayuburo, arígü, arími Jesús fariseo bumaräre.

Jesúre bererimaräre sérēñadea

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴Puru Juan masakare wáiyegu buerire tayarä Jesúre sérēñarä ejama: —Gua Marípüre buremurä berea. Irasú aarímakú fariseo bumaräde berema. ¿Nasirirá mü buerä gapü gua irirosú iriberi? aríma.

¹⁵Jesús igüsäre yujümi:

—Sugü mojösíadi bosenu irimakú, igü siiuanerä igü merä aarírá

bujawerebirikuma. Puru igürē gajerä aïamakú, bujawereri merä bereräkumaⁱ.

¹⁶Masaka maama suríro gasiro merä buguñerē seretúbirikuma. Irasú seretúmakú, maama gasiro igüsá koeadero puru, tääneeo, buguñerē wári gobe yeguenemomakú irikoa. ¹⁷Waimurä gasiri merä iridea ajuri bugu ajurigue maama igui dekore diribirikuma. Irasú dirimakú, maama igui deko pámu, bugu ajuro sératurabiri ooreaköäko. Irasiriro igui deko, ajurode kómokoa. Irasirirá maama igui dekore maama ajurogue diriro gäämea, arími Jesús igüsäre^j.

Jesús Jairo magörē, gajego nomeo igüya surírore moñagörē taudea

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸Jesús igüsäre wereripoe judío masaka neréri wii opu Jesús puro eja, ñadukupuri merä ejamejá, igürē arími: —Yu magö daporata kómoaköämo. Iгоре müya mojö merä ñapeogü aarika! Irasirimakú, dupaturo okagokomo, arími.

¹⁹Igü irasú arímakú pé, Jesús wáganugá, igü merä waami. Gua igü bueräde igü merä waabu. ²⁰Gua maague waaripoe sugo nomeo Jesús purupu gapü eja, igüya suríro yuware moñayupo. Igo pe mojöma pere su gubu peru perēbejari bojorigora dí wiriri merä pürírikugo aaríyupo. ²¹Ású arí gūñayupo: “Igüya surírore yu moñarí merä dita yu pürírikuri tarirokoa”, arí gūñayupo. ²²Igo moñamakú péña, Jesús gāmenugá, igore ñá, arími:

—Gūñaturaka! Mü yure buremurí opáa. Irasirigo mü pürírikurire tausúa, arími. Igü irasú arímakúta, püríri marígö dujamo.

²³Puru Jesús Jairoya wiigüe ejami. Irogue ñajajagu, majígö boadeore yáaburo dupuyuro bayapeorimasäre, gajerä buro ore, gainírarē bokaja, ²⁴igüsäre ásü arími:

^h9.9 Mateo pe wái opayupu. Igüta Leví wáikuyupu. ⁱ9.15 Jesús irire irasú arígü: “Yu sugu mojösíadi bosenu irigu irirosú aarä. Yu buerä, mojösíadi siiuanerä irirosú aaríma. Irasirirá, purugue yu igüsá merä aaribirimakú ñará, bujawereri merä bereräkuma”, arígü irimi. ^j9.17 Masaka, iripoegue iririkudeama, maama bueri merä buemorēduamakú ñägü, Jesús irasú arími.

—Wiriaka musā! Majīgō boabemo.
Kārīgō yāmo.

Īgū irasū ārimakū pērā, īgūrē burima.
²⁵ Jesús īgūsārē wiriadore, boadeo
āārīrī taribugue ñajāa, igoya mojōrē
ñeyupū. Īgū ñeāmakūta masābeja,
wāgānugāyupo. ²⁶ Masaka āārīperero
iro āārīrā Jesús iriadea kerere
pēpereakōānurā.

Jesús pērā koye iāmerārē taudea

²⁷ Jesús iro āārādi wiriimakū, pērā
koye iāmerā īgūrē gainī tuyama:

—David parāmi āārīturiagu, guare
bopoñaka! ārīma.

²⁸ Jesús, wiigue ñajāmakū, koye
iāmerāde ñajāa, īgū p̄rogue ejanugāma.
Irasirigu Jesús īgūsārē sērēñami:

—Ŷu musārē koye iāmakū irimasirirē
buremur? ārīmi.

—Gua Opū, buremua, ārī yujama.

²⁹ Īgūsā irasū ārimakū pēgu, īgūsāya
koyere ñapeomi:

—Musā buremurōsūta musārē iāmakū
irigura, ārīmi.

³⁰ Īgū irasū ārimakū, īgūsā oārō
iākōāma. Irasirigu Jesús īgūsārē ārīmi:
—Yū musārē taurire gajerārē
werebirikōaka! ārīmi.

³¹ Īgū irasū ārīkerepuru, āārīperero
iro marārē Jesús īgūsārē iriadeare
werewasiripeokōānurā.

Jesús wereníbre werenímakū iridea

³² Koye iāmerā āārānerā iri wiire
wiriariipoeta, gajerā sugū wereníbi
wātī ñajāsūdire Jesús p̄ro aījama.

³³ Jesús īgūrē iā, wātī īgūguere ñajādire
béowiumi. Īgū wātirē béowiumakūta,
wereníbiradi wereníñugāmi. Īgū
irasirimakū iārā, āārīpererā iāguka:

—Marī oō Israel nikūrē āsū iririnorē
neō iābiribu, ārīma.

³⁴ Fariseo bumarā gapū Jesúre:

—Īi, wātēa opū turarī merā wātēārē
béowiumi, ārī werewuama.

Jesús masakare bopoñarī merā iādea

³⁵ Jesús āārīpereri makārīrē judío
masaka nerērī wiirigue masakare

buegorenagū waami. Ōārī kerere,
Marīpu īgūyarārē doregu āārīrīmarē
buenami. Irasū āārīmakū, pūrīrikurārē
āārīpereri gajerosūperi sirirī oparārē
taunami. ³⁶ Masakare iāgū, bopoñarī
merā īgūsārē iāmi. “Īgūsā bujawererā,
gūñaturamerā, oveja sugū īgūsārē
korerimasū opamerā irirosū āārīma”, ārī
gūñayupu. ³⁷ Irasirigu āsū ārīmi guare
īgū buerārē:

—Marīpuyare neō pémerā, poeague
oteri duka buribejadea irirosū wārā
āārīma. Īgūsārē īgūyare weremurā gapū
iri pooere moārīmasā irirosū mērāgā
āārīma. ³⁸ Irasirirā marī Op̄re iri poee
opū irirosū āārīgūrē: “Gajerā moyare
weremurārē iriuka!” ārī sērēka! ārīmi
Jesús guare.

**Jesús pe mojōma pere su gubu peru
pērēbejarā īgū buedoregu p̄murārē
beyedea**

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 ¹ P̄ru Jesús guare pe mojōma
pere su gubu peru pērēbejarā
īgū buerā āārīmurārē siu, guare
īgū turarire sīmi, āārīpereri pūrīrīrē
tau, wātēa masakare ñajānerādere
béowiuburo, ārīgū.

² Āsū wāikurā āārībū gua Jesús
beyenerā: Simón wāikugu āārīmī.
Īgūrēta “Pedro” wāiyemi Jesús. Simón
pagumu Andrés wāikumi. Gajigu
Santiago āārīmī. Īgū pagumu Juan
wāikumi. Īgūsā Zebedeo pūrā āārīmā.
³ Gajerā Felipe, Bartolomé, Tomás
āārīmā. Yū Mateo, romano marā op̄re
niyeru wajaseabosarimasū āārīdi
āārībū. Gajigu Santiago, Alfeo magū
āārīmī. Gajigu Tadeo āārīmī. Īgūta
Lebeo wāikumi. ⁴ Gajigu Simón, celote
wāikuri bumū āārīmī. Gajigu Judas
Iscariote wāikugu āārīmī. Īgūta Jesúre
wējēduarāguere īgūrē imubu āārīmī.

Jesús īgū buerārē buedoregu iriudea

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Jesús guare īgū buerā pe mojōma
pere su gubu peru pērēbejarārē turarire
sī odo, āsū ārī were iriumi:

—Judío masaka āārīmerā p̄roguere waabirikōāka! Irasū āārīmakū, Samaria nikūma makārīguedere waabirikōāka! ⁶Israel bumarā Marīp̄uyare masīmerā, oveja dedirinerā irirosū āārīrā p̄ro gapu waaka! ⁷Īgūsārē āsū āri wererā waaka: “Mērō d̄uyāa, Marīp̄u ĩgūyarārē doreri ejaburo”, ārika! ⁸Pūrīrikurārē tauka! Boanerārē masūka! Kāmi boarādere tauka! Wātēa masakare ñajānerārē béowiuka! Yu turarire musārē wajamarīrō s̄ia. Irasirirā, yu musārē wajamarīrō s̄irōsūta wajamarīrō ĩgūsārē tauka!

⁹Waarā, neō niyeru oro, plata, cobrere, ¹⁰musāya aju āābirikōāka! Suri, sapatu musā sānarī merā dita waaka! Tuariyukure āābirikōāka! Moārīmasā ĩgūsā moārī waja merā wajata baama. Irasirirā musā masakare bueri waja baari musārē s̄irākuma.

¹¹Makārē ejarā, iri makā marā: “Īta ōārō irigu āārīmi”, ĩgūsā ārīgū p̄ro dujaka! Musā iro āārīrōpā ĩgūya wiire āārīka! Waarāgue iri wiire wirika! ¹²Iri wiire ñajārā, wii marārē: “Marīp̄u musārē siuñajārī s̄iburo”, āri ōādoreka! ¹³Musārē ōārō bokatīrīñeāmakū, ĩgūsārē: “Marīp̄u siuñajārī s̄irī merā ōārō āārīrikuka!” ārika! Musārē gāāmemerā, i siuñajārī merā āārībirikuma. ¹⁴Musārē ĩgūsā ñeābirimākū, musā buerire p̄duabirimākū ĩārā, ĩgūsāya wiire, o ĩgūsāya makārē wiarārā, nikūwera musāya guburigue tuadeare mojbéoka, ĩgūsārē wajamoāburire ĩmurā! ¹⁵Diayeta musārē werea. Marīp̄u āārīpererā ñerārē wajamoārīnu ejamakū Sodoma, Gomorra marārē wajamoārō nemorō musārē gāāmemerārē wajamoāgukumi.

Jesúre būremurārē gajerā ñerō iriburire weredeā

¹⁶Yure ōārō péka! Ovejare makānúu marā diayéa guarā watopegue irirosū ñerā masaka watopegue musārē iriua. Irasirirā ōārō pémasīka! ĩgūsā watopegue ñerō iriro marīrō āārīrikuka! ¹⁷Pémasīka! Masaka musārē ĩgūsā oparārē wiarākuma,

musārē wajamoādorera. Judío masaka ĩgūsā nerērī wiiiriguedere musārē tārārākuma. ¹⁸Irasū āārīmakū, musā yure būremurī waja, ĩgūsāya makārī marā oparā p̄roguere, ĩgūsāya nikū marā oparā p̄roguere āārākuma musārē wajamoādoremurā. Irasirirā musārē iroguere āāimākū, oparārē, judío masaka āārīmerādere yaa kerere wererākoa musā. ¹⁹Musārē oparā p̄roguere āāimākū: “¿Naāsū ārīrākuri ĩgūsārē?” āri gūñarikubirikōāka! Oparā musārē s̄erēñamakū, Marīp̄u gūñarī s̄irī merā wererākoa. ²⁰Irasirirā musā gūñarī merā werebirikoa. Marīp̄u, Ōāgū deyomarīgū merā musārē masīrī s̄irī merā werenīrākoa.

²¹Iripoere masaka, ĩgūsāyarā yure būremumākū ĩārā, ĩgūsārē oparāguere wējedorerā wiarākuma. Pagusāmarā ĩgūsā pūrārē oparāguere wējedorerā wiarākuma. Gajerā, ĩgūsā pagusāmarārē ĩaturī, oparāguere wējedorerā wiarākuma. ²²Irasirirā masaka āārīpererō i ũmu marā yure musā būremurī waja musārē ĩaturī doorākuma. Marīp̄u gapu yure piriro marīrō būremugārē taugukumi. ²³Su makā marā musārē ñerō irimakū, gaji makāgue duriwāgāka! Diayeta musārē werea. Āārīpererī Israel nikūma makārīrē musā buegorena odoburo dupuyuro, yu āārīpererā tīgū Marīp̄u iriudi i ũmugue dupaturi aarigūkoā doja.

²⁴Neō sugu buegu, ĩgūrē buegu nemorō āārībemi. Moāboerimasūde ĩgū opu nemorō āārībemi. ²⁵Sugu buegu ĩgūrē buedi irirosū dujaduamakū ōāgorāa. Moāboerimasūde ĩgū opu irirosū dujaduamakū ōāgorāa. Masaka yure musā Opure: “Ī Beelzebú, wātēa opu āārīmi”, ārīrā, musā yaarādere ñerō ārī werenīrākuma.

Jesús: “¿Noārē gūiri merā būremurō gāāmeri?” āri weredeā
(Lc 12.2-7)

²⁶Irasirirā musārē ñerō iriduārārē gūibirikōāka! Āārīpererī gajerā ĩāberogue irideare, duriroguere irideadere

purugue masisürokoa. ²⁷Yu musārē masaka péberogue weredeare igūsā pérogue wereka! Yu musārē gajerā iāberogue werenideare makā dekogue buro busuro merā wereka! ²⁸Musārē wējērā musāya dupu direta boamakū irirākuma. Musāya yujupūrārī gapure boamakū irimasibirikuma. Irasirirā güibirikōāka! Marīpu gapure güika! Igū gapu musāya dupu, musāya yujupūrārīrē peamegue béomasīmi. Irasirirā igūrē güiri merā buremuka!

²⁹Masaka pērā mirā wajarirā, su niyeru tigā, mērogā wajakuri tigārē sūkuma. Igūsā mērogā wajakukerepuru, Marīpu gapu igūsārē oārō koremi. Igūsārē: “Boaburo, ārībirikerepuru, neō sugugā yebague yuridija, boabemi. ³⁰Marīpu āārīpereri musā āārīkuri masīgū, musāya poarire: “Iriku āārā”, ārī masipeokōāmi. ³¹Irasirirā güibirikōāka! Musā, mirā nemorō wajakua. Irasirigu Marīpu mirārē korero nemorō musārē koregukumi.

Jesús: “Masakare yure buremurirē wereka!” ārīdea
(Lc 12.8-9)

³²Sugu, masaka péuro: “Jesúyagu āārā”, ārī weremakū, yude Yupu ūmugasigue āārīgū péuro igūrē: “Yaagu āārīmi ī”, ārī weregura. ³³Sugu yure masikeregu, masaka péuro: “Igūrē masībea”, ārī weremakū, yude Yupu ūmugasigue āārīgū péuro: “Yude igūrē masībea”, ārī weregura, ārīmi Jesús.

Jesús: “Masakare gāme dukawarirākuma”, ārī weredea
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Irasū ārī odo, masakare asū werenemomi:

—Musā yure: “Igū i ūmuguere aarīgū, masakare siuñajārī merā āārīmakū irigu aarīmī”, ārī güñabirikōāka! Irasirigu aarīgū meta iribu. Yu ejarita, masakare igūsā basi gāme dukawarimakū yāa. Irasirirā surāyeri yure buremurākuma. Gajerā yure burenumerā gapu igūsārē iaturirākuma. ³⁵Sugu yure buremurī

waja, igū magū igūrē iaturigukumi. Sugo yure buremurī waja, igo magō igore iaturigokumo. Sugo māñekō yure buremurī waja, igo bepo igore iaturigokumo. ³⁶Irasirirā su wii marā igūsāyagu yure buremumakū iārā, igūrē iaturirākuma.

³⁷Sugu yure maīrō nemorō igū pagusāmarā gapure maītarinugagū, yaagu āārīmasibirikumi. Yure maīrō nemorō igū pūrā gapure maītarinugagūde, yaagu āārīmasibirikumi. ³⁸Sugu yure tuyaduari waja curusague pábiatú wējēsūbu irirosū āārīkeregu, neō piriro marīrō yure tayanikōāburo. Yure tuyaduabi, yaagu āārīmasibirikumi. ³⁹Sugu i ūmugue igū okarire maīgū, peamegue béosügukumi. Gajigu yure tuyari waja gajerā igūrē wējēkerepuru, Marīpu gapu igūrē taugukumi, igū purogue igū merā āārīburo, ārīgū.

Jesús marī ūmugasigue wajataburire weredea
(Mr 9.41)

⁴⁰Sugu musārē yaarārē oārō bokatirīneägū, yudere bokatirīneāmi. Yure bokatirīneägū, yure iriuidere bokatirīneägukumi. ⁴¹Marīpu igūya kerere weregure oārī wajatamakū irigukumi. Sugu Marīpuya kerere weregu āārīrīrē iāmasī, igūrē oārō bokatirīneägū, igū irirosū oārī wajatagukumi. Sugu gajigu igū oägū āārīrīrē iāmasī, igūrē oārō bokatirīneägū, igū irirosū igūde oārī wajatagukumi. ⁴²Sugu ubu āārīgū yure tuyagure gajigu igūrē iritamudugū deko yusari tīāmakū iāgū, Marīpu igūdere oārō irigukumi, ārī weremi Jesús.

Juan masakare wāyerimasū igū buerire tuyarārē Jesús puro iriudea
(Lc 1.17; 7.18-35)

11 ¹Jesús guare pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā igū buerārē irasū ārādero puru, Galilea nikūgue āārīrī makārī marārē buegorenagū waakōāmi.

²Juan masakare wāiyerimasū peresugue āārīyupū. Irogue āārīgū, Cristo iriri kerere pégu, Īgū buerire tūyarārē Jesúre āsū āri sērēñarā waaka:

³—“¿Mūta āārīri, Cristo masakare taugū aaribu iriayupū, Īgūsā ārīdi, o gajigūre yūrākuri gūa?” āri sērēñarā waaka! āri iriuyupū.

⁴Irasirirā, Jesús pūrogue ejarā, Juan sērēñadoredeare Īgūrē sērēñama. Jesús Īgūsārē yujūmi:

—Mūsā périre, musā Īārīrē Juārē wererā waaka! ⁵Koye Īābiranerā ōārō Īāma. Waamasībiranerā waamasīakōāma. Kāmi boanerā yaripereakōāsūama. Gāmipū pébiranerā péakōāma. Boanerāde masākōāma. Boporā, Marīpū masakare tauri kerere weremakū péma. ⁶“Yure būremurīrē piribi, usuyari opagukumi”, āri wererā waaka Juārē! ārīmi Jesús.

⁷Īgūsā waadero pūru, Jesús Juāyamarē masakare āsū āri werenūgāmi:

—Mūsā masaka marīōgue Juārē Īārā waarā, gūigūre gūñaturabire Īārā waarā meta irikuyo. Īgū turabi, mirū tāborere wējēpubéorosū āārībemi. ⁸Irasū āārīmakū, musā Īgūrē irogue Īārā waarā, ōārī surī sāñagūrē Īārā waarā meta irikuyo. Ōārī surī sāñarāno oparāya wiirigūe āārīkuma. Juan Īgūsā irirosū āārībemi. ⁹Mūsā irogue Īgūrē Īārā waarā, Marīpūya kerere weredupuyurimasūrē Īārā waarā iriyo. Mūsārē werea. Diayeta Juan Marīpūya kerere weredupuyunerā nemorō āārīmi. ¹⁰Marīpūya werenīri gojadea pūgue gojasūdero āārībū Juan iriburire. Irasirigū Marīpū Īgū magūrē āsū ārīdi āārīmi:

Mū waaburo dupuyuro yaa kerere weredupuyurimasūrē iriugūra mū waaburore āmuyudoregū, āri gojasūdero āārībū.^k

¹¹Mūsārē diayeta werea. Juan aariburi dupuyuro neō sugū Īgū nemorō

yaamarē masīgū marīdi āārīmi. Irasū āārīkerepūru, sugū Marīpū ūmūgasigūe āārīgūyagū gapū Juan nemorō yaamarē masīgū āārīgukumi. Āārīpererā nemorō ubu āārīgū āārīkeregū, masīgū āārīgukumi.

¹²Juan masakare wāiyedi buenūgādeapoegueta, daporaguedere masaka ūmūgasigūe Marīpū Īgūyarārē dorerogue nājādūarārē būro ñerō tarimakū yāma. Īgūsā turari merā Īgūsārē peremakū iridūarā iriadima. ¹³Juan aariburo dupuyuro āārīpererā Marīpūya kerere weredupuyunerā Īgūsā gojadea merā, Moisés gojadea merā Marīpū Īgūyarārē doreri kerere werenerā āārīmā. ¹⁴Iripoegue Marīpū Īgūya gojadea pūgue: “Yaa kerere weredupuyurimasūrē Elías irirosū āārībure iriugūra”, ārīdi āārīmi. Juan irasū ārīsūdita āārīmi. Irire būremurō gāāmea. ¹⁵Gāmipūrī oparā, yū wererire ōārō péka!

¹⁶Masaka dapora marā, ĩñēmarāno irirosū āārīri? Majirā makā dekogue Īgūsā merāmarā merā bira gaini doanīra irirosū āārīma. Āsū āri gainīma:

¹⁷“Gūa tērēdiru purimakū, bayabirabū. Būjawereri merā gūa bayamakū, orebirabū”, ārīma. ¹⁸Juan masakare wāiyerimasū pá baabiri, igui deko pāmudeare irībirimi. Īgū irasirimakū Īārā: “Wātī nājāsūdi āārīmi īi”, ārībū musā Īgūrē. ¹⁹Pūru yū āārīpererā tīgū baa, iirīmakū Īārā: “Baapagu, iirīpagū āārīmi”, ārībū. “Romano marā opūre niyeru wajaseabosarimasā merāmū, ñerō irirā merāmū āārīmi”, ārībū musā yūre. Mūsā guare! būremubirikererā, gūa iririre Īārā: “Marīpū Īgūsārē masīri sīmi”, āri masībokoa, ārīmi Jesús.

Jesús makārī marārē Īgūsā Īgūrē būremubirire weredea
(Lc 10.13-15)

²⁰Pūru Jesús iroma makārī marārē turimi. Īgūsā wārī Īgū Marīpū turari

^l 11.19 Jesús: “guare”, irasū ārīgū: “Īgū basi iririre, Juan irideare”, ārīgū irimi.

^k 11.10 Mal 3.1

merā iririre iri imumakū iākererā, igūsā ñerō iririre bujawerebiri, neō piribirima. Irasirigu igūsārē āsū ārimi:

²¹—Musā Corazín marā, Betsaida marāde ñerō tarirākoa. Iripoegue marā Tiro, Sidón marā, musā iūrō Marīpu igū turari merā iri imurōsū iri imumakū iārā, igūsā ñerō irideare piribonerā āārīmā. Igūsā ñerō irideare buro bujawererire imurā, bujawereri suri sāña, nitirē dipuru weka mawasiripeobonerā āārīmā. Musā gapu Marīpu turari merā yu iri imurirē iākererā, musā ñerō iririre neō piribeā. ²²Irasirigu musārē werea. Marīpu āārīpererā ñerārē igū wajamoārīnu ejamakū, Tiro, Sidón marārē wajamoārō nemorō musārē wajamoāgukumi. ²³Musā Capernaum marāde: “Ūmugasigue murīārākoa”, āri gūñadāa. Iroguere neō waabirikoa. Boanerā āārīrōgue beodijusūrākoa. Sodoma marārē yu musārē Marīpu igū turari merā iri imuderosūta iri imumakū, iri makā daporadere āārībokoa dapa. ²⁴Irasirigu musārē werea. Marīpu āārīpererā ñerārē igū wajamoārīnu ejamakū, Sodoma marārē wajamoārō nemorō musā gapure wajamoāgukumi, musā ñerō iririre piribiri waja, ārimi Jesús.

**Jesús: “Yu purogue siuñajārā aarika!”
ārīdea
(Lc 10.21-22)**

²⁵Iripoere Jesús igū Pagure āsū ārimi: —Au, yu murē: “Ōātaria mu”, āri, usuyari sīa. Mu ūmugasī marā, i nikū marā Opū āārā. Irasirigu: “Masitarinūgārā, āārīpererire pēmasīa”, āri gūñarārē mūyare masīmakū iribeā. Majīrā irirosū murē būremurā gapure mūyare masīmakū yāa. ²⁶Au, irasūta āārā. Mu gāāmederosūta usuyari merā irasū yāa, ārimi Jesús igū Pagure.

²⁷Puru yare āārīpereri irimasīrīrē sīmi. Neō sugu masaku yu āārīrikurire

masībemi. Yuru dita yare masīmi. Neō sugu masaku Yuru āārīrikurire masībemi. Yu dita igūrē masīa. Yu igūrē masīdorerāde igūrē masīma. ²⁸Musā Marīpu tūyaduarā nukūrī ūuma ōērā irirosū āārīrā yu purō aarika! Yu musārē siuñajārī sigura. ²⁹Musā yu iridoreri gapure irika! Yu iririkurire masīka! Yu musārē bopoñari merā iā, iritamugū āārā. Irasirirā yu iridorerire irirā, yu merā ōārō siuñajārī bokarākoa. ³⁰Yu iritamurō merā yaare musā irimakū diasabea. Irasirirā yu dorerire irirā, nukūbiri kārāwūririre ūumarōsū āārīrākoa, ārimi Jesús.

**Siuñajārīnu āārīmakū, Jesús buerā
trigo yerire tūrīdea
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)**

12 ¹Iripoere judío masaka siuñajārīnu āārīmakū, Jesús trigo otedero watope waamakū, gua igū buerā uaboasīa, trigo yerire tūrī koro baabū^m. ²Gua irasirimakū iārā, fariseo bumarā Jesuré āsū ārima: —Iāka! ¿Nasirirā siuñajārīnurē moādobirikerepuru, mu buerā irasū yārī? ārima.

³Jesús igūsārē ārimi:

—¿Iripoegemu David, igū merāmarā merā uaboagu, igū irideare musā buebiriri? ⁴Igū merāmarā merā Marīpuya wiigue ñajāa, Marīpu iūrō peyari pá duparure baadi āārīmī. Marīpu paia āārīmerārē: “Iri pá duparure baabirikōāka!” ārīdi āārīmī. David gapu paī āārībirikeregu, irire baagu, Marīpu iūrō igū dorerire tarinūgāgū meta irīdi āārīmī. ⁵Paia Marīpuya wiigue moārā, siuñajārīnurirē siuñajābema. Siuñajābīkererā, Marīpu dorerire tarinūgābema. ¿Iri buebiriri musā, Marīpu Moisére doreri pīdea pūguere? ⁶Musārē werea. Marīpuya wiire būremurō nemorō yu gapure būremurō gāāmea. ⁷Marīpu igūya werenírī gojadea pūgue āsū ārīdi

^m 12.1 Deuteronomio 23.25: Moisés gojadea pūgue āsū āri gojasūdero āārībū: “Sugu masaku gajiguya poeague waagū, igūya mojōrī merā trigo yerire tūrī koro baaburo. Wiirimajī merā diti āābīrikōāburo”, āri gojasūdero āārībū.

āārímí: “Yure buremurā waimurārē wējē soepeomakū gāāmebea. Gajerārē musā bopoñarī merā iāmakū gāāmea”, ārīdi āārímí. Musā irire pēmasirā yu buerā ñerō iribirikerepuru, ĩgūsārē: “Ñerō yāma”, āribiribokoa. ⁸Yu āārīpererā tīgū āārīsīā, siuñajārīnūrē masaka gajino ĩgūsā iriburire doremasīa, ārīmi Jesús.

Jesús mojō dííweredire taudea

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹Irasū ārī odo, waa, judío masaka nerērī wiigue ñajāmi. ¹⁰Iro sugu masaku mojō dííweredi āārímí. Irasirirā fariseo bumarā Jesúre: “Ñerō yāmi”, ārī weresāduarā, ĩgūrē sērēñama:

—¿Siuñajārīnū āārīmakū, sugu pūrīrikugure taudoreri āārīrī? ārīma.

¹¹Jesús yujumi ĩgūsārē:

—Siuñajārīnū āārīkerepuru, musāyagu oveja gobegue meēñajāmakū iārā, ĩgūrē āi wiukōākoa. ¹²Marīpu sugu masakure, oveja nemorō maītarīnugāmi. Irasirirā siuñajārīnūrē masakare oārō irirā, Moisés doredeare tarīnugārā meta yāa, ārīmi.

¹³Irasū ārī odo, mojō dííweredire ārīmi:

—Māya mojōrē soeoka!

Īgūya mojōrē soeomakūta, gajī mojō irirosū oārī mojō dujabu. ¹⁴Īgū irasirīmakū iārā, fariseo bumarā gua wiria: “¿Nasirīsīā, marī Jesúre wējērākuri?” ārī gāme werenīñurā.

**Iripoeguemu Marīpuya
kerere weredupuyudi Jesús
īgū iriburire gojadea**

¹⁵Jesús ĩgūsā ĩgūrē wējēduarire masī, waakōāmi. Īgū waamakū, wārā masaka ĩgūrē tuyama. Irasirīgū āārīpererā pūrīrikurārē taumi. ¹⁶Īgūsārē taugu: “Yaamarē gajerārē werebirikōāka!” ārīmi.

¹⁷Jesús irasirīgū, Marīpuya kerere weredupuyudi Isaías gojaderosūta irimi. Āsū ārī gojadi āārímí:

¹⁸Āsū ārīmi Marīpu: “Īi yure moāboegu, yu beyedi, yu

maīgū āārímí. Īgū merā usuyāa. Oāgū deyomarīgūrē ĩgūrē sīgura. Irasirīgū yu turari merā āārīpererā masakare diayema iririre wereregukumi.

¹⁹Īgū guaseo, gainībirikumi. Īgū makā dekogue buro gainīgorenamakū neō pēbirikuma.

²⁰Turamerārē bopoñarī merā iā, iritamugukumi. Irasirīgū, ĩgūsā miūmerēñu biu peaboadiñu irirosū āārīmakū ĩgū, peabéogu irirosū ĩgūsārē iribirikumi.

Bujawererārē gūñaturamakū irīgukumi. Irasirīgū, ĩgūsā siāgodīru yauboadīru irirosū āārīmakū ĩgū, yaubéogu irirosū ĩgūsārē iribirikumi. Īgū Opū ñajāburi dupuyuro ĩgūsārē irasirīgukumi. Īgū Opū ñajādero puru, masakare diayema iririre irimakū irīgukumi.

²¹Irasirirā āārīperero marā ĩgū doreburire usuyari merā yūrākuma”, ārīmi, ārī gojadi āārímí Isaías.^a

Jesús: “Wātī turari opami”, ārī werewuadea

(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²²Puru masaka wātī ñajāsūdire Jesúre taudorerā āījama. Īgū wātī ñajāsūdi: werenībi, koye iābi āārímí. Īgūsā āījamakū iā, Jesús ĩgūrē taumi. Īgū irasirīmakū, oārō iā, werenīmi.

²³Āārīpererā masaka, ĩgū tarīmakū ĩgūka, āsū ārī gāme sērēñama:

—¿Īi David parāmi āārīturiagu masakare taubu meta āārīkuri? ārīma.

²⁴Īgūsā irasū ārīmakū pērā, fariseo bumarā gapu āsū ārīma:

—Īi wātēa opu Beelzebū turari merā wātēārē béowiumi, ārīma.

²⁵Jesús ĩgūsā gūñarīrē masīsīā, ĩgūsārē āsū ārīmi:

—Su nikū marā ĩgūsā basi dukawari gāmekēārā, pereakōākuma. Su makā marā, o su wii marā ĩgūsā basi

^a 12.21 Is 42.1-4

dukawari gâmekêârâ, pereakôâkuma.
²⁶Irasûta wâtêa opu igûyarâ wâtêârê béowiugu, igû basita igûyarârê dukawari pereakôâmakû iribokumi. Irasirigu, ðnoârê dorenemobokuri?
²⁷Musâ yure: “Wâtêa opu Beelzebú turari merâ wâtêârê béowiumi”, âri werewuâa. Musâ buerire tuyarâ gapu wâtêârê béowiurâ, ðnoâ turari merâ béowiukuri? Musâ igûsârê: “Marîpu turari merâ wâtêârê béowiuma”, ârâ. Irasiriro musâ yure werewuari diaye âârîbea.
²⁸Yu Ôâgû deyomarîgû turari merâ wâtêârê béowiua. Irasiriro Marîpu igûyarârê doreri musâ purugue ejasíâa, âri masísua.

²⁹Irire keori merâ musârê werenemogura. Neô sugu masaku, turaguya wiire igûrê siapuroribirikeregu, igû oparire emagû ñajâmasîbirikumi. Igûrê siadero purugue merê igûyare emamasîkumi, ârîmi^o.

³⁰Irasû âri odo, âsû ârînemomi: —Yure gâamemerâ, yure iâturîrâ âârîma. Masakare yure siuu neeôtamumerâ, igûsârê waawasirimakû irirâ âârîma.

³¹Musârê diayeta werea. Marîpu âârîpereri masaka ñerô iririre, ñerô âri werenîrdere kâtimasîmi. Ôâgû deyomarîgûrê igûsâ ñerô âri werenîmakû tamerârê neô kâtîbirikumi.
³²Yu âârîpererâ tîgûrê igûsâ ñerô âri werenîmakû, Marîpu irire kâtimasîmi. Ôâgû deyomarîgû gapure igûsâ ñerô âri werenîmakû, irire neô kâtîbirikumi. Dapora, i ðmu peredero puruguedere igûsâ irasû ârîdeare neô kâtîbirikumi, ârîmi Jesús.

Yukure irigu duka merâ iâmasísua, âri werede
(Lc 6.43-45)

³³Irasû âri odo, Jesús gajî keori merâ buenemomi:

—Ôâdi yukû ôârîrê dukakua. Ñedi yukû ñerîrê dukakua. Yukure irigu duka merâ iâmasísua^p.
³⁴Musâ âña irirosû

ñerâ âârâ. Musâ ñerâ âârîsîâ, ôârîrê werenîmasîbea. Marî gûñarôsûta marî werenîrî wirikôâa.
³⁵Ôâgû ôârî gûñarî opami. Irasirigu ôârîrê werenîmi. Ñegû ñerî gûñarî opami. Irasirigu ñerîrê werenîmi.
³⁶Musârê werea. Marîpu âârîpererâ ñerârê wajamoârînu ejamakû, âârîpereri masaka noó gâamerô werenîmoâmadeare igûsârê masîmakû irigukumi.
³⁷Musâ ôârô werenîdea waja Marîpu musârê: “Waja opabema”, ârîgukumi. Musâ ñerô werenîdea waja musârê: “Waja opama”, ârîgukumi, ârîmi Jesús fariseo bumarârê.

Masaka ñerâ Jesúre Marîpu turari merâ iri îmudoredea
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸Puru surâyeri fariseo bumarâ, Moisés gojadeare buerimasâ igûrê ârîma:

—Buegu, Marîpu turari merâ guare iri îmuka! ârîma. “Igû irire irimasîbi, Marîpu iriudi meta âârîmi”, ârîduarâ irasû ârîñurâ.

³⁹Jesús yujâmi:

—Musâ dapora marâ masaka ñerâ, Marîpûre gâamemerâ âârâ. Musâ yure Marîpu turari merâ gajino iri îmudorea. Musâ irasiridorekererû, Marîpûya kerere weredupuyudi Jonás iridea direta weregura.
⁴⁰Jonás urenu, ure ñami waai wâguya paru poekague âârîderosûta yude âârîpererâ tîgû urenu, ure ñami yeba poekague âârîgukoa.
⁴¹Iripoegue Nínive marâ Jonás Marîpûya kerere weremakû pérâ, igûsâ ñerô irideare bujawere, igûsâ gûñarîrê gorawayunerâ âârîmâ. Dapora yu Jonás nemorô masîgû ôôgue musâ merâ âârâ. Yu Marîpûya kerere werekererû, musâ ñerô iririkurire bujawerebea. Irasirirâ, Marîpu âârîpererâ ñerârê wajamoârînu ejamakû, Nínive marâ musâ dapora marârê: “Ñegorabu”, ârîrâkuma.
⁴²Marîpu âârîpererâ ñerârê wajamoârînu ejamakû, sugo iripoeguemo Sabâ nikû marâ opo

^o 12.29 Jesús: “Wâtî nemorô turagu âârâ”, ârîgû, irasû ârîmi. ^p 12.33 Jesús: “Yukure irigu duka merâ iâmasísua”, ârîgû: “Marî, gajerâ werenîrîrê pérâ, igûsâ âârîrikurire masîâ”, ârîgû irimi.

musā dapura marārē: “Ñegorabu”, āriḡokumo. Yoaromogue āārikerego, òḡgue i nikūgue aarideo āārimó, marī ñekūsāmarā opa Salomón wári masīrī merā wererire pégo aarigó. Dapura yu Salomón nemoró masīḡū òḡgue musā merā āārā. Yu musā merā āārikerepuru, musā gapu yu wererire péduabea, ārīmi Jesús.

**Jesús, wātī dupaturi masakugue
ñajārīmarē werede
(Lc 11.24-26)**

⁴³Irasū ārī odo, keori merā werenemomi doja:
—Wātī masakugue āārādi wiri, puru deko marīrōgue īḡū siuñajāburore āmagorenagū waakumi. ⁴⁴Irore bokabi, āsū ārī ḡūñakumi: “Yu wiridi, yaa wii irirosū āārimī. Dupaturi yu wiridiguereta goeñājāgura doja”, ārī ḡūñakumi. Irasirigū īḡūguere dupaturi goeñājāḡū, gajino marīrī wii, òārō āmu, ooaweadea wiire irirosū bokajakumi. ⁴⁵Irasirigū gajerā wātēa su mojóma pere gajī mojó peru pērēbejarā īḡū nemoró ñerārē siu, īḡūsā āārīpererā merā masakugue āārīnikōākumi. Irasirigū masakū īḡū dupuyuro āārīrikudero nemoró ñerō āārīkumi. Dapura marā Marīpūre gāāmemerā, yure péduamerā irasūta ñerō waarākuma, ārīmi Jesús.

**Jesús pago īḡū pagupūrā merā īḡūrē
īāḡō ejadea
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)**

⁴⁶Jesús masakare wereripoe īḡū pago, īḡū pagupūrā merā īḡū āārīrī wii disipuro eJayupo īḡū merā wereniduaago. ⁴⁷Sugu igore īā, Jesūre weremi:
—Mupo, mu pagupūrā disipuro nīama, mu merā wereniduarā, ārīmi.
⁴⁸īḡū irasū ārīmakū pégu, Jesús īḡūrē ārīmi:
—¿Noā āārīrī yupo, yu pagupūrā? ārīmi.
⁴⁹Irasū ārīḡū, ḡuare īḡū buerārē soepu, āsū ārīmi:
—Īsā, yupo, yu pagupūrā irirosū āārīma. ⁵⁰Yuru ūmugasiḡue āārīḡū

gāāmerīrē irirāno, yu pagumu, yu pagumo, yupo irirosū āārīma, ārīmi Jesús.

**Jesús oterimasū keori merā buedeā
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)**

13 ¹Irinuta Jesús wiigue āārādi ditarugue waa, iri ditaru turo eja doami. ²Masaka wārā īḡū puro nerēmakū īāḡū, doódīrugue murīñajāa, eja doami. Āārīpererā masaka ĩmparogue dujanugāma īḡū buerire pémurā. ³Irasirigū wári keori merā īḡūsārē āsū ārī buemi:
—Sugu oterimasū īḡūya oteri yerire meéwasirigū waakumi. ⁴īḡū meéwasiriwāḡāmakū, gajī yeri maague yurikoa. Iro yuriadea yerire mirā eja, baapekōākuma. ⁵Gajī yeri ūtayerikurogue yurikoa. Iro sīmerērōḡā nikū āārīmakū, iro yuriadea yeri mata puriadikoa. ⁶Iri nikū sīmerērōḡā āārīmakū, purīñajādi, puru abe asimakū, nugūrī marīsā, ñāi, boakōāko. ⁷Gajī yeri pora watogegue yurikoa. Pora gapu puritarimurā, oteri gapure wējēkōāko. ⁸Gajī yeri òārī nikūgue yurikoa. Iri yeri puri, òārō dukakukoa. Suñu cien yeri, gajīñu sesenta yeri, gajīñu treinta yeri dukakukoa. ⁹Musā ḡāmiḡūrī oparā, yu wererire péduripika! ārīmi Jesús.

**Jesús buerā īḡūrē: “¿Nasirigū keori
merā bueri?” ārī sērēñadea
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)**

¹⁰Puru ḡua īḡū buerā īḡū puro waa, īḡūrē sērēñabu:
—¿Nasirigū masakare keori merā bueri? ārību.
¹¹Jesús ḡuare yujumi:
—Marīpu īḡūyarārē doreḡā āārīrīrē, iripoegue masibirideare musārē masīmakū yāmi. Gajerā īḡūrē būremumerā gapure irasiribemi.
¹²īḡūyare masīrānorē masīnemomakū iriḡukumi. Irasirirā wáro masīrī oparākuma. Gajerā īḡūrē būremumerā īḡūyare masīmerārē īḡūsā mērō masiadideare pémasibirimakū iriḡukumi. ¹³Irasirigū yu īḡūsārē

keori merā buea. Īgūsā Marīpu iririre iākererā, iāmasībema. Īgūyare pékererā, péduripíbema. Neō pémasībema.

¹⁴Irasirirā Marīpūya kerere weredupuyudi Isaías gojaderosūta yáma. Āsū ārī gojadi āārīmi:

Āsū ārīmi Marīpu: “Yaare pékererā, musā neō pémasībea. Yu iririre iākererā, musā neō iāmasībea.

¹⁵Yaa werenírírē péduabisīā, musā neō pémasībea. Gānipūrī pémerā, koye iāmerā irirosū āārā. Musā irasū āārīmerā, yaare iāmasī, ōārō pémasībokoa. Yu pémasīrī sīrīrē oparā yare buremubokoa. Irasirigū musārē taubokoa”, ārīmi Marīpu, ārī gojadi āārīmi Isaías.^q

¹⁶Gua gapure ārīmi:
—Musā gapu pémasīa. Irasirirā usuyáa.

Yu iririre iārā, yu wererire pérā, yare buremua. ¹⁷Diayeta musārē werea. Wārā iripoegue marā Marīpūya kerere weredupuyunerā, gajerā Marīpure buremunerā musā dapora iārīrē buro iāduanerā āārādīma. Irire iāduakererā, irire iābirinerā āārīmā. Musā dapora périre buro péduakererā, pébirinerā āārīmā.

**Jesús oterimasū keori merā Īgū
bueadeare: “Āsū ārīduaro yáa”, ārī
weredea**

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸Irasirirā ōārō péka! Yu oterimasū keori merā bueadeare musārē weregura. Iri āsū ārīduaro yáa. Marīpu ūmugasigū āārīgū Īgūyarārē doreri kere, oteri yeri irirosū āārā. ¹⁹Surāyeri masaka iri kerere pékererā, pémasībema. Maa buriri maa irirosū āārīma. Iri kerere péadero puru, oteri yeri iri maague yuridea yerire mirā baapeoderosū, wātī aari, Īgūsā péadideare ēmapeokōāmī. ²⁰⁻²¹Gajerā masaka ūtāyerikuri yeba irirosū āārīma. Iri kerere pérā, mata usuyari merā: “Ōāgorāa”, ārī gūñama. Irire pékererā, oteri yeri ūtāyerikurogue yuriadero puru, puri,

nugūrī puriñajābiriderosū waama.

Mérōgā puru Īgūsā Marīpūyare péduari waja gajerā Īgūsārē ñerō irimakū iārā, o ñerō tarisīā, mata Īgūyare pirikōāma. ²²Gajerā masaka porakuri yeba irirosū āārīma. Iri kerere pékererā, oteri yeri porakurogue yuriadero puru, pora gapu puritarimurā wējēderosū, i ūmumarē buro gūñarikuma. Doebiridere buro gāāmenemoma. Irasirirā Marīpūyare kātima. Otedīnu duka marīdīnu irirosū dujama. ²³Gajerā masaka ōārī nikū irirosū āārīma. Marīpūya kerere pérā, ōārō pémasīma. Irasirirā oteri yeri ōārī nikūgue yuriadero puru, puri ōārō dukakuderosū ōārīrē yáma. Surāyeri cien yeri, gajerā sesenta yeri, gajerā treinta yeri dukakurosū irirā āārīma, ārīmi Jesús.

**Jesús trigo otedea watopegue
ñerī tá oteri keori merā buedeaa**

²⁴Jesús irasū ārī odo, gaji keori merā guare buemi:

—Marīpu ūmugasigū āārīgū Īgūyarārē doreri i irirosū āārā. Sugu pooe opu Īgūya poeegue ōārī yerire otekumi. ²⁵Su ñami merā āārīpererā kārīripoe Īgūrē iāturigū poeegue eja, Īgū trigo otedea watopegue ñerī táre otekumi. Ote odo, waakōākumi. ²⁶Trigo yeri puriwiriadero puru, ñerī táde purikoa. Puru trigo dukakukoa. Iri dukakumakū iārā, iri pooe opure moāboerimasā ñerī tá āārīmakū iāmasīkuma.

²⁷Irasirirā iri pooe opure wererā waakuma:

—Gua opu, ĩnasiriro ōārī yeri direta mūya poeere otesūdero āārīkerepuru, ñerī táde puriyuri? ārikuma. ²⁸Īgūsā irasū ārīmakū pégu, āsū ārīkumi:

—Yure iāturigū iri ñerī táre otekumi, ārīkumi.

Īgū irasū ārīmakū pérā, Īgūrē moāboerimasā sērēñakuma doja:

—ĪÑerī táre gua taāseabéorā waamakū gāāmekuri mu? ārikuma.

^q 13.15 Is 6.9-10

²⁹—Taáseabirikōāka! Nēri táre taásearā trigodere duuabokoa. ³⁰Iri, nēri tá merāta puri masākōāburo. Trigo nāimākū, gajerā duka seaboerimasārē āsū āri iriugura: “Nēri táre taásearūrori, āsū dotori siaka, irire soemurā! Pura trigore seaka, irire yu duripiri wiigue duripimurā!” āriugura, ārikumi, ārimi Jesús.

Jesús mostaza wāikuri yegā puri masādea keori merā bueada

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹Irasū āri odo, gaji keori merā buemi: —Maripu ūmugasigue āāriḡū ḡyūyarē doreri sugu masakū ḡyūya poeuegue suye oteriye mostaza wāikuri yegārē oterosū āārā. ³²Iri oteri yegā āāripereri oteri yeri nemorō mēri yegā āārikoa. Irasū āārikerero, otemakū, pura yuku wādi irirosū puri masākoa. Irasirirā wārā irigu dupurigue ḡsūyā suri suakuma, ārimi Jesús’.

Jesús pá wemasāri morērī poga keori merā bueada

(Lc 13.20-21)

³³Pura gaji keori merā buemi: —Maripu ūmugasigue āāriḡū ḡyūyarē doreri i irirosū āārā. Sugo nomeō pá duparure iribo, mērogā pá wemasāmakū iriri poga merā trigo pogare morēkumo. Irire wemasāseyaburo, āriḡō, irasirikumo. Irasiriro Maripu ḡyūyarē doreri iri pá wemasāri morērī poga irirosū āārā, ārimi’.

Jesús masakare keori merā buenadea

(Mr 4.33-34)

³⁴Jesús masakare i āāripereri buerire weregu, keori merā dita buenami. Keori

marirō ḡsūsarē buenabirimi. ³⁵Irasirigu Maripūya kerere weredupuyudi gojaderosūta irimi. Āsū āri gojadi āārimí Jesús masakare wereburimarē:

Keori merā wereguko. Iri merā weregu, Maripu i ūmurē iridero purugue marā neō masibirideare datora marārē weregura, āri gojadi āārimí.^f

Jesús nēri tá, trigo otedea watopegue puri masādeare buenemodea

³⁶Pura Jesús masakare seretu odo, wiigue nājāmi. ḡḡ nājāmakū iā, gua ḡḡ buerā ḡḡ purogue nājāa, ḡḡrē sērēnābu:

—Trigo otedea watopegue nēri tá puri masādea keorire werenemoka! ¿Naásū āriḡuaro iriri? āriḡu.

³⁷Gua irasū ārimakū pēgu, Jesús yujūmi:

—Yu āāripererā tḡḡ, iri poe opu ōāri yeri otedi irirosū āārā. ³⁸Poe gapu i ūmu irirosū āārā. Maripu ḡyūyarē dorerogue āārimurā gapu ōāri yeri irirosū āārima. Wātiyarā nēri tá irirosū āārima.

³⁹Wāti poe opure iāturigu irirosū āārimí. I ūmu pererinu iri otedea dukare searinu irirosū āārā. Maripure wereboerā, poe opure duka seaboerimasā irirosū āārima.

⁴⁰Iri nēri táre ḡsūā taáseadeare peamegue soebéoderosūta i ūmu pererinu ejamakū waarokoa. ⁴¹Irasū waaripoe yu āāripererā tḡḡ, yure wereboerārē iriugukoa. Irasirirā ḡsūā masakare nēri irimakū irirārē, Maripu dorerire tarinugārādere neōrākuma. ⁴²Neō odo, perebiri peamegue ḡsūsarē béorākuma. Irogue buro purisūrā ḡsūyā guikare kūrīduútū orerākuma.

^f 13.32 Jesús i kere merā buegu: “Maripu ūmugasigue āāriḡūrē buremurā mēragā āārinugākereruru, purugue gajerā ḡsūā merā ḡḡrē buremunugāmakū, wārā āārirākuma; o sugu Maripure buremunugāḡḡ, mērogā buremurī opami. Purugue, mostaza wāikuri yegārē otedero pura yuku wādi puri, masārōsū Maripu iritamurī merā wāro ḡḡrē buremurī opagukumi”, āri buegu irimi. ^g 13.33 Jesús i kere merā buegu: “Maripure buremurā āāriperero i ūmugue ḡyūyarē doregu āārirīrē masakare buerā waamakū, āāripereri buri marā watopegue wārā irire pé, ḡḡrē buremunugārākuma; o sugu Maripure buremunugāḡḡ Maripu ḡyūyarē doregu āārirīrē buenḡḡ, Maripu iritamurī merā Maripu doreri direta iriduagukumi”, āri buegu irimi.

^f 13.25 Sal 78.2

⁴³Marĩpu gããmerĩrē irirā gapu
ũmugasigie igũyarārē dorerogue ããrĩrā,
abe ũmũmũ irirosũ gosewasirirākuma.
Musā gãmĩpũrĩ oparā, yũ wererire
pĩdurĩpĩka!

**Jesús wáro niyeru yáapĩdea
keori merā buedea**

⁴⁴Gaji musārē werea. Marĩpu
ũmugasigie ããrĩgũ igũyarārē doreri i
irirosũ ããrā. Sugu masaku wáro niyeru
gajĩguya nikũ poekague yáapĩdeare
bokakumi. Irire bokagu, buro
ũsũyakumi. Irasirigu igũ bokadeare
buro gããmesĩā, dupaturi yáapĩkõākumi
doja. Irasirigu ããrĩpereri igũyare
gajerārē duakumi. Igũ duadea waja merā
iri nikũrē wajarikumi⁴.

**Jesús perla wãikuriye
keori merā buedea**

⁴⁵Gaji musārē werea doja. Marĩpu
ũmugasigie ããrĩgũ igũyarārē doreri
i irirosũ ããrā. Sugu wajarimasũ
wajapari yeri perla wãikuri yerire āma
wajaridũakumi. ⁴⁶Iri yerire āmagũ,
wajapatariri yere bokakumi. Iri yere
buro gããmesĩā, ããrĩpereri igũyare
duakumi. Igũ duadea waja merā iri yere
wajarikumi.

Jesús buidi keori merā buedea

⁴⁷Gaji musārē werea doja. Marĩpu
ũmugasigie ããrĩgũ igũyarārē doreri,
waaf wējĩrĩmasā buidi meeyo,
ããrĩpererā waaf ããrĩrāku ñeārõ irirosũ
ããrā. ⁴⁸Igũsāya buidire waaf utũrimakũ
ĩārā, waaf wējĩrĩmasā ĩmparogue
tũāmajā, waairē beyekuma. Ōārā
waairē Igũsāya puuirigie seasākuma.
Ñerārē bėokõākuma. ⁴⁹I ũmũ pererĩnũ
ããrĩmakũ, masakare āsũta waarokoa.
Marĩpũre wereboerā òãrārē, ñerārē
beyerā aarirākuma. ⁵⁰Beye odo, ñerārē
pererĩ peamegũ bėorākuma. Irogue
buro pũrĩsũrā Igũsāya guikare kũrĩduũtũ
orerākuma, ārĩmi Jesús.

**Jesús iripoeguema buerire,
maama bueridere weredea**

⁵¹Pũru guare sērēñami:

—¿I ããrĩpererire pėmasĩrĩ musā? ārĩmi.

—Ũũ, pėmasĩā, ārĩ yũjubũ.

⁵²Gua irasũ ãrĩmakũ, ārĩmi:

—Sugu Moĩsēs gojadeare buerimasũ
Marĩpu ũmugasigie ããrĩgũ igũyarārē
doregu ããrĩrĩmarē masĩgũ, wii opu
irirosũ ããrĩgũkumi. Irasirigu wii
opu, iripoegue igũ opadeare, maama
igũ oparidere āwiwũgu irirosũ, maama
buerire, iripoeguema bueridere òãrõ
masĩrĩ merā weregũkumi, ārĩmi Jesús
guare.

Jesús Nazaretgue goedujáadea
(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³Jesús iri keori merā were odo, iro
ããrādi waa, ⁵⁴igũ masādea makāgue
ejami. Irogue eja, judĩo masaka nererĩ
wiigũ buemi. Masaka, igũ buemakũ
pėrā, pėgũkakõāma. Āsũ ārĩ gãme
werenĩmi:

—¿Noogue bueyuri, ĩi iropā masĩbu?

¿Nasirĩsĩā, iri ĩmurĩrē irimasĩyuri?

⁵⁵Ĩi taboa moādi magũ ããrĩmi. Igũ
pago María wãikũmo. Santiago, Josė,
Simón, Judas igũ pagupũrā ããrĩma.

⁵⁶Igũ pagupũrā nomede i makā marāta
ããrĩma. Igũ marĩ irirosũ ããrĩkeregu,
¿nasirĩsĩā, i ããrĩpererire masĩrĩ? ārĩma.

⁵⁷Irasirirā igũrē bũremudũabirima.

Jesús gapu igũsārē ārĩmi:

—Āãrĩpererogue sugu Marĩpũya kerere

weredupuyugũre gajerā bũremuma.

Igũya nikũ marā, igũya wii marā gapu
igũrē bũremubema, ārĩmi.

⁵⁸Irasirigu Jesús, Igũsā igũrē
bũremubirimakũ ĩãgũ, iri makārē wāri
Marĩpu turari merā iri ĩmubirimi.

Juan masakare wãyerimasũ boadea
(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 ¹Iripoere Herodes Galilea nikũ
marā opu, Jesús iriri kerere

⁴13.44 Jesús i kere merā buegu: “Masaku ããrĩpereri igũyare gããmerõ nemorõ Marĩpũyare gããmegũ
ããrĩkumi”, ārĩ buegu irimi.

péyupu. ²Irire pégu, igūrē moāboerārē āsū āriyupu:

—Īgū irire irasū irigu, Juan masakare wāiyerimasūta boadigue masādi āārīkumi. Irasirigu wāri iri imurirē irikumi, āriyupu.

³Juan boaburi dupuyuro Herodes igū pagumu Felipe marāpo Herodías wāikugore ēma, marāpokumakū iāgū, ⁴āsū ārīdi āārīmi:

—Mū pagumu marāpore marāpokugu, Marīpu dorerire tarinugāgū yāa, ārīdi āārīmi. Irasirigu Herodes igūrē nēā, peresu iridi āārīmi.

⁵Īgū Juārē wējēduadi āārīmi. Judío masaka gapu: “Ī Juan Marīpuya kerere weredupuyurimasū āārīmi”, āri gūānerā āārīma. Irasirigu Herodes: “Juārē yu wējēmakū yu merā guabokuma”, āri igū, igūsārē gūidi āārīmi.

⁶Puru Herodes igū deyoadea bosenu irigu iridi āārīmi. Īgū irasiririnurē Herodías magō igū siuanerā iūrō baya imudeo āārīmō. Igo baya imumakū iāgū, Herodes burō usuyadi āārīmi. Irasirigu igore: “Ārīgatoro marirō, mū yure sērērīnorē sigura”, ārīdi āārīmi.

⁸Īgū irasū ārimakū pégo, igo pagore: “ĪNēnorē sērēgokuri yu?” ārideo āārīmō. Irasirigo igo pago sērēdoreaderosūta igūrē sērēdeo āārīmō:

—Juan masakare wāiyerimasūya dipurure dititā, soropa wāriipa merā igūya dipurure yure sika! ārideo āārīmō.

⁹Igo irasū ārimakū pégu, Herodes burō bujaweredi āārīmi. Īgū siuanerā péuro: “Ārīgatoro marirō, mū yure sērērīnorē sigura”, ārādi āārīsā, guyasirīgū, igore: “Mūrē sibirikoa”, ārimasibiridi āārīmi. Irasirigu, igo igūrē sērērōsūta iridi āārīmi. ¹⁰Irasirigu, igūyagu surara Juan peresugue āarīgū puro waa, igūya dipurure dititādi āārīmi. ¹¹Puru soropa merā igūya dipurure āri, Herodías magōrē wiadi āārīmi. Īgū wiamakū nēā, igo pagore āia sīdeo āārīmō.

¹²Juan boadero puru, igū bueriere tayanerā igūya dupure āiwāgā, yāarā waanerā āārīmā. Yāa odo, Juan boadeare Jesúre wererā ejama.

Jesús cinco mil ūmarē baari ejodea
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³Juārē wējēadea kerere pégu, Jesús doódirugue mūrīñajāa, masaka marirōgue gua igū buerā merā waakōāmi. Īgū irogue waarīre pérā, masaka igūsāya makārīrē wiri, igū dupuyuro maague waa, ejasianerā āārīmā. ¹⁴Gua ditaru gajī koepugue taribujaja, Jesús doódirugue sānadi majānugā, wārā masakare bokajami. Irasirigu igūsārē bopoñarī merā iā, pūrīrikurā igūsā āirianerārē taumi. ¹⁵Naimejāwāgaripoe gua Jesús buerā igū puro waa, āsū āribu igūrē:

—Naimejārōgue yāa. Ōō masaka marirōgue āārā. Irasirigu masakare waadoreka! Makārīgue igūsā baaburire wajarirā waaburo, ārādibu.

¹⁶Gua irasū ārimakū pégu, Jesús ārīmi:

—Waabirikōāburo. Musā igūsārē baari sika! ārīmi.

¹⁷Gua igūrē āribu:

—Su mojōma pá duparu, waaidere pērāta opāa, āribu.

¹⁸—Irire yure ārika! ārīmi Jesús. ¹⁹Puru masakare tá weka doadoremi. Irasirigu su mojōma pá duparure, pērā waairē āi, ūmugasigue iāmu, Marīpue: “Mūrē usuyari sīa”, ārīmi. Ārī odo, iri pá duparure pea, guare igū buerārē sīmi masakare gueredoregu. Irasirirā gua igūsārē irire guerebu. ²⁰Irasirirā āarīpererā baayapiakōāma. Puru igūsā baaduāadeare pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari puuirigora seasā, utuudobobu. ²¹Iro baanerā: nome, majirā keoña mārīrō ūma direta keomakū cinco mil gora āārīmā.

Jesús deko weka waadea
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²²Puru Jesús gua igū buerārē doódirugue mūrīñajādore, ditarugue igū dupuyuro taribujadoremi. Īgū gapu irogue dujami dapa masakare seretubu. ²³Seretu odo, buuru wekague suguta waayupu Marīpue sērēgū waagū. Nami

ejaripoe suguta aārīyupu iroguere.

²⁴Gua gapu ditaru dekouge aārībū. Mirū buro waabu. Irasiro makūrī doódiruge pátúpaukōābū. Irasirirā taribujabiribu dapa.

²⁵Puru āgābo wereripoe Jesús ditaruge buaja, gua purogue deko weka aarimí. ²⁶Īgū deko weka aarimakū, gua Īgūrē iāmasībirisā, iāgukakōābū. Güiri merā: “Masaku boadī wātī aārīmi”, āri gainībū.

²⁷Gua güimaku iāgū, Jesús guare āsū ārimi:

—Gūñaturaka! Yuta āārā. Güimerāta! ārimi.

²⁸Īgū irasū ārimakū pégu, Pedro ārimi Īgūrē:

—Mu, yu Opu aārīgá, yure deko weka waa, mu purogue aaridoreka! ārimi.

²⁹—Jáu, aarika! ārimi Jesús.

Irasū ārimakū pégu, Pedro doódiruge sānadi dujinugā, deko weka Jesús purogue waami.

³⁰Īgū irasū waakeregu, mirū buro wējēpumakū iāgū, güigorami. Irasirigu mirídijagu:

—Yu Opu, yure tauka! āri gainími.

³¹Īgū irasū ārimakūta, Jesús ĩgūya mojóre ñeā: “Yure mérōgā buremurī opāa. ¿Nasirigu yure buremuturaberi?” ārimi.

³²Puru Jesús Pedro merā doódiruge aari, murīñajāmakū, mirū waadea toeakōābū. ³³Irasū waamakū iārā, gua doódiruge aārīrā ñadukupuri merā Jesús puro eja doa, Īgūrē:

—Mu diayeta Marīpu magū āārā, āri buremubu.

**Jesús Genesaret marārē pūrīrikurārē
taudea
(Mr 6.53-56)**

³⁴Puru taribujaja, Genesaret¹ wāikuri nikūge ejabu. ³⁵Iro marā Jesúre iāmasīsā, aārīpererā iro aārīrārē Īgū ejari kerere wereñurā. Irasirirā aārīpererā pūrīrikurārē taudorerā ĩgū purogue āījama. Īgūrē āsū āri sérēma:

³⁶—Muya surīro yuwa direta ĩgūsārē moāñadoreka! ārima. Irasirirā aārīpererā pūrīrikurā ĩgūya surīrore moāñanerā ĩgūsā sīrīrī opadeare tarisūma.

**Masakare ñerā waamakū iririre
budea
(Mr 7.1-23)**

15 ¹Puru surāyeri fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasāde Jerusalēge aārānerā Jesús puro eja, ĩgūrē sérēñama:

²—¿Nasirirā mu buerā, marī ñekūsāmarā iriunaderosū iriberi? Marī ñekūsāmarā baaburi dupuyuro mojókoederosū iribema, ārima.

³Jesús ĩgūsārē yujūmi:

—Yude musārē sérēñagura. ¿Nasirirā Marīpu doreri gapure irirono irirā, musā ñekūsāmarā iriunadeare yāri? ⁴Marīpu āsū āridi aārīmí:

“Mupure, mupore buremuka! Sugu ĩgū pagusāmarārē ñerō werenígū wējēdoresūgukumi”, āridi aārīmí. ⁵Īgū irasū ārikerepuru, musā gapu masakare ĩgūsā pagusāmarāya aārīburire buerā, āsū ārā: “Sugu ĩgū pagure, o ĩgū pagore: ‘Yu musārē sīboadeare Marīpure sīpeokōābū. Irasirigu musārē iritamumasībirikoa’, ārimakū oāgorāa”, āri buea. ⁶Irasū buerā, masakare ĩgūsā pagusāmarārē iritamubirimakū, Marīpu dorerire ubu iābéomakū yāa, musā ñekūsāmarā iriunadeare irituyadorerā. ⁷Masaka iūrō dita oārō yāa musā. ĩgūsā iāberogue ñerō iririkurā āārā. Iripoegue Marīpuya kerere weredupuyudi Isaiás diayeta gojadi aārīmí musā irigatorire gojagu. Āsū āri gojadi aārīmí:

⁸Īsā masaka ĩgūsāya disi merā yure oārō werenikererā, ĩgūsāya yujupūrārigue yure neō buremubema.

⁹Irasiro ĩgūsā yure buremurā nerērī wajamāa. ĩgūsā bueri, yu doreri

¹ 14.34 Genesaret wāikuri nikū, Galilea wāikuri ditaru turo aārīyuro.

meta aārā. Masaka doreri aārā, āri gojadi aārīmī, āri yujūmi Jesús fariseo bumarārē.^w

¹⁰ Irasū āri odo, masakare ĩgū puro siu, āsū ārīmi:

—Yū wererire oārō pékūinú péka!

¹¹ Sugu masakaya disigue baari nājāri, ĩgūrē ñegū waamakū iribea. ĩgūya disigue wiriri gapu, ĩgūrē ñegū waamakū yāa, ārīmi.

¹² ĩgū irasū ārādero puro, gua ĩgū buerā ĩgū puro waa, ĩgūrē ārībū:

—¿Mū masīrī? Mū irasū ārādeare pérā, fariseo bumarā guakōāma, ārībū.

¹³ Gua irasū ārīmakū, Jesús āsū āri yujūmi:

—Yupu ũmugasigue aārīgū aārīpereri ĩgū otebirideare nugūrī merāta duua béogā irirosū ĩgūsārē béogukumi.

¹⁴ Irasirirā ĩgūsārē irasū ĩākōāka! ĩgūsā Marīpuyare masībirikererā, gajerā ĩgūyare masīmerārē buema. Irasirirā koye ĩamerā gajerā koye ĩamerārē tūādupuyurā irirosū aārīma. Sugu koye ĩābi gajīgu koye ĩābire tūādupuyuwāgāgā, ĩgūsā pērāgueta gobegue meēñajākōārākuma, ārīmi Jesús.

¹⁵ ĩgū irasū ārīmakū pégu, Pedro gapu Jesúre ārīmi:

—Guare wereka! Masaku ĩgūya disi wiriri keori, ¿naāsū ārīduaro yāri? ārīmi.

¹⁶ Jesús yujūmi:

—¿Musāde pémasīberi dapa?

¹⁷ Aārīpereri marī baari, mariya disigue ñājāa, parugue waa, puro tariwereakōāa.

¹⁸ Masaka werenírī, ĩgūsāya disi wiriri aārā. ĩgūsā gūñarīgue ñerírē oparā ñerō wereníma. Iri ĩgūsārē ñerā waamakū yāa. ¹⁹ ĩgūsā gūñarīgue ñerī oparā āsū aārīma. Ñerī gūñarā, masakare wējēbéorā, gajīgu marāpo, gajego marāpu merā ñerō irirā, ũma nome merā, nome ũma merā ñerō gāmebirarā, yajarā, ārīgatorā, masakare ñerō kere wererā aārīma. ²⁰ Iri ñerī ĩgūsā gūñarīgue opari, ĩgūsārē ñerā waamakū yāa. Masaka ĩgūsā ñekūsamarā

iriunaderosū baaburi dupuyuro mojókoebirimakū, ĩgūsārē ñerā waamakū iribea, ārīmi Jesús.

Judío masako aārībeo Jesúre buremudea
(Mr 7.24-30)

²¹ Puru Jesús Tiro, Sidón wāikuri makārī aārīrōgue waami. ²² Irogue ejamakū, sugo nomeō Canaán nikūmo irogue aārīgō Jesús puro gainjamo:

—Yū Opū, David parāmi aārīturiagu yure bopoñaka! Yū magō wātī ñajāsúdeo buro ñerō tarigo yāmo, ārīmo.

²³ Igo irasū ārīmakū pékeregu, Jesús igore yujūbirimi. Irasirirā gua ĩgū buerā ĩgūrē ārībū:

—Waadoreka igore! Marírē ñerō gainí tayawāgārimo, ārībū.

²⁴ Gua irasū ārīmakū pégu, Jesús igore ārīmi:

—Yupu yure, Israel bumarā oveja dedirinerā irirosū aārírā direta iritamudoregu iriumi, ārīmi.

²⁵ Igo Israel bumō aārībirikerego, Jesús guburi puro ñadukupuri merā ejamejā, āsū ārīmo:

—Yū Opū, yure iritamuka! ārīmo.

²⁶ Jesús igore yujūmi:

—Wii opu ĩgū pūrā baarire ēma, diayéare ejomakū oābea, ārīmi.

²⁷ ĩgū irasū ārīkerepuru, igo gapu ĩgūrē ārīmo doja:

—Yū Opū, irasū aārīkerepuru, diayéa gapu wii marā baawasiridijurire baaboema, ārīmo.

²⁸ Igo irasū ārīmakū, Jesús igore yujūmi:

—Mū yure buremurī opataria. Mū sērērōsūta waarokoa, ārīmi.

ĩgū irasū ārīripoeta, igo magōguere wātī ñajādi wiriakōāyupu. Irasirigo tariyupo.

Jesús wārā pūrīrikurārē taudea

²⁹ Jesús irogue aārādi waa, Galilea wāikuri ditaru turo tariwāgāmi. Puru buúrugue murīa, eja doami. ³⁰ ĩgū

^w 15.9 Is 29.13

iro doamakū, wārā masaka ejama. Waamasīmerārē, koye iāmerārē, werenímasīmerārē, poyarimasārē, wārā gajerā pūrīrikurārē Īgū puro āijapíma. Irasirigū Jesús ĩgūsārē taumi. ³¹ Irasirimakū ĩārā, masaka ĩāgukakōāma. Werenímasībirinerā werenímakū ĩārā, poyarimasā āārīñerā tarimakū ĩārā, waamasībirinerā waamasīmakū ĩārā, koye ĩābirinerā ĩāmakū ĩārā, ĩāgukakōāma. Irasirirā Marīpūre: “Marī Israel bumarā Opū, turtararigū āārīmi”, āri, usuyari sīma.

Jesús cuatro mil ũmarē baari ejodea
(Mr 8.1-10)

³² Pŕŕŭ Jesús guare ĩgū buerārē siiu, ārīmi:

—Īsā masakare bopoñarī merā ĩāa. Yŭ merā ũrenŭgora āārīsīama. ĩgūsārē baari pereakōāa. ĩgūsārē ũa merā ĩgūsāya wiirigue goedujāamakū gāāmebirikoa. ĩgūsā baamerāta waarā, maa dekota turari perea kōmoakōābokuma, ārīmi.

³³ ĩgū irasū ārīmakū, gŭa ĩgū buerā ĩgūrē ārībŭ:

—¿Nasirisīā, marī ōō masaka marīrōgue ĩsā wārā masaka baaburire bokabokuri? ārībŭ.

³⁴ Jesús guare sērēñami:

—¿Dīku pá duparure opari musā? ārīmi.

—Su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari duparu, irasū āārīmakū waaf mērāgā opāa, ārī yŭjubŭ.

³⁵ Irasirigū Jesús masakare yebague doadore, ³⁶ su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari pá duparure, waagādere āi, Marīpūre usuyari sīmi. Odo, pá duparure, waagādere pea, guare sīmi. Irasirirā gŭa irire masakare guerebŭ. ³⁷ Irasirirā āārīpererā irire baayapiakōāma. Pŕŕŭ ĩgūsā baadŭādeare su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari puuirigora seasā, ũtuudobobŭ. ³⁸ Iro baanerā: nome, majīrā keoña marīrō ũma direta keomakū, cuatro mil gora āārīmā. ³⁹ Pŕŕŭ Jesús masakare seretu odomakū, doódirugue mŭrīñajāa, Magdala wāikurogue ĩgū merā waakōābŭ.

Fariseo bumarā, saduceo bumarā
Jesúe Marīpū turari merā iri
imudoredea

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 ¹ Jesús Magdala wāikurogue ejadero pŕŕŭ, fariseo bumarā, saduceo bumarā ĩgūrē ĩārā ejarā: “Marīpū turari merā iri ĩmurirē irika!” ārīma. “Īgū irire irimasībi, diayeta Marīpū iriudi meta āārīmi”, ārīduarā, irasū ārīma. ² Jesús garŭ ĩgūsārē yŭjŭmi: —Musā ñamika abe ōārō diiañajāmakū ĩārā: “Ōārī ñami āārīrokoa”, ārā.

³ Boyoripoe ñipimakū ĩārā: “Dekonŭ āārīrokoa”, ārā. ũmarōmarē ĩārā: “Āsū waarokoa”, ārī masīa. Irire ōārō masikererā, inŭ Marīpū turari merā yŭ iri ĩmurī gapure ĩārā, neō ōārō pémasībea. ⁴ Dapora marā masaka ñerā, Marīpūre gāāmemerā āārīma. Yŭre Marīpū turari merā gajino iri ĩmudorema. ĩgūsā irasiridorekerepŕŕŭ, Marīpūya kerere weredupuyudi Jonás iridea direta weregura, ārīmi.

Irasū ārī odo, ĩgūsārē bēwōgā, gajerogue waakōāmi.

Jesús fariseo bumarā, saduceo
bumarā ñerī buerire weredea

(Mr 8.14-21)

⁵ Pŕŕŭ gŭa ditarugue taribujarā, páré kātikōānerā āārībŭ. ⁶ Irasirigū Jesús guare ārīmi:

—Fariseo bumarā, saduceo bumarā ĩgūsā pá wemasārī morērīrē ōārō pémasīka! ārīmi.

⁷ ĩgū irasū ārīrīrē gŭa garŭ pémasībiribŭ. Irasirirā gŭa basi gāme āsū ārī werenībŭ:

—Marī páré āiribiradeare ĩāgū, irasū ārīkumi, ārībŭ.

⁸ Gŭa irasū ārīrīrē masīsīā, guare sērēñami:

—¿Nasirirā: “Páré āiribirabŭ”, ārī gāme werenírī musā? Yŭre mērōgā buremurī opāa musā. ⁹ ¿Musā pémasīberi dapa? ¿Yŭ cinco mil ũmarē su mojōma pá duparure dukawa ejodeare gūñaberi musā? ĩgūsā

baayapiadero puru, ɔdiiku puuirigora ɪgūsā baaduáadeare musā seasā utuudobori? ¹⁰ ɔPuru yu su mojóma pere gaji mojó peru pērebejari pá duparure dukawa, cuatro mil ɔmarē ejodeadere gūñaberi musā? ɪgūsā baayapiadero puru, ɔdiiku puuirigora ɪgūsā baaduáadeare musā seasā utuudobori?

¹¹ ɔNasirirā musā yu wererire pēmasiberi? Yu: “Fariseo bumarā, saduceo bumarā pá wemasārī morērīrē ɔārō pēmasika!” ārīgū, pārē ārīgū meta iriabu, ārīmi.

¹² ɪgū irasū ārīmakū pērā, guā pēmasību. Pá wemasārī morērīrē ārīgū meta irimi. Fariseo bumarā, saduceo bumarā ārīgatori merā bueri gapure: “Ōārō pēmasika!” ārīgū irimi.

Pedro Jesúsre: “Mu Cristo aārā”, ārī weredeā

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Puru Jesús Cesarea Filipino wāikuri makā p̄roque waami. Iroque eja, guare ɪgū buerārē sērēñami:

—Masaka yure aārīpererā tīgūrē, ɔnaásū ārī gūñarī? ārīmi.

¹⁴ Guā ɪgūrē yujūbu:

—Surayeri murē: “Juan masakare wāiyerimasā aārīmi”, ārīma. Gajerā: “Elías aārīmi”, gajerā: “Jeremías aārīmi, o gajigu Marīp̄ya kerere weredupuyurimasā aārīmi”, ārīma, ārību.

¹⁵ Irasū ārīmakū, Jesús guare sērēñami:

—Musākoa yure, ɔnaásū ārī gūñarī? ārīmi.

¹⁶ ɪgū irasū ārīmakū pégu, Simón Pedro ɪgūrē ārīmi:

—Mu, Marīpu iriudi, Cristo aārā. Marīpu okanīgū magū aārā mu, ārīmi.

¹⁷ Irasū ārīmakū, Jesús ɪgūrē yujūmi: —Simón, Jonás magū, mu yure yujūri, masaka murē weredeā meta aārā. Yuru ɔmugasigū aārīgū irire murē masīmakū yāmi. Irasirigu mu usuyari opāa. ¹⁸ Murē werea. Mu “Pedro”^x wāikua. I ɔtāye

weka turari wiire iriboderosū yu mu merā yaarārē yure b̄remuturarā aārīmakū irigūkoa. Irasirigu wātī ɪgū turari merā yure b̄remurārē neō tarinugābirikumi. ¹⁹ Yu murē Marīpu ɪgūyarārē dorerogūema sawire sīgūkoa, mu iroguemarē iridoreburire. Irasirigu mu Marīpu ɔmugasigū aārīgū dorerosūta: “I ɔmugūere ɔsū waabirikōāburo”, ārīmakū, irire waabirimakū irigūkumi. Mu ɪgū dorerosūta: “I ɔmugūere ɔsū waaburo”, ārīmakū, irire waamakū irigūkumi, ārīmi Jesús.

²⁰ Jesús irasū ārādero puru, guare ārīmi:

—Gajerā masakare yure: “Marīpu iriudi, Cristo aārīmi ɪ”, ārī werebirikōāka! ārīmi.

Jesús ɪgū boaburire weredeā

(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

²¹ ɪgū irasū ārīrīnu merāta Jesús guare ɪgū buerārē ɪgū boaburire werenugāmi:

—Yure Jerusalégue waarō aārā. Iroque marā: judío masaka murā, paia oparā, Moisés gojadeare buerimasā yure buro ñerō tarimakū irirākuma. Yure wējērākuma. ɪgūsā irasirikerepuru, urenu waarō merā Marīpu yure masūgukumi, ārīmi.

²² ɪgū irasū ārīmakū pégu, Pedro Jesúsre yoaweyarogūe āia, ɪgūrē ɔsū ārīmi:

—Yu Op̄, irire ārībirikōāka! Marīpu, mu ārīrōsū murē waamakū kāmūtāburo. Mu ārīrōsū murē waabirikōāburo, ārīmi.

²³ ɪgū irasū ārīmakū pégu, Jesús gāmenugā, ɪgūrē ɔsū ārīmi:

—Satanás, yu p̄rore wirika! Mu, Marīpu yure dorerire iribirimakū iriduagu yāa. Marīpu gāamerīrē gūñabea. Masaka gūñarōsū gūñāa mu, ārīmi.

²⁴ ɪgū irasū ārī odo, guare ārīmi: —Sugū yure t̄yaduagu ɪgū iriduare piriburo. Irasirigu yure t̄yaduari waja curusague pábiatú wējēsūbu

^x 16.18 “Pedro”, ārīrō: “ɔtāye”, ārīduaro yāa.

irirosú āārīkeregū, neō piriro marīrō yure tūyanīkōāburo. ²⁵Sugū i ūmūgue īgūya okari direta maīgū peamegue béosūgukumi. Gajīgū gapū yure tūyari waja gajerā īgūrē wējēkerepūru, Marīpū pūrogue īgū merā usūyari bokagukumi. ²⁶Sugū masakū i ūmūmarē āārīpereri opakeregū, īgū boari pūru waaburi gapūre gūñabiri waja peamegue waagū, ōārīrē neō wajatabirikumi. Irasirigu i ūmūgue opari direta gūñagū, īgū boadero pūru, peamegue béosūgukumi. Iroguere īgū wiriduagu i ūmūgue opari merā neō wajarimasībirikumi. ²⁷Yū āārīpererā tīgū, Yūpū gosewasiriri merā, īgūrē wereboerā merā i ūmūguere dupaturi aarīgū, āārīpererā masakare īgūsā irideaku keoro wajarīgukoa. ²⁸Diayeta werea yū. Surāyeri musā ōōguere āārīrā musā boaburo dupuyuro yū āārīpererā tīgū, Opū ñajāmakū iārākoa, ārimi Jesús.

Jesús īgū deyori gorawayudea

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 ¹Su mojōma pere gaji mojō suru pērebejarinurī pūru, Jesús Pedrore, Santiagore, īgū pagūmū Juārē ūmarī buúrugue siiu murīami. ²Iri buúru wekague īgūsā murījadero pūru, īgūsā iūrō īgū deyori gorawayukoāyupū. īgū diapu abe ūmūmū irirosū gosewasiriyuro. īgūya surīro goserīne, ōārō borero waayuro. ³Irasū waaripoeta iripoegue marā Moisés, Elías Jesús merā weretamunīmakū iāñūrā. ⁴īgūsārē iāgū, Pedro Jesúre āriyupū:

—Gua Opū, marī ōō āārīmakū ōātariduāa. Mu gāāmemaakū, ōōguere ure wiīgā irigura. Mūya wii, Moiséya wii, Elíaya wii irigura, āriyupū.

⁵īgū irasū āri werenīripoe, ōārō gosewasiriri mikāyabo īgūsārē tūbiakoāyuro. Iri yebo poekague Marīpū āsū āri werenīmakū pēñūrā:

—Īi yū magū, yū maīgū āārīmi. īgū merā būro usūyāa. Ōārō péka īgūrē! āriyupū.

⁶Irasū ārīmakū pérā, Jesús buerā būro gūiri merā, ejamejā, īgūsāya diapurire

yebague moomejākōāñūrā. ⁷īgūsā irasirimakū iāgū, Jesús īgūsā pūro waa, īgūsārē moāña:

—Wāgānūgāka! Gūibirikōāka! āriyupū.

⁸īgū irasū ārīmakū iūrā, gajerārē iābirīñūrā. Jesús direta iāñūrā.

⁹Pūru buúrugue āārānerā dijariñūrā. Iroguere dijariгу Jesús īgūsārē turaro merā āriyupū:

—Dapora musā iādeare gajerārē werebirikōāka! Yū āārīpererā tīgū boa, masādero pūrugue irire wereka! āriyupū.

¹⁰īgū irasū ārīmakū, īgū buerā īgūrē sērēñāñūrā:

—ĶNasirirā Moisés gojadeare buerimasā: “Cristo, Marīpū iriubu aariburo dupuyuro Elías aaripūrorīgukumi”, ārīrī? āri sērēñāñūrā.

¹¹Jesús īgūsārē yūyūyupū:

—Musā ārīrōsūta Elías aaripūrorīgukumi āārīpererire āmuyubu.

¹²Yū gapū āsū āri weregura musārē.

Elías ejasiami. īgū ejakerepūru, masaka īgūrē iāmasībirima. Irasirirā īgūsā gāāmerō iriduarire īgūrē ñerō irima. īgūrē iriderosūta yū āārīpererā tīgūrē ñerō irirākuma, āriyupū.

¹³īgū irasū ārīmakū pérāgue, pémasīñūrā. “īgū: ‘Elías ejasiami’, ārīgū, Juan masakare wāiyedire ārīgū yāmi”, āri masīñūrā pama.

Jesús ñamasīrīri opagure taudea

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴Pūru īgūsā buúrugue āārānerā wārā masaka pūro dijajama. īgūsā dijajamakū iāgū, sugū masakū aari, Jesús pūro ñadukupuri merā ejamejā, īgūrē ārīmi:

¹⁵—Yū Opū, yū magūrē bopoñāka!

īgū ñamasīrīrī opagu āārīmi. Būro ñerō tarinami. Irasirigu peamegue meēmejāma, diaguedere meēbianokōāmi.

¹⁶Irasirigu īgūrē mu buerā pūrogue āījadabu. īgūsā īgūrē taumasībirama, ārīmi.

¹⁷īgū irasū ārīmakū pégu, Jesús yūyūmi:

—Musā dapora marā, yure būremurī opamerā, diayemarē neō pémasīmerā āārā. ĶNoopā yoaripoe musā merā

äärīgukuri? ¿Noópā yoaripoe musā yure bñremubirire gũnaturagukuri? Majīgũrē òò gapũ āirika! ārimi.

¹⁸Ígũrē āijamakũ, Jesús wātĩ majīgũguere āārīgũrē: “Wirika ígũrē!” ārimi. Jesús ígũrē béowiumakũta, majīgũ тариакòāmi.

¹⁹Pũru gua Jesús buerā gajerā péberogue ígũrē sērēñabu:

—¿Nasirirā gua gapũ wātĩrē béowiumasĩbirayuri? āribũ.

²⁰Jesús yũjumi:

—Musā Marĩpũre mérõgā bñremurĩ opasĩ, ígũrē béowiumasĩbirabu. Diayeta musārē werea. Musā bñremurĩ oparĩ mostaza wāikuri yegāpā irirosũ āārĩkererũ, i buũrue: “Sòõgue waaburo”, āri masĩboko. Musā irasũ ārimakũ, i buũru musā dorerosũta waabokoa. Marĩpũre bñremurĩ oparā āārĩpererire irimasĩ. ²¹Íino wātĩrē béowiuðurā, bereri merā Marĩpũre bũro sērērõ gāamea, ārimi.

Jesús ígũ boaburire werenemodea
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²²Pũru Galilea nikũgue gua waagorenabu. Irogue Jesús gũare ārimi:

—Masaka yure āārĩpererā ígũrē ñeā, gajerāguere wiarākuma. ²³Ígũsā yure wējērākuma. Yure wējēadero pũrũ, urenũ waarõ merā Marĩpũ yure masũgũkumi, ārimi. “Yure wējērākuma”, ārimakũ pérā, gua bũro bujawerebu.

Marĩpũya wiima āārĩburire niyeru wajasearire sērēñadea

²⁴Pũru gua Jesús merā Capernaugue waabu. Irogue ejadero pũrũ, Marĩpũya wiima āārĩburire niyeru wajaseabosarimasā Pedro pũro eja, ígũrē sērēñama:

—¿Musārē buegu Marĩpũya wiima āārĩburire niyeru wajariri? ārima.

²⁵Pedro ígũsārē yũjumi:

—Wajarimi, ārimi.

Pũru Pedro wiigue ñajāa, Jesúre sērēñaburipoeta Jesús gapũ ígũrē sērēñapũrorimi:

—Simón, ¿naásũ gũñarĩ mu? I ũmu marā oparā masakare niyeru

wajaseaduarā, ¿noā gapũre wajaseakuri? ¿Ígũsāyarārē, o gajero marā ígũsāya nikũgue ejanerā gapũre wajaseakuri? ārimi.

²⁶—Gajero marā gapũre wajaseakuma, āri yũjumi Pedro.

Ígũ irasũ ārimakũ, Jesús ārimi: —Irasirigu sugũ opu ígũyarārē wajaseabirikumi. ²⁷Marĩpũyarā marĩ āārĩkererā, Marĩpũya wiima āārĩburire niyeru wajaseabosarārē marĩ merā guamakũ iribirikoa. Irasirirā wajarirākua. Wejerida āi, ditarugue waaĩ wējēgũ waaka! Baapũrorigure túwea āika! Ígũya disigue niyeru tire bokagukoa. Pũru iriti merā marĩ pērāyare Marĩpũya wiima āārĩburire wajarigu waaka! ārimi.

Jesús sugũ gajerā nemorõ āārīgũyamarē weredea
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

18 ¹Iripoeere gua Jesús buerā ígũ pũro eja, sērēñabu:

—Ũmũgasigue Marĩpũ ígũyarārē doreroguere, ¿noā gua watopere āārĩpererā nemorõ āārīgukuri? āribũ.

²Gua irasũ ārimakũ, Jesús majīgũrē siiu, ígũrē gua watopegue āinũ, ārimi:

³—Diayeta musārē werea. “Majīgũ irirosũ āarā, gajerā nemorõ āarĩbea”, āri gũñaka! Musā: “Gajerā nemorõ āarā”, āri gũñarĩrē gorawayumerā, ũmũgasigue Marĩpũ ígũyarārē doreroguere neõ waabirikoa. ⁴Sugũ ígũ basi: “Yũ ubu āārīgũ, majīgũ irirosũ āarā”, āri gũñagũ, Marĩpũ ũmũgasigue āārīgũ iũrõ gajerā nemorõ āarĩmi. ⁵Sugũ yaagure, ĩ majīgũ irirosũ āārīgũrē õarõ bokatĩrĩneāgũ yũdere bokatĩrĩneāmi.

Gajerārē ñerõ irimakũ iribirikõaka! āri weredea

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶Sugũ yure bñremurārē ĩ majīgũ irirosũ āārĩrārē ñerõ irimakũ irigũno, bũro wajamoāsũgũkumi. Irasiriro ígũ gajerārē ñerõ irimakũ iriburi dupuyuro masaka ígũrē wárye ũtāye merā wéñugũgue siasiu, wádiyague

meéyomakū ōābokoa. ⁷I ūmūguere masakare ñerō irimakū iriri āārā. Irasirirā ñerō tarima. I ĩgūsārē ñerō irimakū iriri āārīnīkōārokoa. Gajerārē ñerō irimakū irigūno gapu ñetariro tarigukumi.

⁸Irasirirā musāya mojō, o gubu merā ñerō irirā, iri mojōrē, o iri gubure dititā béorosū iri ñerō iririre pirika! Su mojō, o su gubu opakereerā, Marīpu pūroge waamakū ōātarirokoa. Ñerō iririre pirimerā gapu perebiri peamegue béosūrākuma. ĩgūsā pe mojō, o pe gubu opakereerā, peamegue waamakū ñetarirokoa. ⁹Musāya koyeru merā ĩā, ñerō irirā, irirure goreweabéorosū iri ñerō iririre pirika! Su koyeru opakereerā, Marīpu pūroge waamakū ōātarirokoa. Ñerō iririre pirimerā gapu perebiri peamegue béosūrākuma. ĩgūsā pe koyeru opakereerā, peamegue waamakū ñetarirokoa.

**Jesús oveja dediridi keori merā
buedea
(Lc 15.3-7)**

¹⁰Neō sugu ĩisā majīrārē ubu ĩābéobirikōāka! Musārē werea. Ūmūgasigue Yūpūre wereboerā ĩgūsārē korerā ĩgū merā āārīnīkōāma, ĩgūsārē ĩgū iritamudorerire irimurā. ¹¹Yu āārīpererā tīgū dediribonerārē taugu aarīgū iribū.

¹²Yu wererire, ĩnaāsū gūñarī? Ovejare korerimasū cien oveja opagu, sugu oveja dedirimakū ĩāgū, gajerā noventa y nueve ovejare makā tūro ĩgūsā baarogue duripīkōā, dediriadire āmagū waakumi. ¹³Diyeta musārē werea. ĩgūrē bokagu, gajerā noventa y nueve dediribiranerā nemorō ĩgūrē usuyakumi. ¹⁴Āsūta Marīpu ūmūgasigue āārīgū ĩisā majīrā irirosū āārīrārē dedirimakū gāāmebemi, ārīmi Jesús.

**“Muyagu murē ñerō irimakū āsū
irika!” ārīdea
(Lc 17.3)**

¹⁵Irasū ārī odo, āsū ārī werenemomi: —Muyagu murē ñerō irimakū, gajerā péberogue ĩgū merā irire werenīka!

ĩgū irire ōārō merā āmuduagu: “Murē ñerō iribū! Kātika yū irideare!” ārīmakū, musā dupaturi usuyari merā gāme wapikurākoa. ¹⁶ĩgū irire āmuduabirimakū, sugu o pērārē siu, dupaturi ĩgū puro waaka! ĩgūsā péuroge ĩgū murē ñerō irideare wereka! Irasiriro Marīpūya werenīrī gojadea pūgue dorederosūta pērā o ūrerā iri ñerō irideare wererire pédero pūru: “Diyeta irasū waabū”, ārī masūrākuma. ¹⁷Murē ñerō iridi ĩgūsā péuroge āmuduabirimakū, āārīpererā yūre būremurā merā nerē, ĩgūsārē ĩgū ñerō irideare wereka! ĩgūsā péurogedere āmuduabirimakū ĩārā, ĩgūrē: “Marīpūre būremubi, o romano marā opūre ñegū niyeru wajasebosarimasū irirosū āārīmi”, ārī ĩāka!

¹⁸Diyeta musārē werea. Musā Marīpu ūmūgasigue āārīgū dorerosūta: “I ūmūguere āsū waabirikōāburo”, ārīmakū, irire waabirimakū irigukumi. Musā ĩgū dorerosūta: “I ūmūguere āsū waaburo”, ārīmakū, irire waamakū irigukumi.

¹⁹Gajidere musārē werea. Musā pērā sūrosū gūñarī merā: “Āsū Marīpūre sērērā!” ārīmakū, Yūpu ūmūgasigue āārīgū musā sērērōsūta irigukumi. ²⁰Pērā, o ūrerā yūre būremurā nerīmakū, yūde ĩgūsā watopegue āārā, ārīmi Jesús.

²¹Irasū ārīmakū pégu, Pedro Jesús puro ejanugā, āsū ārī sērēñami ĩgūrē: —Yu Opū, ĩdīkugora yaagu yūre ĩgū ñerō irimakū kātigukuri? ĩSu mojōma pere gajī mojō peru pērēbejarigora ĩgū yūre ñerō irimakū kātigukuri? ārīmi.

²²Jesús ĩgūrē yūjumi: —“Su mojōma pere gajī mojō peru pērēbejarigora ĩgū yūre ñerō irimakū kātigukoa”, ārībirikōāka! ĩgū ñerō irinariku kātika! ārīmi.

**Jesús sugu moāboerimasū
ĩgū merāmu ñerō irideare
kātīduabi keori merā buedea**

²³Irasū ārī odo, keori merā buemi guare Jesús:

—Irasiriro Marīpu ūmūgasigue āārīgū ĩgūyarārē doreri āsū āārā. Sugū opu

Īgūrē moāboerimasārē Īgūsā Īgūrē wajamorīrē wajaridorekumi. ²⁴Īgūsā Īgūrē wajamorīrē āmunugāripeoe gajerā Īgūyarā sugu wāro wajamogūrē Īgū puro āiakuma. ²⁵Īgū wajamorīrē wajarimasībirimakū Īāgū, Īgū opu Īgūyarārē: “Īgūrē, Īgū marāpore, Īgū pūrārē Īgū opari āārīpereri merā gajerāguere duarā waaka!” ārikumi. “Īrasirigu Īgūsārē duari waja merā Īgū yure wajamorīrē wajarigukumi”, ārikumi.

²⁶Īrasū ārimakū pēgu, wāro wajamogū gapu űadukūpuri merā ejamejā, Īgū opuere būro sērēkumi: “Yu opu, guare gajerāguere duabirikōāka! Yūka dapa! Bopoñaka yure! Mūrē yu wajamorī āārīpererire wajaripeokōāgukoa”, ārikumi.

²⁷Īrasū ārimakū pēgu, Īgūrē bopoñarī merā Īā, Īgūrē wiukumi. “Īgū wajamodea pereakōāa”, āri, irire kātipeokōākumi. ²⁸Īgū irasiriadero pūru, wāro wajamodi waa, gajigu Īgū merāmu Īgū opuere moāboerimasūrē bokajakumi. Īgū merāmu gapu Īgūrē mērōgā wajamokumi. Īgūrē bokajagu, mata Īgūya wānugūrē būro űeā: “Murīgora, yure mu wajamorīrē wajaripurumuka!” ārikumi.

²⁹Īgū irasū ārimakū, Īgū merāmu gapu űadukūpuri merā ejamejā, Īgūrē būro sērēkumi: “Yūka dapa! Bopoñaka yure! Mūrē yu wajamorī āārīpererire wajaripeokōāgukoa”, ārikumi.

³⁰Īgū būro sērēmakū pēkeregū, Īgūrē yuĵibirikumi. Irasirigu Īgūrē peresugue iridorekumi. “Yure Īgū wajamorīrē wajaripeomakūge wiuka!” ārikumi.

³¹Wāro wajamodi Īgūrē mērōgā wajamogūrē irasirimakū Īārā, gajerā moāboerimasā būro bujawererī merā Īgū iriadea āārīpererire Īgūsā opuere wererā waakuma. ³²Iriri pēgu, Īgūsā opu wāro wajamodire siu, āsū ārikumi: “Mu űetaria. Mu yure būro sērēmakū, mu yure wajamodeare kātipeokōābū. ³³Yu irasirikerepūru, mu gapu mu merāmūrē Īgū mūrē mērōgā wajamodeare kātibirayuro. Mu yure wajamodeare yu

kātiderosūta Īgū mūrē wajamodeadere mu kātimakū űatariboakuyo. “Nasirigu Īgūrē bopoñabirari mu?” ārikumi.

³⁴Īrasū āri űodo, Īgū merā būro guagu, Īgūrē peresu irikumi būro wajamoōdoregu. Īgū wajamorīrē wajaripeobi neō wiribirikumi, āri weremi Jesús.

³⁵Pūru āsū ārinemomi:

—Yuűu űmugasigue āārīgū musārē irasūta wajamoāgukumi, musāyarā Īgūsā musārē űerō irideare musā űārō merā kātibirimakū, ārimi.

Jesús masakare: “Musā marāposā nomerē béobirikōāka!” āri buedea
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

19 ¹Jesús irire wereadero pūru, Galilea nikūgue āārādi gua Īgū buerā merā Judea nikūgue waa, dia Jordán wāikūdiya gaji koepugue waami. ²Irogue waamakū Īārā, wārā masaka Īgūrē tuyama. Irasirigu irogue pūrīrikūrārē taumi.

³Irasirimakū Īārā, surāyeri fariseo bumarā Jesús pūro eja, Īgūrē űerī Īgū werenimakū iriduarā, sērēñama:

—ĪSugu masakū Īgū gāāmerō Īgū marāpore béomakū, marī doreri āārīkuri? ārima.

⁴Jesús Īgūsārē yuĵumi.

—ĪMarīpūya werenīrī gojadesa pūrē buebiriri musā? Āsū āri gojasūdero āārībū: “Neōgoraguere Marīpu i űmūrē irigu, űmūu, nomeō iridi āārīmī”, āri gojasūdero āārībū. ⁵Āsū āri gojanemosūdero āārībū doja: “Sugu űmūu Īgū pagusāmarārē wiri, Īgū marāpo merā āārīgukumi. Irasirirā Īgūsā pērā āārīkererā, Marīpu ĩūrō su dupūta irirosū āārīrākuma”, āri gojasūdero āārībū. ⁶Irasirirā pērā irirosū āārībema. Su dupūta irirosū āārīma. Marīpu Īgūsārē su dupūta irirosū āārīmakū iridero pūru, gajigu Īgūsārē gāme béomakū iribirikōārō gāāmea, ārimi Jesús.

⁷Īgū irasū ārimakū pērā, fariseo bumarā sērēñama doja:

—Mu irasū ārikerepūru, Moisés gapu āsū āri gojadi āārīmī: “Sugu Īgū

marāpore béoduagu: ‘I waja merā murē béoa’, āri gojari pūrē sirō gāāmea”, āri gojadi āārīmí. ¿Nasirigu irasū āri gojayuri? ārīma.

⁸Jesús igūsārē uɣjumi:

—Musā ñekūsāmarā Marīpu dorerire iriduabirimakū iāgū: “Musā marāposā nomerē béomasā”, āri gojadi āārīmí Moisés. Igū irasū āri gojakerepuru, neōgoragueta Marīpu musā marāposā nomerē béomakū gāāmebiridi āārīmí. ⁹Musārē werea. Sugo marāpukugo gajigu merā ñerō iribirikererepuru, igo marāpu gapu igore béo, gajegore marāpokugu, igo merā ñerō irigu yāmi. Gajigu béodeore marāpokugude igo merā ñerō irigu yāmi, ārīmi.

¹⁰Igū irasū ārīmakū pérā, gua igū buerā ārību:

—Īgūsā marāposā nomerē béo, gajego merā āārīmakū oābea. Irasirirā marāpo marīmakū oābokoa, ārību.

¹¹Jesús guare uɣjumi:

—Āārīpererā masaka marāpo, o marāpu marīrāta āārībokatiūbirikumā. Marīpu marāpokudorebirinerā, o marāpukudorebirinerā dita bokatiūmasīma. ¹²Surāyeri ūma marāpokūmasībema. Īgūsā watopegue surāyeri ūma deyoarāgueta poyarimasā āārīnerā nomerē marāpokūmasībema. Masaka gajerā ūmarē marāpokūmasībirimakū yāma. Gajerā ūma, Marīpu ūmugasigüe āārīgū igūyarārē doreguya direta iriduārā marāpokūbema. Irasirirā marāpo, o marāpu marīrā āārībokatiūduārā, āsūta āārīnikōāburo, ārīmi Jesús.

Jesús majīrāya āārīburire Marīpure sērēbosadea

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³Puru masaka majīrārē Jesús puro āijama, igūsārē ñapeo, Marīpure igūsāya āārīburire sērēbosadorerā. Īgūsā āijamakū iārā, gua igū buerā igūsārē bokatīrī: “Īgūrē garibobirikōāka!” ārību.

¹⁴Jesús gapu guare ārīmi:

—Majīrā yu purogue aariburo. Kāmutabirikōāka igūsārē! Ūmugasigüe

Marīpu igūyarārē dorerogue āārīmurā, īisā majīrā yure usuyari merā bokatīrīñeārā irirosū āārīma, ārīmi.

¹⁵Irasirigu majīrārē ñapeo, Marīpure igūsāya āārīburire sērēbosa odo, gajerogue waakōāmi doja.

Sugu maamu wāri doebiri opagu

Jesús merā werenīdea

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶Puru sugu maamu Jesús purogue eja, igūrē sērēñami:

—Ōāgū buegu, yu ūmugasigüe perebiri okari opaduagu, ¿ñeēno oārīrē irigukuri? ārīmi.

¹⁷Jesús igūrē ārīmi:

—¿Nasirigu yure: “Ōāgū āārā”, ārīrī? Marīpu suguta oāgū āārīmi. Mū ūmugasigüe perebiri okari opaduagu, Marīpu dorerire irika! ārīmi.

¹⁸Igū irasū ārīmakū pégu, maamu āsū ārī sērēñami doja:

—¿Dīf gapure irigukuri? ārīmi.

Jesús igūrē uɣjumi:

—Masakare wējēbirikōāka! Gajigu marāpo merā ñerō iribirikōāka! Yajabirikōāka! Gajerāyamarē ārīgatori merā werebirikōāka! ¹⁹Muru, mupore gopeyari merā buremuka! Mū basi maīrōsūta mū puro āārīrārē maika! ārīmi.

²⁰Igū irasū ārīmakū, maamu Jesúre ārīmi doja:

—Iri doreri āārīpererire majīgūgueta neō tarinugābiribu yu. ¿Ñeēno dūyari, yure yu irinemoburi? ārīmi.

²¹Jesús igūrē ārīmi:

—Mū, Marīpu iūrō igū dorerire iripeoduagu, mū oparire duagu waaka! Mū duadea wajare boporārē sika! Irasirigu ūmugasiguere wāri oārī opagukoa. Irasiri odo, yu merā aarika! ārīmi.

²²Igū irasū ārīmakū pégu, maamu igū wāri oparire maīsā, buro bujawereri merā waakōāmi.

²³Igū bujawereri merā waamakū iāgū, Jesús guare igū buerārē ārīmi:

—Diayeta musārē werea. Wāri doebiri oparārē Marīpu ūmugasigüe

äärīgú igüyaräre doreroguerere waamakü diasagoráa. ²⁴Musäre dupaturi werea. Camellu awiru gobegäre ñajätariweremasibirikumi. I nemoró wári doebiri opagure Marípu igüyaräre doreroguerere waamakü diasáa, árimi.

²⁵Igü irasü árimakü pérá, gua igü buerá péguca, ásü ári gáme sérēñabu:

—Iro meré, čnoá gapu Marípu tausümurá igü pürogue waamurá áaribokuri? áribu.

²⁶Jesús guare iá, árimi:

—Masaka igüsá basi igüsá iriri merá Marípu pürogue waamasíbema. Marípu dita masakare igü puro áarímurá waamakü irimasími. Áarípererire irimasími, árimi.

²⁷Igü irasü árimakü pégu, Pedro igüre árimi:

—Gua Opü, gua muré tuyará, áarípereri gua opadeare pípeokóabu. Irasirirá gua gapu, čneenoré oparákuri? árimi.

²⁸Jesús guare ásü ári yujumi:

—Diyeta musäre werea. I umu peredero püru áarípereri maama gorawayuripoe yu áarípererá tígü umugasi gosewasirirogue Opü doarogue doagúkoa. Yu iro doamakü, musáde yure tuyará, pe mojóma pere su gubu peru pérēbejari opará doarigüe doarúkoa. Irasirirá musá Israel bumaräre pe mojóma pere su gubu peru pérēbejari buri maräre dorerúkoa. ²⁹Yu merá waará, igüsáya wiirire, igüsá pagupüräre, pagusámaräre, püräre, igüsáya pooerire pípeorá, wári óari wajariarakuma. Igüsá iro dupuyuro opaderosü cien nemoró opanemorákuma. Irasü áarímakü Marípu merá perebiri okari oparákuma. ³⁰Wará daporare opará áarírá, pürguere ubu áarírá dujarákuma. Wará daporare ubu áarírá gapu, pürguere opará áarírákuma, ári weremi Jesús guare igü bueräre.

Jesús igui pooe moará
keori merá buede

20 ¹Irasirigu dupaturi Jesús keori merá buemi doja:

—Marípu umugasigüe áarígü igüyaräre doreri ásü áarä. Sugu igui pooe opü boyodujimejárípoe igüya poeere moámuräre siiugu waakumi. Ásü árikumi: ²“Sunu moári waja suti niyeru ti wajarigura”, árikumi igüsäre. Püru igüsäre igüya poeegüe moádogegu iriukumi. ³Püru goeripoe dupuyuro nueve hora áarímakü, maká dekogüe waa, gajerá moári opameräre bokajakumi. ⁴Igüsäre bokaja, árikumi: “Musáde yaa poeere moará waaka! Keoro wajarigura”, árikumi. Irasirirá igüya poeegüe moará waakuma. ⁵Püru poe opü goeripoe áarímakü, ñamika tres hora áarímaküdere gajeräre moádogekumi doja. ⁶Püru ñamikagüe cinco hora áarímakü, maká dekogüe waakumi doja. Irogüe eja, gajerá moári opameräre bokaja, igüsäre sérēñakumi: “¿Nasirirá dapagäre moábirikererá doaneákóari musá?” árikumi. ⁷“Neó sugu guare: ‘Moará waaka!’ áribirami”, ári yujukuma. Irasirigu poe opü igüsäre: “Musáde yaa poeere moará waaka! Keoro wajarigura”, árikumi. Irasirirá igüsáde igüya poeere moará waakuma.

⁸Abe ñajaripoeegüe áarímakü, poe opü igüya poeere siiu moágüré ásü árikumi: “Moáräre siiu, moará ejatúnuneräre wajaripuró, igüsá ejaburi dupuyuro ejaneräre wajari odo, ejapurorianeräre wajaritúnuka!” árikumi. ⁹Irasirigu, cinco hora áarímakü moánuganeräre sunu moári wajari opá suti niyeru ti wajariukumi. ¹⁰Igü irasü wajariamakü iará, moápürorianerá: “Gua gapure igüsá nemoró wajariukumi”, ári güñadikuma. Igüsádere sürosüta wajariokóakumi. ¹¹Irasü wajariamakü iará, poe opü merá gua, igüre árikuma: ¹²“Íisá gua pürgüe ejanerá gapu su horata moáama. Gua gapu sunu óaró moáneákóabu. Buro abe asiripoe moábu. Gua irasü moáneakerepüru, sürosü wajariokóabu mu”, árikuma. ¹³Igüsá irasü árimakü pégu, poe opü gapu sugu igüsá watope áarígüré árikumi: “Yu merámu, yu muré ñeró

irigu meta yáa. Yu muré: ‘Suti niyeru ti wajarigura’, árimakú pégu: ‘Jáu’, áräbu mü. Irasirigu yu áräderosüta muré keoro wajariabu. ¹⁴Irasirigu yu wariadeare äi, waaköaka! Iré mü püregue ejadidere muré wariaderopäta wajarigura. ¹⁵I yaa niyeru äärä. Irasirigu yu gäämerö wajarimasía. Gajeräré yu öarö símakü iägü, çyure iäturiri mü?’ árikumi pooe opu.

¹⁶I keori árirösüta Maripu igüyarä äärípürorineräré, igüsä pügu igüyarä äärirädere surosü öäriré sígukumi, ári weremi Jesús guare.

Dupaturi Jesús igü boaburire weredea

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷Jesús Jerusalén waarí maague waagú, guare pe mojóma pere su gubu peru pèrèbejarä igü bueräré gajerä péberogue siuwägä, árimi:

¹⁸—Öarö péka! Marí Jerusalégue waarä yáa. Iroque yu äärípererä tígü, paía oparäguere, irasü äärímakü Moisés gojadesa buerimasäguere wiasügukoa. Igüsä yure: “Boaburo”, áríräkuma.

¹⁹Irasirirä judío masaka äärímeräguere yure wiaräkuma. Igüsä yure burída, tärä, curusague pábiatü wējēräkuma. Igüsä yure wējēadero püru, ürenü waarö merä masägukoa, árimi Jesús.

Santiago, Juan pago Jesúre sērēdea

(Mr 10.35-45)

²⁰Püru Zebedeo maräpo igo pürä Santiago, Juan merä Jesús püroque eja, igüré sērēbo ñadukupuri merä ejamejāmo.

²¹Igo irasirimakü, Jesús igore sērēñami:

—¿Neénoré gäämerí mü? árimi.

Igo igüré yujumo:

—Mü, Opü ñajägü, iisä yu pürä pēräré mü merä doremurä sóoka! Sugüre mü diaye gapü, gajigüre kúgapü doadoreka! árimo Jesúre.

²²Igo irasü árimakü pégu, Jesús igo püräré árimi:

—Musä yure sērēríré pémasíbea. Yu büro ñerö tarigukoa. ¿Yu ñerö tarirosü

musäde ñerö tarirä, bokatüräkuri? árimi.

Igüsä yujuma:

—Bokatürököäräkkoa, árima.

²³Jesús igüsäré árimi:

—Diayeta äärä. Yu irirosü musäde ñerö tariräkkoa. Yu gapü musäré yu diaye, kúgapü doamuräré beyemasíbea. Yüpu ämusiadi äärímí irire. Irasirirä igü beyenerä dita yu diaye, kúgapü doarakuma, árimi.

²⁴Gua pe mojómarä igü buerä gapü Santiago, Juan igüsä Jesúre sērēríré pērä, igüsä merä guabu. ²⁵Gua guamakü iägü, Jesús äärípereräré guare siuu neö, äsü ári weremi:

—I nikü marä oparä Marípüre büremerä gapü igüsäyaräré dorerä, turaro merä dorema. Igüsä doka maräde irasüta dorema. Irire masía musä. ²⁶Musä tamerä igüsä irirosü iribirikoa. Musä watopeguere opu ääríduagu, musäré moäboegu irirosü ääríburo. ²⁷Sugu musä watopegue äärígü, gajerä nemorö ääríduagu, moäboegu irirosü ääríburo. ²⁸Yude irasüta äärä. Yu äärípererä tígü masaka yure iritamuburo, árigü meta aaribú. Yu gapü igüsäré iritamugü aaribú. Irasirigu wärä masakare yu boari merä igüsä ñerö iridea wajare wajaribosagu aarigü iribu, árimi Jesús guare.

Jesús pērä koye iämeräré taudea

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹Püru Jericógue ääränerä gua wirimakü, wärä masaka Jesúre tuyama.

³⁰Gua waarí mao türo, pērä koye iämerä doama. Jesús iro tariwägäríré péñarä äsü ári gainíma:

—Gua Opü, David parämi ääríturiagu, guare bopoñaka! árima.

³¹Igüsä irasü ári gainímakü, masaka gapü igüsäré: “Toeaka!” árima. Igüsä irasü árikerepüru, igüsä gainíadero nemorö gainínemoma:

—Gua Opü, David parämi ääríturiagu, guare bopoñaka! árima.

³²Igüsä irasü árimakü pé, Jesús dujanugäja, igüsäré siuu, äsü ári sērēñami:

—¿Ñeéonoré yu musārē irimakū gāāmeri? ārimi.

³³—Gua Opu, guare koye iāmakū irika! āri yujuma.

³⁴Īgūsā irasū ārimakū, Jesús īgūsārē bopoña, īgūsāya koyere moāñami. Īgū moāñamakūta, iākōāma. Irasirirā Jesúre tuyama.

Jesús Jerusalégué ejadea

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

21 ¹Gua Jesús merā Jerusalégué ejaburo dupuyuro Betfagé wāikuri makāgué ejapuroribu. Betfagé, buúru Olivos wāikuri buúru pūro āārībá. Jesús irogue ejaḡu, gua merāmarā pērārē ²āsū āri iriumi:

—Si makā marī bokatiūrō āāriri makāgué waaka! Irogue ejarā, burra īgūsā sianúadeore majīgū merā bokajarākoa. Īgūsārē bokajarā, īgūsā siadeadare kura, ārika! ³Mūsārē: “¿Nasirimurā īgūsārē kurari?” ārimakū pérā: “Marī Opu gāāmeami. Dapora wiagukumi doja”, ārika! āri iriumi.

⁴Ire irasū irigū, Marīpūya kerere weredupuyudi gojaderosūta irimi. Āsū āri gojadi āārimi:

⁵Jerusalén marārē āsū āri wereka: “Musā Sión⁷ marā iāka! Musā Opu musā pūrogue musārē iritamugū aarimi.

Ubu āārīgū irirosū burra majīgū weka peyawāgārimi”, āri gojadi āārimi.⁸

⁶Irasirirā Jesús iriuanerā iri makāgué waa, īgū iridoreaderosūta iriñurā.

⁷Burrore, pago merā Jesús pūrogue āijamakū, guaya surí wekamaré túwea, īgūsā weka peobu. Gua irasiriadero pūru, Jesús, majīgū wekague marībejami.

⁸Murībeja, Jesús Jerusalégué peyawāgāmakū iārā, masaka wārā īgūsāya weka sñanarī suríre túwea āi, īgū waaí maaré sēōpidupuyuma īgūrē būremurā. Irasū āārīmakū, gajerā yuku dūpuri pūrikurire diti āi, maaré

pidupuyuma, īgū waaí maa dāri maa āārīburo, ārīrā. ⁹Irasirirā īgū dupuyuro waaí, īgū pūru tuyarā āsū āri gainīma:

—Opu David parāmi āārīturiaguere usuyari sirā! Īi Marīpū marīrē taugu iriudi dāro aariburo. Marīpūre: “Oātaria mu āārīpererā Opu ūmugasigū āārīgū”, āri, usuyari sirā! ārīma.

¹⁰Jesús Jerusalégué ejamakū, irogue āārīrā īgūkapereakōāma. Wārā īgūsā basi āsū āri gāme sērēñama:

—¿Noā āāriri Īi? ārīma.

¹¹Gajerā masaka yujuma īgūsārē: —Īi Marīpūya kerere wereḡu Jesús wāikugu āārīmi. Galilea nikūma makā Nazaretmu āārīmi, ārīma.

Jesús Marīpūya wiigue duarārē béowiudea

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹²Pūru Jesús Marīpūya wiigue ñajāmi. Ñajāa, doebiri duarārē, īgūsā duarire wajarīrādere bokajagu, īgūsārē béowiumi. Niyeru gorawayurimasāya niyeru sñanarī kūmarirē yomeéwiunokōāmi. Bujare dua doanírāya doaripērīdere irasūta irimi. ¹³Īgūsārē āsū ārimi:

—Marīpū īgūya werenirī gojadea pūgue āsū ārīdi āārīmi: “Yaa wii, yure būremurā yure sērērī wii āārā”, ārīdi āārīmi. Musā gapu yajarimasāya wii irirosū āārīmakū yāa, ārīmi.

¹⁴Jesús Marīpūya wiigue āārīripoe koye iāmerā, waamasīmerāde īgū pūrogue ejama. Īgūsā ejamakū iāḡū, īgūsārē taumi. ¹⁵Paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā gapu īgū turari merā iri ĩmumakū iārā, iri wiigue majirā īgūrē: “Opu David parāmi āārīturiagu oātaria mu”, āri gainīmakū pérā, īgū merā guama. ¹⁶Irasirirā Jesúre āsū ārīma:

—¿Īisā majirā ārīrīrē pēri mu? ārīma. Jesús yujumi:

—Péa. ¿Marīpūya werenirī gojadea pūrē ire buebiriri musā? Āsū āri gojasūdero āārībú:

⁷ 21.5 Zacarías 9.9: Iripoegue marā Jerusalén wāikuri makārēta “Sión” ārīnerā āārīmi.

⁸ 21.5 Zac 9.9

Mu majirārē, mirirāgārē òārō
usuyari merā murē bayapeomakū
iribū, āri gojasūdero āārībū, ārimi
Jesús ĩgūsārē.^a

¹⁷ Irasū āri odo, ĩgūsārē béowāgā,
Betania wāikuri makāgue waakōāmi.
Irogue eja, kārimi.

**Jesús higueraġure ñainugāmakū
iridea**

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Ģajinu boyoripoe Jesús Jerusalégue
goeduġāgu, ũaboakōāmi. ¹⁹ Irasū
ũaboagu, maa turo nídi higuera
wāikudire ĩāgū, irigu dukare āmagú
waadimi. Duka marību irigu gapu. Pūri
dita āārībū. Duka marimakū ĩāgū, Jesús
āsū ārimi:

—Īgu yuku neō dupaturi
dukakubirikoa, ārimi.

Īgū irasū āriī merāta, irigu
ñainugākōābu. ²⁰ Irigu irasū waamakū
ĭārā, gua ĩgū buerā ĩāgukakōābu.

—ĭNasiriro mata irigu ñaiākōāri? āri
sērēñābu Jesúre.

²¹ Jesús guare yujumi:

—Diayeta musārē werea. Musā:
“Marīpu āsū irimasibirikumī”, āri
gūñarō marīrō ĩgūrē buremurā, yu
irigure ñaimakū iriaderosū musāde
irimasirākoa. Irigure yu iriadero
nemorō diasarire irimasirākoa. Irasirirā
Marīpue: “Ī buúrure dia wādiyague
béoka!” ārimakū, musā āriīrōsūta
waarokoa. ²² Musā Marīpue buremurī
merā sērēmakū, musā sērērōsūta Marīpu
musārē irigukumi, ārimi Jesús.

**Judío masaka oparā Jesúre: “ĭNoā
murē doreri?” āri sērēñadea**

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Puru Jesús Marīpuya wiigue ñajāmi.
Īgū irogue bueripoe paía oparā, gajerā
judío masaka murā ĩgū purogue waa,
ĩgūrē sērēñama:

—ĭNoā murē doreri, mu irire
irasirimakū? ĭNoā murē: “Āsū irika!”
āriī? ārima.

²⁴ Jesús ĩgūsārē yujumi:

—Yude musārē sērēñagura. Musā
yujumakū, yude musārē yujugura.

²⁵ Juan masakare deko merā wāiyemakū,
ĭnoā ĩgūrē wāiyedoregu iriuri, Marīpu, o
masaka? ārimi.

Īgū irasū ārimakū pérā, ĩgūsā basi āsū
āri gāme wereníma:

—ĭNaásū āri yujurākuri marī?

“Marīpu Juārē doredi āārimī”, marī
ārimakū, Jesús marīre: “ĭNasirirā
ĩgū weredeare buremubiriri musā?”
āribokumi. ²⁶ Āārīpererā masaka:

“Juan Marīpuya kerere weredupuyudi
āārimī”, āri gūñama. Marī: “Masaka
Juārē wāiyedorenerā āārimā”, ārimakū,
masaka marī merā guabokuma, ārima.

²⁷ Irasirirā Jesúre āsū āri yujuma:

—Juārē wāiyedoredire gua masībea,
ārima.

Īgūsā irasū ārimakū, Jesús ĩgūsārē
ārimi:

—Musā yure: “ĭNoā murē irire
iridoreri?” āri sērēñadeare yude musārē
yujubea, ārimi.

**Jesús sugu pūrā pérā
keori merā buedea**

²⁸ Jesús irasū āri odo, ĩgūsārē keori
merā buemi:

—ĭNaásū āri gūñarī, yu āsū āri
weremakū pérā? Sugu pérā pūrā
opakumi. Sugure āsū ārikumi: “Maku,
igui otedea poeague moāgū waaka!”
ārikumi. ²⁹ “Waabea”, āri yujukumi.

Puru: “Waagura”, āri gūña, poeague
moāgū waakumi. ³⁰ Puru ĩgūsā pagu
gajigu ĩgū magū puru waakumi. Īgū
āraderosūta ĩgūdere: “Poeague moāgū
waaka!” ārikumi. Īgū: “Ķāu”, ārikeregu,
waabirikumi. ³¹ ĭNíi gapu pagu dorerire
iriyuri? āri sērēñami Jesús.

—Īgū moādorepuroriadi gapu iriyupu,
āri yujuma.

Īgūsā irasū ārimakū, Jesús ārimi:

—Musārē diayeta werea. Musā romano
marā opure niyeru wajaseabosarimasārē,
ūma merā gāmebira wajatarimasā

^a 21.16 Sal 8.2

nomerē: “Nērā āārīma”, ārīkerekerepuru, ĩgūsā gapu musā nemorō Marīpu ĩgūyarārē doreroguee waarākuma.

³²Juan masakare wāiyedi musārē: “Āsū irika, Marīpu dorerire irirā!” āri buega aarikerepuru, musā ĩgū buerire neō buremubiribu. ĩīsā romano marā opure niyeru wajaseabosarimasā, ūma merā gāmebira wajatarimasā nome gapu ĩgū buerire pērā, irire buremuma. ĩgūsā irasirimakū ĩākererā, musā gapu musā nērō iririre bujawere, musā gūñarīrē neō gorawayubiribu. ĩgū buerire neō buremubiribu, ārīmi Jesūs.

Jesūs nērā moārā keori merā buedea
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³Jesūs dupaturi āsū āri werenemomi: —Gaji keori merā yu weremakū péka doja! Sugu masakū ĩgūya nikūrē poee opakumi. Iri poeere iguidarire otekumi. Ote odo, iri poee turore sārīsākōākumi. Iro ūtāyegue ĩgui k̄rabipiri gobere irikumi. Wii ūmarī wiigārē irikumi, iri poeere korerā ōārō ĩā koreburo, ārīgū. Irasiri odo, gajerārē iri poeere wayukumi. “Yaa oteri dukare deko merā sīrākoa, yu musārē iri poeere wayuri waja”, ārīkumi. Irasū āri odo, gajerogue waakōākumi. ³⁴Puru ĩgui n̄iripoe ejamakū, ĩgūrē moāboerārē ĩgūya poeere moārā p̄rogue ĩgūya oteri dukare deko merā sērēdoregu iriukumi. ³⁵Iri poeere moārā gapu ĩgū iriuanerā irogue ejamakū ĩārā, ĩgūsārē nērō irikuma. Sugure buro pá, gajigure wējē, gajigure ūtāyeri merā deakuma. ³⁶ĩgūsā irasiriadeare pégu, iri poee opu gajerā ĩgūrē moāboerārē ĩgū iriup̄rorianerā nemorō iriukumi. ĩgūsā ejamakū ĩārā, iri poeere moārā ĩgūsādere irasūta nērō irikuma doja.

³⁷ĩgūsā irasiriadero puru, poee opu ĩgū magūrē iriukumi. “Yu magū gapure buremurākuma”, āri gūñadikumi.

³⁸Iri poeere moārā gapu ĩgū magū ejamakū ĩārā, ĩgūsā basi āsū āri gāme wereníkuma: “Īi puruguee i poeere

opabu āārīmi. ĩgūrē wējēkōārā! Irasirirā marī basi i poeere oparākoa”, ārīkuma.

³⁹Irasirirā ĩgūrē nēā, poee turogue āiwāgā, wējēbéokōākuma, ārīmi Jesūs.

⁴⁰Irasū āri odo, judfo masaka oparārē sērēñami:

—Iri poeere moārā ĩgū magūrē wējēadero puru, poee opu irogue ejaḡu, ĩnasirigukuri ĩgūsārē? ārīmi.

⁴¹ĩgūrē yujuma:

—ĩgūsā nērārē bopoñarō marīrō wējēkōāgukumi. Puru gajerārē ĩgūya poeere wayugukumi. ĩgūsā gapu ĩgū ĩgui oteri dukare deko merā ĩgūrē sīrākuma, ārīma.

⁴²ĩgūsā irasū ārimakū, Jesūs āsū ārīmi ĩgūsārē:

—ĩMusā Marīpuya werenírī gojadea pūrē ire buebiriri? Āsū āri gojasūdero āārībú:

Suye ūtāye wii iririmasā ĩgūsā béoadeaye merā gajigu gapu ōārō turari wii irigukumi.

Marīpu irasiridi āārīmí. Marī ĩgū irasirideare ĩārā: “Ōātaria”, āri gūñāa, āri gojasūdero āārībú.^b

⁴³Irasirigu musārē werea yu. Marīpu ĩgūyarārē dorerogue āārīmurārē ĩgū ōārī sīrīrē musārē sībirikumi. Musārē ĩgū sīboadeare gajerā ĩgū dorerire irirā gapure sigukumi. ⁴⁴Sugu i ūtāye weka meémejāgū, mutākōāgukumi. I ūtāye gapu ĩgū weka meébejaro, ĩgūrē ōārī pogagāgue meémutūbéokōārōkoa, ārīmi Jesūs. ((Jesūs i keori merā weregu: “Sugu yure gāāmebi wajamoāsūgukumi”, ārīgū irimi.))

⁴⁵Paía oparā, fariseo bumarā iri keori merā Jesūs irasū āri weremakū pērā:

“Marīrē ārīgū irasū ārīkumi”, ārīñurā.

⁴⁶Irasirirā ĩgūrē nēādūadiñurā peresu irimurā. Irasū nēādūakererā, āsū āri gūñañurā: “Masaka Jesúre: ‘Marīpuya kerere weredupuyugu āārīmí’, ārīma”, ārīñurā. Irasirirā ĩgūsārē guisiā, Jesúre nēāmasībiriñurā.

**Jesūs sugu mojósiari bosenu
iriri keori merā buedea**

22 ¹Jesūs dupaturi gaji keori merā ĩgūsārē buenemomi. Āsū ārīmi:

^b 21.42 Sal 118.22-23

2—Marīpu ūmugasigwe āārīgū
 īgūyarārē doreri āsū āārā. Su nikū marā
 opu īgū magū mojōsiari bosenu irikumi.
 3Irasirigu opu īgūrē moāboerārē: “Yū
 magū mojōsiari bosenu īārā aarika!”
 īgū ārinerārē siudoregū iriukumi.
 Īgūsā siumakū īgūsā gapu: “Waabea”,
 ārīkōākuma. 4Irasirigu opu gajerā
 īgūrē moāboerārē iriukumi doja. “Yū
 siuunerārē āsū ārī wererā waaka: ‘Yure
 moāboerārē yaarā wekuare, gajerā yaarā
 egorā ōārō diikurārē wējēdoresiabū.
 Āārīpereri yū magū mojōsiari bosenu
 baaburi āmu odosiabū. Irasirirā:
 Bosebaarā aarika!’ ārī wereka īgūsārē!”
 ārī iriukumi. 5Īgū siuunerā gapu irire
 pékererā, bosenuērē īārā waabirikuma.
 Sugu īgūya poogwe waakōā, gajigu
 īgū moārīrē īāgū waakōākumi. 6Gajerā
 gapu opuē moāboerārē nēā, pá,
 wējēbéokōākuma. 7Īgūsā irasiririre pégu,
 opu būro guakumi. Irasirigu īgūyarā
 surarare iriukumi, īgūsārē wējēanerārē
 wajamoādogegu. Irasirirā īgūyarā surara
 īgūsārē wējēpeokōā, īgūsāya makārē
 soebéokōākuma. 8Puru opu gajerā īgūrē
 moāboerārē āsū ārīkumi: “Yū magū
 mojōsiari bosenu marē āmusiabū. Yū
 siuunerā gapu nērā āārīsā, aaribirikuma.
 9Irasirirā āārīpererā makā dekoma
 maarīgwe āārīrārē musā bokajarārē siurā
 waaka!” ārīkumi. 10Īgū irasū ārīmakū,
 īgūrē moāboerā waa, āārīpererā īgūsā
 bokajarārē: nērārē, ōārārē siiu, opu ya
 wiigwe āāakuma. Irasirirā, īgū bosenu
 iriri taribure uturiakōākuma.

11Puru opu īgūsārē īāgū nājāgū,
 sugwe mojōsiari bosenu marē surīro
 sānabire iākumi. 12Irasirigu īgūrē
 āsū ārī sērēñakumi: “Yū merāmu,
 ĩnasirigu mojōsiari bosenu marē surīro
 sānabirikeregu, nājāriari mu?” ārīkumi.
 Īgū irasū ārī sērēñamakū pégu, īgū gapu
 yujubirikumi. 13Īgū yujubirimakū īāgū,
 opu īgūrē moāboerārē āsū ārīkumi: “Īrē
 nēā, īgūya mojōrīrē, guburidere sia, āi
 wiria, naitīārōgwe īgūrē béorā waaka!
 Irogwe būro pūrīsūgū īgūya guikare
 kūrīduūtū oregukumi”, ārīkumi, ārī
 weremi Jesús.

14Irasū ārī odo, āsū ārīnemomi:
 —Ī opu keori irirosū Marīpu wārā
 siukerepuru, īgū beyerā gapu mērāgā
 āārīma, ārīmi.

**Romano marā opu masakare niyeru
 wajasearire Jesure sērēñadea**
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

15Jesús irasū ārādero puru, fariseo
 bumarā waakōāma. Īgūrē weresāduarē:
 “Īgūrē diaye yujubirimakū irimurā ire
 sērēñarā!” ārī gāme werenīnurā. 16Irasirirā
 surāyeri īgūsā buerire tūyarārē, Herodeya
 bumarā merā Jesús pūrogwe iriunūrā.
 Īgūsā Jesús pūrogwe ejarā, īgūrē ārīma:
 —Buegu, gua mu iririkurire masia.
 Mu ārīgatoro marīrō werenīa. “ĪNaāsū
 gūnarō masaka yure?” ārī gūnarō marīrō
 Marīpuyare diayeta īgūsārē buea. Oparārē,
 ubu āārīrāderē āārīpererārē sūrosūta īāa.
 17Irasirigu guare wereka! ĪNaāsū gūnarī
 mu? Romano marā opu marīrē niyeru
 wajasearire marī wajarimakū, ĩdāgorari, o
 ōāberi? ārīma Jesure.

18Jesús gapu īgūsā īgūrē nērō
 iriduare masīsā, āsū ārīmi:

—Irigatorikurā āārā musā. ĩNasirirā
 yure nērō yujumakū iriduari musā?

19Niyeru tire musā romano marā opuē
 wajariburi tire ārīka! ārīmi.

Īgū irasū ārīmakū pérā, sunu moārī waja
 wataropak wajakuri tire āīāma. 20Īgūsā iri
 tire āijamakū, īgūsārē sērēñami:

—I tiguere, ĩnoāya diapu keori, noāya
 wāi tuuyari? ārīmi.

21—Romano marā opu ya diapu keori,
 īgūya wāita tuuyāa, ārī yujuma.

Īgūsā irasū ārīmakū pégu, Jesús
 īgūsārē āsū ārīmi:

—Iro merē romano marā opu ya
 āārīrīrē īgūrē sika! Marīpuya gapure
 Marīpure sika! ārīmi.

22Īgū irasū ārīmakū pérā, péguka,
 īgūrē piriwāgākōāma.

**Saduceo bumarā, Marīpu boanerārē
 masūburire Jesure sērēñadea**
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

23Irinurēta surāyeri saduceo bumarā
 Jesús pūrogwe wajama. Īgūsā: “Masaka

boanerâge masâbirikuma”, ârî
buremurâ âarîmâ. Irasirirâ Jesûre âsû
ârîma:

²⁴—Buegu, Moisés âsû ârîdi âarîmî:
“Sugû marâpokudi pûrâ marikeregu îgû
marâpore boaweomakû, îgû pagumu
igore dûunorêgukumi. Irasirirâ, igo merâ
îgû pûrâkurâ, îgû tîgû dagu pûrâ irirosûta
âarîrâkuma”, ârîdi âarîmî. ²⁵Iripoegue
gwa watopeguere sugû pûrâ su mojóma
pere gaji mojó peru pêrêbejarâ
âarîunanerâ âarîmâ. Îgûsâ tîgû gapu
marâpokû, pûrâ marîgûta boakôayupu.
Irasirigu îgû dagu dokamûta îgû marâpo
âarîdeore dûunorêyupu. ²⁶Îgûde îgû tîgû
dagu irirosûta pûrâ marîgûta boakôayupu.
Îgûsâ pêrâ dokamûde pûrâ marîgûta
boakôayupu. Irasû dita pûrâ marîrâta
boapereakôânurâ. ²⁷Îgûsâ puru îgûsâ
marâpode boakôâyupo pama. ²⁸Îgûsâ su
mojóma pere gaji mojó peru pêrêbejarâ
ûma âarîpererâ igore marâpokûñurâ.
Irasirirâ boanerâ masâmakû, ðniîno
marâpogora âarîgokuri? ârî sêrêñama.

²⁹Jesús îgûsârê uyjumi:

—Musâ diaye gûñabea. Marîpuya
werenîrî gojadeare, Marîpu turaridere
masîbea. ³⁰Boanerâ îgûsâ masâdero
puru, îgûsâ ûmugasigue Marîpûre
wereboerâ irirosû âarîrâkuma. Iroguere
marâpokûbirikuma. Îgûsâ pûrâ nomedere
nomesubirikuma. ³¹¿Marîpûya werenîrî
gojadea pûgue boanerâ îgûsâ masâburire
musâ buebiriri? Âsû ârîdi âarîmî:

³²“Yû Abraham, Isaac, Jacob Opû âarâ”,
ârîdi âarîmî. Irasirirâ îgûsâ boanerâ
âarîkererâ, Marîpu merâ okarâ âarîma.
Irasirigu Marîpu okarâ Opû âarîmî.
Boanerâ neò dupaturi masâbirikôamurâ
Opû âarîbemi, ârîmi Jesús.

³³Îgû irasû ârimakû pêrâ, masaka:
“Ôarô buemi”, ârî pégukakôama.

“¿Diî gapu Marîpu doreri gaji doreri
nemorô âarîrî?” ârî sêrêñadea
(Mr 12.28-34)

³⁴Jesús saduceo bumarârê îgûsâ îgûrê
sêrêñanemomasîbirimakû iririre pêrâ,

fariseo bumarâ nerêma. ³⁵Irasirigu
sugû îgûsâ merâm, Moisés gojadeare
buerimasû Jesûre diaye uyjûbirimakû
iridûagu, âsû ârî sêrêñami:

³⁶—Buegu, ¿diî gapu Marîpu doreri
gaji doreri nemorô âarîrî? ârîmi.

³⁷Jesús îgûrê uyjumi:

—Muya uyjûpûrâ merâ, mu âarîrikuri
merâ, âarîpereri mu gûñarî merâ
Marîpûre mu Opûre maîka! ³⁸I doreri,
gaji nemorô âarîtarinûgârî âarâ.

³⁹I doreri puruma âsû ârâ: “Mu basi
maîrôsûta mu puro âarîrârê maîka!”

⁴⁰Marî i pe dorerire irirâ, âarîpereri
Moisés doredeare, Marîpûya kerere
weredupuyunerâ buedeare irirâ yâa,
ârîmi Jesús.

“¿Noâ parâmi âarîturiagu âarîrî
Cristo?” ârî sêrêñadea
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹Fariseo bumarâ iroque nerêanerâ
âarîripoe Jesús îgûsârê sêrêñami:

⁴²—¿Naasû gûñarî musâ Cristo,
Marîpu iriudire? ¿Noâ magû âarîrî îgû?
ârîmi.

—Cristo, David parâmi âarîturiagu
âarîmi, ârî uyjuma.

⁴³Îgûsâ irasû ârimakû pégû, Jesús
îgûsârê ârîmi:

—David, Cristo ñekû âarîkeregu,
¿nasirigu Ôâgû deyomarîgû îgûrê
weredorederosûta Cristore: “Yû Opû
âarîmî”, ârîyuri? David âsû ârî gojadi
âarîmî:

⁴⁴Marîpu yu Opûre âsû ârîmi: “Ôô, yu
diaye gapu doaka, yu merâ dorebu!
Irasiriripe mârê îaturirârê mu
dorerire tarinûgânemobirimakû
irigura”, ârîmi.^c

⁴⁵David, Cristo ñekû âarîkeregu, îgûrê:
“Yû Opû âarîmî”, ârîdi âarîmî. ¿Nasirigu,
Cristo, David parâmi âarîturiagu
âarîkerepuru, David îgûrê irasû ârîyuri?
ârîmi Jesús.

⁴⁶Îgû irasû ârîrîrê pêrâ, neò îgûrê
uyjumasîbirima. Irasirirâ gûirâ, îgûrê
dupaturi sêrêñanemobirima.

^c 22.44 Sal 110.1

Jesús fariseo bumarārē, Moisés
gojadeare buerimasārē ĩgūsā ñerō
iririre weredeā

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

23 ¹Puru Jesús masakare, gua ĩgū buerādere ārīmi:

²—Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā, Marīpu Moisére doreri pídeare: “Āsū ārīduaro yāa”, ārī wererā āārīma. ³Irasirirā ĩgūsā wererire ōārō irituyaka musā! ĩgūsā iririkuri gapure ĩākūbirikōāka! ĩgūsā wererosūta iribema. ⁴Masakare dorerā: “Āsū irika!” ārīrā, ĩgūsārē gajino buro nukūri kōātārīrā irirosū āārīmakū yāma. Masaka ĩgūsā dorerire bokatiūbirikerepuru, ĩgūsārē neō iritamubema, ĩgūsā dorerire iriburo, ārīrā.

⁵Masaka ĩamakū dita ōārīrē iri ĩmuma. Marīpuya werenīri ĩgūsā gojadea pūri sārī kūmarīgā gajerāya nemorō eyari kūmarīgārē ĩgūsāya diapuserorire, ĩgūsāya dukaridere siatūma, masaka ĩgūsārē: “Marīpuyare ōārō masīma”, āārīdorerā. Irasū āārīmakū, ĩgūsāya dipuru peyari gasirore gajerāya nemorō yoari yuradari opari gasirire peyama, masaka ĩgūsārē: “Marīpure buremutarima”, āārīdorerā. ⁶Bosenurī āārīmakū, oparā doarigue dita doaduama. Marī nerērī wiiriguedere ñajārā, ōārī doaripērīgue dita doaduama. ⁷Makā dekoguere masakare ōārō buremurī merā ĩgūsārē bokatīrī ōādoremakū gāāmema. Gajerārē ĩgūsārē: “Guare buerā āārīma”, āārīmakū gāāmema.

⁸ĩgūsā irasū ārikerepuru, musā gapu masakare: “Musā guare buerā āārā”, āārīdorebirikōāka! Musā sugu pūrāta āārā. Yu musārē buegu suguta āārā. ⁹I ũmuguere neō sugu masakare: “Guapu āārīmi”, āārībirikōāka! ũmugasigūe āārīgū dita Marīpu āārīmi^d. ¹⁰Neō sugu musā watopegue āārīgūrē: “Marī opu āārīmi”, āārībirikōāburo. Yu, Marīpu

iriudi Cristo, suguta musā Opu āārā.

¹¹Musā watopegue āārīgū gajerā nemorō āārīgū, musārē moāboerimasū irirosū musārē iritamugū āārīgukumi. ¹²Sugu ĩgū basi: “Gajerā nemorō āārā”, ārī gūñagūnorē Marīpu ĩgūrē ubu āārīgū dujamakū irīgukumi. Gajigu: “Gajerā nemorō āārībea”, ārī gūñagū gapure Marīpu ĩgūsā opu āārīmakū irīgukumi.

¹³Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Musā bueri merā masakare ũmugasigūe Marīpu ĩguyarārē dorerogue waabonerārē kāmutarā yāa. Musāde iroguere waabirikoā. Gajerā iroguere waaduarādere kāmūtāa. Irasirirā ñerō tarirākoā.

¹⁴Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Wapiweyarā nome wajamomakū ĩā, ĩgūsāya wiirire ēmanokōāa. ĩgūsārē bopoñabirikererā, yoaripoe Marīpure sērē ĩmugatoa, masaka musārē: “Marīpure ōārō buremuma”, āārīburo, ārīrā. Irasirirā ñerō tarirākoā. Marīpu musārē gajerā nemorō wajamoōgukumi.

¹⁵Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Dia wādiyague taribuja, yoaroma makārīgue musā buerire tuyabure āmarā waāa. ĩgūrē boka, musā bueri merā ĩgūrē musā nemorō peberiri peamegue waabu āārīmakū yāa. Irasirirā ñerō tarirākoā.

¹⁶Musā koye ĩāmerā gajerārē tūādupuyuwāgāmasīmerā irirosū masakare Marīpuyare keoro buebea. Irasirirā ñerō tarirākoā. ĩgūsārē āsū ārī buea: “Sugu: ‘Marīpuya wii merā āsū irigura’, ārī wāipeodeare iribirimakū, waja opabemi”, āārā. Idere āsū ārī buea: “Gajigu: ‘Marīpuya wiima oro merā āsū irigura’, ārī wāipeodeare iribirimakū, waja opami”, āārā. ¹⁷Koye ĩāmerā irirosū Marīpuyare diaye gūñamerā, pēmasīmerā āārā musā. Marīpu ĩgūya wiire, iri wiima oro nemorō ōārī āārītarinugāmakū yāmi. Irasirigu marīrē, ĩdī gapure buremurī

^d 23.9 Jesús irire ārīgū: “I ũmuguere neō sugu masaku Marīpu āārīnīgū irirosū māmī”, ārīgū irimi.

merā gūñamakū gāāmerī, orore, o igūya wii gapure? ¹⁸Musā idere āsū āri buea: “Sugu: ‘Marīpuya wiima soepeoro merā āsū irigura’, āri wāipeodeare iribirimakū, waja opabemi”, āra. Idere āsū āri buea: “Gajigu: ‘Iri soepeoro weka peodea merā āsū irigura’, āri wāipeodeare iribirimakū, waja opami”, āra. ¹⁹Koye iāmerā irirosū Marīpuyare diaye gūñamerā, pēmasīmerā āārā musā. Marīpu igūya wiima soepeorore, marī iro weka peodea nemorō ōārī āārītarinugāmākū yāmi. Irasirigu marīrē, ʾdīf gapure būremurī merā gūñamakū gāāmerī, soepeorore, o iro weka peodea gapure? ²⁰Irasirigu sugu: “Marīpuya wiima soepeoro merā āsū irigura”, āri wāipeogu, āārīpereri iri soepeoro weka peyari merādere wāipeogu irikumi. ²¹Sugu: “Marīpuya wii merā āsū irigura”, āri wāipeogu, Marīpu iri wiigie āārīgū merādere wāipeogu irikumi. ²²Sugu: “Ūmugasima merā āsū irigura”, āri wāipeogude, Marīpu iroge Opū doarogue doagu merādere wāipeogu irikumi.

²³Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Irasirirā ñerō tarirākoa. Musā oteri mutārīgā: menta, anís, comino wāikuri baari morērīnorē sea neō, dukawa, pe mojōma diruri irikoa. Suduru Marīpuya wiigie āāakoa, igū dorerire irimurā. Irasirikererā, iri nemorō ōārī gapure iribea. Diayema iririre, gajerārē bopoñari merā iārīrē, Marīpure būremurīrē neō iribea. Irasirirā musā oterire Marīpure sīduúro marīrō diayemadere irika! Gajerārē bopoñaka! Marīpure būremuka! ²⁴Koye iāmerā gajerārē tūadupuyuwāgāmasīmerā irirosū masakare Marīpuyare keoro buebea. Āārīpereri musā doreri gapure irikererā, iri nemorō doreri gapure neō iribea.

²⁵Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Irasirirā ñerō tarirākoa. Musā masaka iūrōgue dita ōārō irirā, soropa weka gapu dita ōārō koeadeapa irirosū āārā. Irasirirā musā basi wāri opaduarā

gajerāyare yajarā, iripa poekague koeña marīrīpa gurari utūriripa irirosū āārā. ²⁶Musā fariseo bumarā, koye iāmerā irirosū, Marīpuyare pēmasīmerā āārā. Irasirirā musā gūñarīrē gorawayupūrōrika, soropa poeka gapure ōārō koeadeapa irirosū āārīmurā. Irasirirā, soropa weka gapudere ōārō koeadeapa irirosū āārīrākoa.

²⁷Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Irasirirā ñerō tarirākoa. Musā masāgoberi irirosū āārā. Masaka, iri masāgoberire ūtā majīrī boreri merā ōārō wūkādea majīrī merā biamakū iārā: “Ōārō deyoa”, āri iāma. Iri ōārō deyokerepuru, poekague boanerāya gōārī, āārīpereri ñerī boadea sāñakoa. ²⁸Musāde i irirosūta āārā. Masaka musārē iāmākū, ōārā irirosū āārā. Irasū āārīkererā, poekague musā gūñarīguere ñerīrē opataria. Irasirirā irigatorikurā, ñerō iririkurā āārā.

²⁹Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Irasirirā ñerō tarirākoa. Musā, iripoegue marā Marīpuya kerere weredupuyunerāya masāgoberire ōārō āmu. Gajerā ōārō irinerāya masāgoberi weka weanúdeadere ōārō āmu. ³⁰Āmu odo, āsū āri werenía: “Marī ñekūsāmarā darā Marīpuya kerere weredupuyunerārē wējēnerā āārīmā. Gua igūsā āārīdeapoegue āārīnerā tamerā igūsārē wējētambiribokuyo”, āra. ³¹Musā irire irasū ārīrā, musā basita: “Gua Marīpuya kerere weredupuyunerārē wējēnerā parāmerā āārīturiarā āārā”, ārīrā yāa. ³²Irasirirā musā ñekūsāmarā ñerō iripūrōriwāgārīderosūta iriyuwarikukōāka musāde!

³³Musā ñerō iririkurā āña irirosū āārā. Musā ñerō iriri waja Marīpu musārē peamegue béoburire neō duribirikoa. ³⁴Irasirigu yu musā purogue Marīpuya kerere weredupuyurārē, igūyare masīrārē, musārē buerimasādere iriigura. Yu irasū iriukerepuru, musā gapu surāyerire wējērākoa. Gajerārē curusague pábiatū

wějērākoa. Gajerārē musā nerērī wiirigue tārā, noó ĩgūsā waarī makārī waamakū tuyagorenarākoa ĩgūsārē ñerō iriduarā.

³⁵Irasirirā āārīpererā masaka oārārē wějēdea waja, musā waja opáa. Musā ñekūsamarā Abel diayemarē iridire wějēpūroriwāgārīrā, Zacarías Berequías magūguere wějētūnunerā āārīmá. ĩgūrē Marīpuya wiima soepeoro Marīpū āārīrī taribu watopegue wějēnerā āārīmá.

³⁶Diayeta musārē werea. Āārīpererārē ĩgūsā wějēdea waja dapora marā wajakurākuma.

**Jesús Jerusalén marārē bujavereri
merā weredea**
(Lc 13.34-35)

³⁷Musā Jerusalén marā, Marīpuya kerere weredupuyurārē wějēkōāa. Marīpū iriunerārē útāyeri merā dea wějēa. Wári yu musārē āgābo igo pūrārē igoya kēdupuri merā neeōnūrōsū neeōnú koreduadibu. Musā gapu yu irasū irimakū neō gāamebiribu. ³⁸Irasiriro musā āārīrī makā, béodea makā dujarokoa. ³⁹Diayeta musārē werea. Dapora merāta musā yure iānemobirikoa. Pūrgue musā: “Marīpū iriudi oātariġu āārīmi, oārō aariburo”, āārīrāgue, yure dupaturi iārākoa doja, ārīmi Jesús.

**Jesús: “Marīpuya wii béosūrokoa”, ārī
werede**
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

24 ¹Jesús Marīpuya wiigue āārādi wiriadero pūru, gua ĩgū buerā ĩgū pūro waa, āsū ārību:

—Īaka i wiire! Oārī wii, wári wii āārā, ārību.

²Jesús gapu yujumi:

—Musā i wiire daporare iādāa. Diayeta musārē werea. I wiima āārīpereri musā iādea, i útāyeride mutādijapereakōārokoa. Neō suye útāye gajiyē weka weamurīadeade dujabirikoa, ārīmi.

**Jesús: “I ũmu pereburi dupuyuro āsū
waarokoa”, ārī weredea**
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³Pūru Olivos wāikuri buúrugue eja, iroque doami Jesús. Iro ĩgū doamakū,

gua ĩgū buerā ĩgū pūroque eja, gajerā péberogue sērēñabu:

—Gware wereka! ¿Naásū āārīmakū, mu ārāderosū waarokuri? ¿Ñeéno iri ĩmugakuri, mu dupaturi aarigú? ¿Naásū waarokuri, i ũmu pereburi dupuyuro? ārību.

⁴Jesús yujumi:

—Oārō pēmasika! Gajerā musārē ārīgatorire pébirikōāka! ⁵Wārā ārīgatorimasā aarīrākuma. “Marīpū iriudi, Cristo āārā yu”, ārīrākuma. ĩgūsā ārīgatomakū pērā, wārā masaka ĩgūsārē būremurākuma. ⁶Masaka musā pūro gāmewějērīrē pērā, yoarogue marā gāmewějērī kerere pērā, gukabirikōāka! Irasūta waarokoa. Irasū waakererūru, i ũmu pereburo duyarokoa dapa. ⁷Su bumarā gaji bumarā merā gāmekēārākuma. Su nikū marā gaji nikū marā merā gāmewějērākuma. Masaka wārā uaboari merā boarākuma. Gajerā pūrīriku ñerō tarirākuma. Wári makārīguere nikū ñomerokoa. ⁸I āārīpereri merā masaka ñerō taripuroriwāgārīrākuma.

⁹Irasirirā gajerā musārē ñeā, āāa, oparāguere ñerō iridorerā wiarākuma. Musārē wějērākuma. Yure būremurī waja āārīpererā i ũmu marā musārē iāturi doorākuma. ¹⁰Irasū waaripoe wārā yure būremuadinerā būremuduúrākuma. Irasirirā gāme iāturi doo, ĩgūsā merāmarā āārādinerārē ĩgūsārē iāturiāguere wiarākuma. ¹¹Wārā: “Marīpuya kerere weredupuyurimasā āārā”, ārīgatorākuma. Irasirirā wārā masaka ĩgūsārē būremurākuma. ¹²Masaka iro dupuyuro ñerō iridero nemorō ñerō irirākuma. Irasirirā wārā ĩgūsā gāme maīrīrē pirirākuma. ¹³Īgūsā musārē ñerō irikerepūru, musā yure neō būremuduūbirimakū, Marīpū musārē taugakumi, ĩgū pūro āārīnkōāburo, ārīgū. ¹⁴Marīpuyare wererā āārīpererā i ũmu marārē ĩgūyarārē doregu āārīrī kerere wererākuma, āārīpereri bumarā irire masīburo, ārīrā. Īgūsā āārīpererā iri kerere péperederō pūru, i ũmu pererokoa.

¹⁵Iripoegue Marīpuya kerere weredupuyudi Daniel i ũmu pereburo

dupuyuro waaburire asū āri gojadi āārīmi: “Nēgū Marīpūre iaturigu Marīpūya wii nērī marīrī wiigue (ñajāgukumi), āri gojadi āārīmi. (Irasirirā iri wiigue igū āārīmakū iārā, i pūrē buerāno: “I ūmū pereburo yāa”, āri masīrākuma.))¹⁶ Nēgū irogue āārīmakū iārā, Judea nikū marā buurīgue ūmaduriburo.¹⁷ Sugu igūya wii wekague āārīgū, wii poekague igūyare āīgū ñajābita ūmaduriburo.¹⁸ Sugu igūya poegue āārīgūde, igūya surīre wiigue āīgū dujāabita ūmaduriburo.¹⁹ Irasū waarīnurīrē nijīpagosā nome, igūsā pūrā mirīrāgā oparā nomede ñerō tarīrākuma.²⁰ Irasirirā Marīpūre asū āri sērēka: “Puibere, siuñajārīnū^e āārīmakū, guare i irasū waabirikōāburo”, ārika igūrē!²¹ Irasū waarīnurīrē masaka būro ñerō tarīrākuma. Marīpū i ūmūrē iripūrōridero pūrere masaka ñerō taridero nemorō ñerō tarīrākuma. I igūsārē ñerō waaburi neō dupaturi irasū waanemobirikoa.²² Irasirigū Marīpū masakare i ñerō waarīre: “Yoarīpoe waabirikōāburo”, ārigukumi. Igū irasiribirimakū, neō sugu masaku taribiribokumi. Irasirigū igū beyenerārē bopoñasī, igūsārē ñerō waarīre: “Iropāta waaburo”, ārigukumi.

²³Gajerā musārē: “Iāka! Ōota Cristo āārīmi”, ārimakū pērā, o gajerā musārē: “Cristo sōogue āārāmi”, ārimakū pērā, būremubirikōāka!²⁴ Wārā ārigatorimasā aarīrākuma. Surāyeri: “Yū Cristo āārā”, ārīrākuma. Gajerā: “Marīpūya kerere weredupuyurimasū āārā”, ārīrākuma. Musārē igūsā ārigatorire būremudorerā, wāri gajino iri imurākuma. Irasirikererā, Marīpū beyenerārē igūrē būremuduūmakū irimasibirikuma.²⁵ Iri waaburi dupuyuro yū musārē weresiāa, irire masīburo, ārīgū.²⁶ Irasirirā gajerā masaka musārē: “Cristo sōō masaka marīrōgue āārāmi”, ārimakū pērā, iārā waabirikōāka! Gajerā musārē: “Iāka! I wiima taribugue āārīmi”, ārimakū pērā, igūsārē būremubirikōāka!²⁷ Yū

āārīpererā tīgū gūñaña marīrō i ūmūgue dupaturi aarīgukoa. Ūmarōgue, abe murīro gapū, igū ñajārō gapū bupu miārō irirosū aarīgukoa.²⁸ Mimua nerēmakū iārā, masaka sugu waibū boadi āārīrōrē masīkuma. I irirosū yū aarimakū iārā, igūsā wajamoōsūburire masīrākuma, āri weremi Jesūs.

Jesūs āārīpererā tīgū: “Āsū aarīgukoa”, āri weredea
(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹Irasū āri odo, guare asū ārīnemomi: —Masaka ñerō tarīrīnurī pūrēta abe ūmūmū naitīākōōgukumi. Abe ñamimū boyonemobirikumi. Neñukā ūmūgasigū āārīrā yuridījarīrākuma. Ūmarōgue marā turarāde naradari merā beosūrākuma.³⁰ Irasū waaripoere masaka yū āārīpererā tīgū ūmūgasigū merā aarimakū iārākuma. Irasirirā āārīpereri i ūmūma makārī marā yū wārī Marīpū turari merā, igū gosewasiriri merā mikāyebori weka aarimakū iārā, guirā oererākuma.³¹ Yū aarīgū, yure wereboerārē āārīperero i ūmūguere iriugukoa. Puridiru būro busumakū, igūsā yū beyenerārē āārīpererogue āārīrārē neeōrākuma.

³²Ire musā masīburo, ārīgū, hīgueragū keori merā weregura. Irigū pū maamamakū iārā: “Bojori waaburo mērōgā dūyāa”, āri masīa.³³ Irigū waarōsūta i āārīpereri yū ārīrī irasū waamakū iārā: “Cristo dupaturi aariburo mērōgā dūyāa”, āri masīrākua.³⁴ Dayeta musārē werea. I āārīpereri yū ārīrī, dapora marā pereburo dupuyuro irasū waarokoa.³⁵ Ūmūgasi, i nikūde pereakōārokua. Yū werenīrī gapū neō perebirikoa. Āārīpereri yū ārīrōsūta waayuwarīkurokua.

³⁶Yū dupaturi aariburīnurē, iri horare neō sugu masībirikumi. Marīpūre wereboerā ūmūgasigū āārīrāde masībema. Yū Marīpū magūde masībema. Yūpū suguta masīmi.

^e 24.20 Judío masaka siuñajārīnū, sábadu āārā.

³⁷Noé aārīdeapoe marārē waaderosūta yu aārīpererā tīgū aariburo dupuyurogārē waarokoa. ³⁸Iripoere i nikū Marīpu miūburo dupuyuro masaka oārō baa, iiri, mojōsia, īgūsā pūrā nomerē nomesu aārīrikunerā aārīmā. Noesā doōdirugue nājārīnūguedere irasūta irinīkōānerā aārīmā. ³⁹Gūñaña marīrō merā wāro deko merē, i nikū mirīperekōādero aārībū. Īgūsāde mirīperekōānerā aārīmā. Irasūta yu aārīpererā tīgūde gūñaña marīrō merā i ūmuguerē dupaturi aarīgukoa. ⁴⁰Irasū waaripoere pērā poeogē moārā aārīrākuma. Sugū yure būremugū āīsūgukumi. Gajīgu yure būremubi irogueta bēowāgāsūgukumi. ⁴¹Nomede pērā nome ojoduka biurā aārīrākuma. Sugū yure būremugū āīsūgokumo. Gajego yure būremubeo irogueta bēowāgāsūgokumo.

⁴²Oārō pémasīka! Yu musā Opū dupaturi aariburi horare neō masībea musā. ⁴³Ire oārō masīka! Wī opū īgūya wiire sugū yajarimasū nāmi merā ejaburi horare masīgū, kārīrō marīrō korekumi, īgūya wiire nājāburire kāmutabu. ⁴⁴Yu aārīpererā tīgū gūñaña marīrō aarīgukoa. Irasīrīrā, wī opū irirosū musāde yu aariburire oārō yūro gāāmea, ārīmi Jesús.

Jesús pērā moāboerimasā keori merā buedea

(Lc 12.41-48)

⁴⁵Puru Jesús gajī keori merā guare buenemomi:

—Sugū moāboegu īgū opūre būremugū, pémasīgū āsū irikumi. Īgū opū gajerogē waagū, īgūrē īgūya wiire gajerārē īgūrē moāboerārē koredoregu pīkumi. Irasīrīgū īgūrē īgūsārē baarire keoro siu baadoregu pīkumi. ⁴⁶Irasīrīgū īgū opū īgūya wī goedujamakū iāgū, īgūrē moāboegu īgū dorederosūta iridi āārīsā, usuyakumi. ⁴⁷Diayeta musārē werea. Īgū pīderosūta īgū keoro irideare iāgū, īgū opū īgūrē aārīpereri īgūyare koredoregu pīgukumi. ⁴⁸⁻⁴⁹Īgūrē moāboegu

ñegū gapū āsū irikumi. “Yu opū mata goebirikumi”, ārī gūñagū, gajerā īgū opūre moāboerārē ñerō pābira, mejārīkurā merā iiri baogorenakumi. ⁵⁰Īgū irasīrigorenarīnūrē gūñaña marīrō īgū opū goejakumi. Īgūrē moāboegu gapū: “Īgū iri hora goegukumi”, ārī masībirikumi. ⁵¹Īgū opū goejagu īgūrē moāboegu ñerō irideare pēgu, īgūrē būro wajamoāgukumi. Irasīrīgū irigatorīkurārē bēorogē īgūrē bēogukumi. Iroguere īgū būro pūrīsūgū īgūya guikare kūrīduūtō oregukumi, ārīmi Jesús.

Jesús pe mojōmarā maamarā nome keori merā buedea

25 ¹Puru Jesús dupaturi keori merā guare āsū ārī buemi doja:

—Marīpu ūmugasigē aārīgū īgūyarārē doreri āsū āārā. Pe mojōmarā nōome aārīkuma. Su nāmi īgūsāya sīāgori duparu merā mojōsiadire bokatīrīrā waakuma. ²Su mojōmarā nome sīāgori duparu īgūsā āīaburire oārō āmuyubirikuma. Gajerā su mojōmarā nome gapū īgūsā āīaburire oārō āmuyukuma. ³Amuyumerā nome īgūsāya sīāgori duparure āīakererā, īgūsā gorawayuburire ūye āīabirikuma. ⁴Amuyurā nome gapū īgūsāya sīāgori duparure āī, gajī ūye īgūsā gorawayuburire āīakuma. ⁵Irasīrīrā, mojōsiadi mata ejabirimakū, īgūsārē wūja ejamakū kārīakōākuma. ⁶Puru nāmi deko aārīmakū, gajerā masaka: “Mojōsiadi arīsīami. Īgūrē bokatīrīrā aarīka!” ārī gainīmakū pēkuma. ⁷Īgūsā gainīmakū pērā, yobe, īgūsāya sīāgori duparure āmukuma. ⁸Ūye gorawayuburire āīabiranerā nome gapū, gajerā gajī ūye āīānerā nomerē āsū ārīkuma: “Guaya sīāgori duparu yariro yāa. Irasīrīrā mērogā musāya ūyere guadere sīka!” ārī sērēadikuma. ⁹Amuyuanerā nome gapū āsū ārī yūjukuma: “Guaya ūye musārē sīmakū, musārē, guadere ejabiribokoa. Irasīrīrā ūye duarā puro musā basi wajarīrā waaka!” ārīkuma.

¹⁰Irasirirā amuyubiranerā nome uye wajarirā waakōākuma. Īgūsā waadero pūrū, mojōsiadi ejakumi. Īgū ejamakū ĩārā, amuyuanerā nome gapū ĩgūrē bokatīrīkuma. Irasirirā ĩgū merā bosenu iriri wiigüe ĩārā ñajākōākuma. Īgūsā ñajāperemakū, iri wii marā dispūrōre biakōākuma. ¹¹Pūrūgüe amuyubiranerā nome gapū ejakuma. “Gua Opū, guadere tūpāsōoka!” ārīkumi. ¹²Īgūsā irasū ārīmakū pégu, mojōsiadi āsū ārī uñjūkumi: “Diyeta yū masārē masībea”, ārīkumi ĩgūsā nomerē, ārī weremi Jesús.

¹³Irasū ārī odo, guare ārīmi:
—Yū āārīpererā tīgū dupaturi aariburinūrē, iri horadere neō masībea musā. Irasirirā amuyunerā nome mojōsiadire bokatīrīrā waamurā ĩgūsāya siāgori duparure amuyuderōsū musāde yū aariburire oārō amuyuka! ārīmi Jesús.

Jesús sugū opū ĩgūrē moāboerārē niyeru sīrī keori merā buedea

¹⁴Irasū ārī odo, gajī keori merā guare ĩgū buerārē buenemomi doja:

—Marīpū ĩgūyarārē doregu, sugū wii opū irirosū āārīmi. Wii opū gajī nikūgüe waabu, ĩgūrē moāboerārē siu, ĩgūya niyerure koredoregu pīkumi.

¹⁵Irasirigū, ĩgūsārē: “Oōpā merā wajanemorākuma”, ārī ĩāmasīsīā, ĩgūya niyeru wajapari tirire dukawakumi. Sugū su mojōma tiri, gajīgūre pe ti, gajīgūre su ti sīkumi. Īgūsārē sī odo, waakōākumi. ¹⁶Irasirigū su mojōma tiri opagū, mata iri tiri merā gajino wajari, dua, gajī su mojōma tiri wajanemokumi. Irasirigū pe mojōma tiri opakumi. ¹⁷Pe ti opagūde irasūta gajī pe ti wajanemokumi. Irasirigū wapīkūrī tiri opakumi. ¹⁸Su ti opagū gapū yebague gobe má, iri gobegüe ĩgū opū siadea tire yāapīkōākumi.

¹⁹Yoadero pūrū, wii opū goekumi. Goeja, ĩgūya niyeru tiri merā ĩgūsā wajanemodeare amubu, ĩgūrē moāboerārē siuukumi. ²⁰Irasirigū su mojōma tiri sīsūdi ĩgū opū pūrōgüe eja, pe mojōma tiri ĩgūrē wiakumi. “Yū opū,

su mojōma tiri yure sību mu”, ārīkumi. “Īāka! Iri tiri merā gajī su mojōma tiri wajanemobu”, ārīkumi ĩgū opūre. ²¹Īgū irasū ārīmakū pégu, ĩgū opū ārīkumi: “Oāgorāa. Mū yure moāboegū oāgū āārā. Yū dorederosūta yū mērōgā mūrē pīdea merā oārō iriyo. Irasirigū wāri yaare koredoregu pīgūra. Yū merā āārīgū, usuyari merā āārīka!” ārīkumi ĩgū opū ĩgūrē. ²²Pūrū pe ti sīsūdidē ĩgū opū pūrōgüe eja, ĩgūrē āsū ārīkumi: “Yū opū, pe ti yure sību mu. Īāka! Iri tiri merā gajī pe ti wajanemobu”, ārīkumi. ²³Īgū irasū ārīmakū pégu, ĩgū opū ārīkumi: “Oāgorāa. Mū yure moāboegū oāgū āārā. Yū dorederosūta yū mērōgā mūrē pīdea merā oārō iriyo. Irasirigū wāri yaare koredoregu pīgūra. Yū merā āārīgū, usuyari merā āārīka!” ārīkumi ĩgū opū ĩgūrē.

²⁴Pūrū su ti sīsūdi gapū, ĩgū opū pūrōgüe eja, ĩgūrē āsū ārīkumi: “Yū opū, mūrē moāboerārē buro turaro merā moādoregu āārā. Mū basi moābirikeregu, ĩgūsārē oterire otedore, ĩgūsārē oteri dukare seadore, irire mū basita opāa. Mūrē moāboerāya moārī merā watarire mū basita opāa. Irire masīa yū. ²⁵Irasirigū mūrē güigū, yebague gobe má, iri gobegüe mūya niyeru tire yāapīkōābū. Īāka! I ti āārā mūya niyeru ti”, ārīkumi ĩgū opūre.

²⁶Īgū irasū ārīmakū pégu, ĩgū opū ārīkumi: “Mū yure moāboegū ñegū āārā. Térīkugū āārā. Mū yure āsū ārā: ‘Mū basi moābirikeregu, mūrē moāboerārē oterire otedore, ĩgūsārē oteri dukare seadore, irire mū basita opāa. Mūrē moāboerāya moārī merā watarire mū basita opāa. Irire masīa yū’, ārā mū yure. ²⁷Mū irasū ārīgū, ĩnasirigū, yū mūrē sidea tire niyeru duripīrī wiigüe duripībiriri? Irogue duripīmakū, i wii moārā iri ti merā wāro wajanemobosabokuma mūrē. Irasirigū, yū goejamakū, mū yure ĩgūsā iriri merā wajanemobosadeare wiaboakuyo”, ārīkumi ĩgū opū ĩgūrē. ²⁸Irasū ārī odo, gajerārē irogue āārīrārē ārīkumi: “Īgūrē niyeru tire ēma, pe

mojoma tiri opagu gapure sika! ²⁹Sugu wari opagu sinemosugukumi. Irasirigu igu wari opadero nemoro opagukumi. Gajigu opabi igu meriga opadideare emapeokoaugukumi. ³⁰Ii yure moaboegu keoro iribire naitiarogue beokooka! Iroguere buro purisugugu iguya guikare kuriduutu oregukumi”, arikumi igusa opu, ari weremi Jesus.

**Jesús i umu marare
wajamoaburire werede**

³¹Irasu ari odo, guare arinemomi: —Yu aariperera tigu, aariperera yure werebera mera i umu marare doregu aarigu, gosewasiriri mera opu doarogue doagukoa. ³²Yu irogu doamak, yure werebera aaripereri buri mara masakare yu diaye neorakuma. Igu sare nee odomaku, sugu egora koregu ovejare, cabrare boje dukawanuros yu igusa are dukawanugukoa. ³³Yure buremurare oveja irirosu aarirare yu diaye gapu nugukoa. Yure buremumarare caba irirosu aarirare yu kugapu nugukoa. ³⁴Yu irasiradero puru, yu aariperera opu, yu diaye gapu nirare asu ari weregukoa: “Yuru musare oaro irisiami. I umure irigugeta musaya aariburire iguyarare doreroguer amuyusiami. Irasirira igu mera aarira arika! ³⁵Yu uaboamak iara, musa yure baari ejobu. Yu nemesibumaku, musa yure iiriri tiabu. Yu musa puro gameñajagu eamak, yure kariro wayubu. ³⁶Suri marigu yu aarimaku iara, musa yure surire sabu. Puririkumaku, musa yure iara ejabu. Peresugue yu aarimakudere yure iara ejabu”, arigukoa. ³⁷Yu irasu arimaku pera, yu diaye gapu nira Yuru: “Oara, waja operera aarima”, ari ianera yure serenarakuma: “Gu opu, anaasu aarimaku, mu uaboamak gua mure baari ejobi? Anaasu aarimaku, mu nemesibumaku mure iiriri tiri? ³⁸Anasu aarimaku, mu gu puro gameñajagu eamak, kariro wayuri? Anaasu aarimaku, mu suri marigu aarimaku gua mure suri sari? ³⁹Anasu

aarimaku, mu puririkumaku, o peresugue mu aarimakudere gua mure iara ejobi?” arirakuma yure. ⁴⁰Igusa irasu arimaku pegu, yu aariperera opu, igusare asu ari yujugukoa: “Diayeta musare werea. Musa sugu yaara watopegue aariperera nemoro ubu aarigure oaro irira, yureta oaro irira iribu”, arigukoa igusare.

⁴¹Igusare irasu ari odo, yu kugapu nirare asu ari weregukoa: “Yuru wajamoasumura aara musa. Yu purogore wirika! Perebiri peamegue waaka! Yuru iri peamer wate opu, iguyara mera aariburora amuyusiami. ⁴²Yu uaboamak iara, musa yure baari ejobiribu. Yu nemesibumaku, musa yure iiriri tiabiribu. ⁴³Yu musa puro gameñajagu eamak, yure kariro wayubiribu. Suri marigu yu aarimaku, musa yure suri sabiribu. Yu puririkumaku, peresugue yu aarimakudere musa yure iara ejobiribu”, arigukoa igusare. ⁴⁴Yu irasu arimaku pera, igusa yure serenarakuma: “Gu opu, anaasu aarimaku, mu uaboamak, nemesibumaku, gu puro gameñajagu eamak, suri opabirimak, puririkumaku, peresugue mu aarimaku gua mure iritamubiriri?” arirakuma yure. ⁴⁵Igusa irasu arimaku, yu aariperera opu igusare asu ari weregukoa: “Diayeta musare werea. Musa sugu yaara watopegue aariperera nemoro ubu aarigure iritamumera, yureta iritamumera iribu”, arigukoa igusare. ⁴⁶Puru igusa perebiri peamegue wajamoasurakuma. Yuru: “Oara, waja operera aarima”, ari ianera gapu igu purogore perebiri okarire oparakuma, ari weremi Jesus.

Opar Jesure neaburire amudea
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

26 ¹Jesús iri aaripererere bue odo, guare igu buerare arimi: ²—Penu duyaa, pascua bosenu ejaburo. Irire musa masia. Iri bosenu aarimaku, yu aariperera tigure nea, oparaguer wiarakuma, curusague pabiatu wejedoremura, arimi.

³Iripoere paía opará, Moisés gojadeare buerimasá, judío masaka muráde Caifás paía opuya wii disipuroma yebague nerēñurá. ⁴Irogue nerērā, ĩgūsá Jesúre ārĩgatori merā ñeá, wējēburire ámuñurá.

⁵Irire ámurá:

—Bosenũ áārĩmakũ, ĩgūrē ñeábirikõárá! Masaka marĩ merā guará, marĩrē gainĩ turibokuma, ārĩñurá.

Sugo nomeõ Jesúre sūrõrĩ piupeodea
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶Īgūsá ĩgūrē wējēburire ámuripoere Jesús Betania wáikũri makágue Simón kámi boadiya wiigüe áārĩmĩ. ⁷Irogue ĩgũ áārĩmakũ, sugo nomeõ suru sūrõdiru opago, Jesús pũro ejamo. Igo opadiru “alabastro” wáikũri útáye merā iridiru, sūrõrĩ wajapari opadiru áārĩbũ. Jesús baa doanĩrĩpoe ĩgũya dipurure iri sūrõrĩrē piupeomo. ⁸Igo irasũ piupeomakũ ĩārā, gua Jesús buerá guará ásu ārĩbũ:

—¿Nasirigo igo irire irasiriwasiribéokõárĩ? ⁹Iri sūrõrĩrē duago, wáro niyeruere wajataboakumo. Iri niyeru merá boporārē iritamuboakumo, ārĩbũ.

¹⁰Jesús, gua irasũ áarĩmakũ pégu, guare ārĩmi:

—¿Nasirirā igure garibori musá? Ire yũre irasirigo, õárĩrē irigo yámo. ¹¹Boporā musá watopeguere áārĩnĩkõárákuma. Yũ tamerārē musá merá áārĩnĩmakũ ĩábirikoa. ¹²Igo i sūrõrĩ yũre piupeogo, yaa dupũre ĩgūsá yũre yáaburo dupuyuro ámuuyugo irirosũ irigo yámo. ¹³Diayeta musárē werea. Marĩpũ masakare tauri kerere wererá áarĩperero i ámuũgue waagorenarā, igo yũre irideadere gajerārē wererákuma, igure gũñaburo, árĩrā, árĩmi Jesús guare.

Judas Iscariote Jesúre
wējēduarāguere ĩgūrē ĩmuburire
ámudea

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴Jesús irasũ árãdero pũrũ, sugũ gua Jesús buerá pe mojóma pere su gubu peru pērēbejarā watopemũ Judas

Iscariote wáikũgu paía opará merá werenĩgũ waayupũ. ¹⁵Īgūsárē árĩyupũ:
—Yũ Jesúre musárē wiamakũ, ¿noópá niyeru wajarĩrākuri yũre? árĩyupũ.
Īgũ irasũ áarĩmakũ pérá, ĩgūrē treinta niyeru tiri plata merá iridea tirire wajarĩñurá. ¹⁶Īgūsá wajarimakũ, Judas: “¿Naásũ áarĩmakũ ĩgūsárē yũ Jesúre wiamakũ õákuri?” árĩ gũñayupũ.

Jesús ĩgũ buerá merá baatũnudea
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷Pũrũ pá wemasárĩ morēña marĩrĩ baari bosenũ pũrorirĩnũ áarĩmakũ, gua Jesús buerá ĩgũ pũrogue waa, ĩgūrē sērēñabũ:

—¿Noógue mũ pascua bosenũ baaburire ámumakũ gáamekuri? árĩbũ.

¹⁸Īgũ guare árĩmi:

—Jerusalégue waaka! Iro musá bokajagure ásu árĩka: “Guare buegũ mũrē ásu árĩ weredoreami: ‘Yũ ñerõ tariburo mérégã dũyáa. Pascua bosenũ áarĩmakũ, yũ buerá merá mũya wiigüe baagũkoa’, árãmi”, árĩka! árĩmi Jesús.

¹⁹Irasirirā, pascua bosenũ áarĩmakũ, Jesús doreaderosũta gua baaburire ámunerá áarĩmá.

²⁰Naĩmejãrĩpoe Jesús gua ĩgũ buerá pe mojóma pere su gubu peru pērēbejarā merá baa doanĩmi. ²¹Gua baarĩpoe guare árĩmi:

—Diayeta musárē werea. Sugu musá watope áarĩgũ yũre wējēduarāguere yũre ĩmugukumi, árĩmi.

²²Īgũ irasũ áarĩmakũ pérá, gua bũro bũjawereri merá sugũno dita ĩgūrē sērēñayobũ:

—Gua Opũ, ¿yũ áarĩrĩ mũrē ĩmubu? árĩbũ.

²³Gua irasũ árĩ sērēñamakũ, guare yũjumi:

—Yũ merá i pare pá yosa baagũta áarĩmi yũre wējēduarāguere yũre ĩmubu. ²⁴Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue gojaderosũta yũ áarĩpererā tĩgũrē waaró yáa. Yũre ĩmubu gapũre ñetariro waarokoa. Īgũ deyoabirimakũ õáboyo, árĩmi Jesús.

²⁵ Ìgũ irasũ àrĩmakũ, Judas Jesúre wějẽdũarãguere ìgũrẽ ìmubu sërẽñami: —Guare buegu, ¿yu murẽ ìmubu àãrĩrĩ? àrĩmi.

Jesús ìgũrẽ yujumi:
—Úũ, muta àãrà, àrĩmi.

²⁶ Irasũ àrĩ odo, gua baaripoe Jesús pãrẽ àĩ, Marĩpure: “Murẽ usuyari sĩa”, àrĩ, pãrẽ pea, guare ìgũ buerãrẽ àsũ àrĩ gueremi:

—Ire baaka! Yaa dupũ àãrà, àrĩmi.

²⁷ Pũrũ iirĩripare àĩ, Marĩpure: “Murẽ usuyari sĩa”, àrĩ, guare iripare sũu, àsũ àrĩmi:

—Musã àãrĩpererã ire iirĩka! ²⁸ I yaa dí àãrà. Yu boagu, dí béori merã wãrà masaka ñerõ irideare wajare wajaribosagukoa. Irasirigu yaa dí béori merã Yũrũ ìgũsãrẽ: “Õãrõ irigura”, àrĩdeare iriyuwarikugukumi. Irasirigu ìgũsã ñerõ irideare kãtigukumi.

²⁹ Musãrẽ werea. Igui dekore marĩ dapora iirĩrosũ yũ dupaturi neõ iirĩnemobirikoa. Pũrũ Yũrũ ìgũyarãrẽ doreroque musã ñerõ maama igui dekore iirĩgukoa, àrĩmi Jesús guare.

Jesús Pedrorẽ: “Yure masĩkeregu: ‘Masĩbea’, àrĩgukoa”, àrĩ weredea
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Pũrũ Marĩpure bayapeo odo, gua iri wiigue àãrànerã wiria, Olivos wãikuri buĩrugue waabu. ³¹ Irogue ejagu, Jesús guare àrĩmi:

—Dapagã ñami musã àãrĩpererã gũñaturaro marĩõ yure béowãgãperekõãràkoa. Musã irasiriburire Marĩpure werenĩrĩ gojadesa pũgue àsũ àrĩ gojasũdero àãrĩbũ: “Yu oveja koregure wějẽmakũ irigukoa. Irasirimakũ, ìgũyarã oveja ùmawasiriakõãràkuma”, àrĩ gojasũdero àãrĩbũ. ³² Yu boadĩgue masãdero pũrũ, musã dupuyuro Galileague waadupuyugukoa, àrĩmi guare.

³³ Ìgũ irasũ àrĩmakũ pégũ, Pedro àsũ àrĩ yujumi:

—Gajerã àãrĩpererã murẽ béowãgãkererũ, yũ gapũ murẽ neõ béowãgãbirikoa, àrĩmi.

³⁴ Jesús Pedrorẽ àrĩmi:

—Diayeta murẽ werea. Dapagã ñami àgãbo wereburo dupuyuro mu yure masĩkeregu, ùrea gajerãrẽ: “Masĩbea”, àrĩgatogukoa, àrĩmi.

³⁵ Pedro ìgũrẽ àrĩmi:

—Yu mu merã boabu àãrĩkeregu: “Masĩbea”, àrĩgatobirikoa, àrĩmi.

Àãrĩpererã gua ìgũ buerã, Pedro ìgũ àrĩrõsũta àrĩbu Jesús.

Jesús Getsemanĩgue Marĩpure sërẽdea

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Pũrũ Jesús gua ìgũ buerã merã waa, Getsemanĩ wãikurogue eja, guare àrĩmi:

—Õõta doaka musã dapa! Sõõgue Marĩpure sërẽgũ waagũ yáa, àrĩmi.

³⁷ Irasũ àrĩ odo, Pedrorẽ, Zebedeo pũrà pẽrãguereta siiuwãgãmi. Ìgũ bure gũñariku, bujawereyupũ. ³⁸ Irasũ bujaweregu, ìgũ siiuwãgãnerãrẽ àrĩyupũ:

—Buro bujawereri merã kõmoma goero pẽnakoa. Õõta dujaka! Musãde yũ kãrĩberosũta kãrĩmerãta yure yúka! àrĩyupũ.

³⁹ Irasũ àrĩ odo, yoawayaro waanemo, yebague ìgũya diapure moomejã, Marĩpure àsũ àrĩ sërẽyupũ:

—Aũ, yũ ñerõ tariburire tauduagu taumasĩa. Yu irasũ àrĩkererũ, yũ gããmerõsũ iribirikõãka! Mu gããmerõsũ gapũ yure waaburo, àrĩyupũ.

⁴⁰ Irasũ àrĩ sërẽ odo, ùrerã ìgũ buerã pũroque ejagu, ìgũsã kãrĩrãrẽ bokaja, Pedrorẽ àrĩyupũ:

—¿Nasirĩrã su horanogãgora musã yure kãrĩmerãta yumasiberi?

⁴¹ Kãrĩmerãta! Marĩpure sërẽka, wãtĩ àrĩmesãrĩrẽ iribokoa, àrĩrã! Musã gũñarĩ merã õãrĩrẽ iriduadãa. Irire iriduakererã, bokatũbea, àrĩyupũ.

⁴² Irasũ àrĩ odo, dupaturi waa, Marĩpure sërẽyupũ doja:

—Aũ, i yũ ñerõ tariburire tauduabi, mu gããmerõsũ irika! àrĩyupũ.

⁴³ Pũrũ ìgũ buerã ùrerã pũro dupaturi ejagu, kãrĩrãrẽta bokajayupũ doja. Ìgũsãrẽ wuja pũrĩariyuro. ⁴⁴ Ìgũsãrẽ

ĩākōā, dupaturi Marĩpũre sērēgũ waayupũ doja. Īgũ sērēaderosũta sērēyupũ. ⁴⁵Pũru Īgũsā pũro eja, āriyupũ:

—¿Musā siuñajā, kāĩrĩrā yári dapa? Yũre āarĩpererā tĩgũrē ñerāguere Īgũsā wiari hora ejasiáa. ⁴⁶Wāgānũgāka! Náka, waará! Yũre wējēduarāguere yũre ĩmubu aarisiami, āriyupũ Jesús.

Jesúre ñeāwāgādea

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷Īgũ irasũ ārĩ wereripoe Judas, gũa Jesús buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā watopemũ āārādi ejami. Wārā masaka sareri majĩrĩ, yukũ dukari oparā Īgũ merā ejama. Īgũsā paía oparā, judío masaka murā Īgũsā iriuanerā āārĩmā. ⁴⁸Īgũsā ejaburi dupuyuro Judas Īgũsārē Jesúre ĩmubu āsũ ārĩ weredi āārĩmĩ: “Yũ Īgũya wayupārā mimigũta āārĩgũkumi. Īgũrē ñeāka!” ārĩdi āārĩmĩ. ⁴⁹Irasirĩgũ Jesús pũro ejagũ, Īgũrē ārĩmĩ: —Gũare buegũ, ¿āārĩrĩ mu? ārĩ, Īgũya wayupārārē mimimi.

⁵⁰Īgũ irasirimakũ ĩāgũ, Jesús Īgũrē ārĩmĩ:

—Yũ merāmũ, ¿nasirĩgũ aarĩgũ iriari? Mũ irigũra, ārādeare irika! ārĩmĩ.

Irasirĩrā masaka Jesús pũro eja, Īgũrē ñeāwāgākōāma.

⁵¹Īgũsā Īgũrē ñeāwāgāripoe sugũ Īgũ buegũ Īgũya sareri majĩrē tũāwea āĩ, paía opũre moāboegũya gāmpĩrē dititā dijukōāmi. ⁵²Īgũ irasirimakũ ĩāgũ, Jesús gapũ Īgũrē ārĩmĩ:

—Mũya sareri majĩrē duripĩkōāka! Sareri majĩ merā gajerā merā gāmwējērāno, sareri majĩ merāta wējēsũrākuma. ⁵³¿Musā masĩberi? Yũpũre yũ sērēmakũ, daporata Īgũrē wereboerārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari burigora yũre iritamumurārē iriubokumi. ⁵⁴Yũ sērēmakũ, Marĩpũya wenerĩrĩ gojadesa pũgue gojaderosũ waabiribokoa, ārĩmĩ Jesús.

⁵⁵Irasũ ārĩ odo, masakare ārĩmĩ:

—¿Nasirĩrā sareri majĩrĩ merā, yukũ dukari merā sugũ yajarimasũrē ñeārā

aarĩrā irirosũ yũre ñeārā aarĩrĩ? Ũmurĩkũ Marĩpũya wiĩgue yũ musārē bue doanĩmakũ, musā yũre neō ñeābiribũ. ⁵⁶Daporare i āārĩpereri musā yũre irasirĩrā, Marĩpũya kerere weredupuyunerā gojaderosũta irirā yáa, ārĩmĩ Jesús.

Īgũrē ñeāmakũ ĩārā, gũa Īgũ buerā Īgũrē sugureta ũmaweonũwāgākōābũ.

Jesúre oparā pũrogue āiadesa

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷Irasirĩrā Jesúre ñeānerā paía opũ Caifáya wiĩgue āĩñũrā. Iri wiĩguere Moisés gojadesa buerimasā, judío masaka murāde nerēsiañũrā. ⁵⁸Pedro gapũ yoaweyuro Jesúre tũyañajāa, Caifáya wii disipũro ñajārōma yebague eja, Marĩpũya wiire korerā surara merā doayupũ. “¿Naásũ iriyuwarĩkurākuri?” ārĩgũ, irogue ĩā doanfyupũ.

⁵⁹Paía oparā, judío masaka murā, āārĩpererā oparā irogue nerēanerā Jesúre ārĩgatori merā weresāmurārē āmarā iriñũrā Īgũrē wējēmurā. ⁶⁰Īgũsā pũrogue wārā masaka ārĩgatori merā Īgũrē weresārā ejakererā: “Īgũ i ñerō iridea waja boaburo”, ārĩ weresārĩrē neō bokabirĩñũrā. Pũru gajerā pērā Īgũrē ārĩgatori merā weresārā ejañũrā.

⁶¹Āsũ ārĩñũrā:

—Īĩ āsũ ārĩmĩ: “Marĩpũya wiire béomasĩa. Ũrenũ waaró merāta iri wiire dupaturi iri odomasĩa”, ārĩmĩ, ārĩñũrā.

⁶²Īgũsā irasũ ārĩmakũ pégũ, paía opũ wāgānũgā, Jesúre āriyupũ:

—¿Īgũsārē yũjuberi mu? ¿Nasirĩrā murē irasũ ārĩ weresārĩ? āriyupũ.

⁶³Jesús gapũ yũjubiriyupũ. Īgũ yũjubirimakũ ĩāgũ, paía opũ Īgũrē āriyupũ:

—Marĩpũ okanĩgũ péuro diaye wereka! ¿Mũta āārĩrĩ, Cristo Marĩpũ magũ? āriyupũ.

⁶⁴Jesús Īgũrē āriyupũ:

—Īgũta āārā mũ ārĩrōsũta. Idere musārē werea. Pũru yũ āārĩpererā tĩgũrē Yũpũ turagu diaye gapũ doamakũ ĩārākoa. Ũmũgasima mikāyebori weka yũ aarĩmakũdere ĩārākoa, āriyupũ.

⁶⁵Īgū irasū ārimakū pégu, paía opu ĩgū guarire ĩmugū, ĩgūya surifrore tūayegue, āsū āriyupu:

—Īi irasū āri werenígū, Marĩpure ñerō āriígū yámi. ¿Nasirimurā gajerā ĩgūrē weresārĩrē neō pēnemobokuri marĩ? Mūsā, ĩgū basita Marĩpure ñerō āriĩrē pésiáa. ⁶⁶¿Naásū gūñarĩ? āriyupu.

—Marĩpure ĩgū ñerō āriĩ waja boaburo, āri yujñurā.

⁶⁷Irasū āri odo, ĩgū diapure síku eotú, ĩgūrē doteñurā. Gajerā ĩgūya diapure pá, ⁶⁸āsū āriñurā:

—Mũ Cristo āarígú, āribokaka: “¿Noā murē pári?” āriñurā.

**Pedro Jesúre masíkeregú: “Masíbea”,
āridea**

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Iri wii poekague ĩgūsā irasiriripoere Pedro disipuro ñajārōma yebague doaníyupu. ĩgū irogue doamakū, sugo paía opure moāboego ĩgū puro eja, ĩgūrē āriyupo:

—Mũde Jesús Galileamu merā āarĩdita āārā, āriyupo.

⁷⁰Igo irasū ārimakū pégu, Pedro āarĩpererā iro āarĩrá péurogue ārigatori merā:

—Mũ irasū āriĩrē pémasĩbirikoa yũ, āriyupu.

⁷¹Puru iri wii turōma sārĩrō disipurogue waayupu. Irogue gajego ĩgūsārē moāboego ĩgūrē ĩagō, iro āarĩrārē āriyupo:

—Jesús Nazaretmũ merā āarĩdita āarĩmi ĩi, āriyupo.

⁷²Pedro ārigatori merā dupaturi yujyupu:

—Marĩpu péuro diayeta werea. Yũ ĩgūrē masíbea, āriyupu.

⁷³Mérōgā purāta masaka irogue āarĩrá Pedro purogue waa, ĩgūrē āriñurā:

—Mũ diayeta Jesús buerā merāmata āārā. Pémasĩrōta ĩgūsā irirosū werenía, āriñurā.

⁷⁴Īgūsā irasū ārimakū, Pedro yujyupu:

—Marĩpu péuro diayeta werea. Yũ mūsārē diaye werebirimakū, Marĩpu

yure wajamoāburo. ĩgūrē neō masíbea yũ, āriyupu.

Īgū irasū āriipoeta āgābo wereyupu.

⁷⁵Pedro, āgābo weremakū pégu, Jesús ĩgūrē: “Āgābo wereburo dupuyuro mũ yure masíkeregú, urea: ‘Masíbea’, ārigatogukoa”, ārādeare gūñabokayupu. Irire gūñaboka, wiria, bujawereri merā buro oreyupu.

Jesúre Pilato puro āijidea

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

27 ¹Boyodujimejárĩpoe āarĩpererā paía oparā, judío masaka mūrā merā nerē: “Āsū iri, Jesúre wējērā”, āri āmuñurā. ²Irasū āri āmu odo, Jesúre sia, āiñwāgā, Poncio Pilato wāikugure Judea nikū marā opure wiañurā.

Judas Iscariote boadea

³Īgūsā Jesúre wējērākuma, āriĩrē pégu, Judas gapu buro bujawereri merā ĩgū Jesúre ĩmuadeare gūñayupu. Irasirigu treinta niyeru tiri plata merā iridea tiri ĩgūsā ĩgūrē wajaridea tirire paía oparārē, judío masaka mūrārē wiagu waayupu. Irogue eja, ĩgūsārē āriyupu:

⁴—Yũ ñetariro iriakubu. Yũ ñerĩ iribire oparāguere wiadire: “Boaburo”, ārāñurā, āriyupu.

Īgū irasū ārimakū, ĩgūrē yujñurā: —Mũ irasiriadea guaya meta āārā. Muya āārā, āriñurā.

⁵Īgūsā irasū ārimakū pégu, Judas Marĩpuya wiigue niyeru tirire meéwasiribéo, waakōayupu. Waa, pūgubudare siasiu, ĩgū basi ĩgūya wánugūrē túsánú, parimadja, boakōayupu.

⁶Paía oparā niyeru tirire sea needrā, āsū āriñurā:

—I niyeru ĩgūsā masakure wējēburi waja wajariadea āārā. Irasirirā i niyerure Marĩpuya wiima duripiri kumague pimasĩbirikoa. Marĩrē doreri irasiridorebea, āriñurā.

⁷Puru āsū āriñurā: “I niyeru merā diari sorori weaguya nikūrē wajarimakū ōārōkoa. Irasirirā gajero marā ōogue

boamakū, iri nikū īgūsārē yáaburi nikū āārīrokoa”, āārīnurā. ⁸Irasirirā masaka iri nikūrē: “Dí béodea nikū āārā”, ārī wāiyema. Daporaguedere irasūta wāīkukōāa. ⁹Īgūsā irasirimakū, Jeremias Marīpuya kerere weredupuyudi gojaderosūta waabu. Āsū ārī gojadi āārīmī: “Israel bumarā treinta niyeru tiri plata merā iridea tirire īgūrē wajarideare āīma. ¹⁰Irasirirā iri tiri merā diari sorori weagūya nikūrē wajarima. Irasirirā, Marīpu yure: ‘Āsū irirākuma’, ārī gojadorederosūta yāma”, ārī gojadi āārīmī.

Pilato Jesúre sērēñadea

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹Pilato, Jesúre īgū p̄rogue īgūsā āījamakū, īgūrē sērēñayupu:

—ĪM̄ta āārīrī judío masaka Op̄u? ārīyupu.

—M̄ ārīrōsūta īgūta āārā, ārī yuj̄yupu Jesús.

¹²Paía oparā, judío masaka m̄rā īgūrē weresārī gap̄re yuj̄biriyupu.

¹³Irasirīgu Pilato īgūrē ārīyupu:

—ĪĀārīpereri īgūsā m̄rē weresārīrē péberi m̄? ārīyupu.

¹⁴Jesús gap̄rē neō yuj̄biriyupu. Īgū yuj̄birimakū īāgū, Pilato īāgukakōāyupu.

Jesúre wējēdoredea

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵Bojoriku pascua bosenu āārīmakū, Pilato suḡu peresugue āārīgūrē masaka wiudoregure wiunayupu. ¹⁶Iripoere suḡu Barrabāre wāīkuḡu peresugue āārīyupu. Masaka īgū ñerō irideare masīñurā. ¹⁷Irasirīgu īgūsā nerēmākū īāgū, Pilato īgūsārē sērēñayupu:

—ĪNīf gap̄re yu wiumakū gāamerī musā? ĪBarrabāre, o Jesús: “Cristo” īgūsā ārīgū gap̄re? ārīyupu.

¹⁸Wārā masaka Jesúre būremumakū īārā, oparā īgūrē īaturisīā, Pilato p̄rogue āīānerā āārīmā. Pilato gap̄rē īgūsā īaturirire masīkōāyupu. Irasirīgu Jesúre wiudadiyupu.

¹⁹P̄ru Pilato masaka weresārīrē beyerimasū doarogue doaripoē,

īgū marāpo īgūrē kere iriuyupo:

“Īgū diayema irīgure gajerosū neō iribirikōāka! Dapagā ñami īgūrē waaburire būro goero kēākuba”, ārī kere iriuyupo.

²⁰Paía oparā, judío masaka m̄rā gap̄rē masakare āsū ārīdoreñurā: “ ‘Barrabāre wiuka, Jesús gap̄re wējēka!’ ārīka!” ārīdoreñurā. ²¹P̄ru Pilato masakare dupaturi sērēñayupu doja:

—ĪĪgūsā p̄rārē nīf gap̄re yu wiumakū gāamerī musā? ārīyupu.

—Barrabās gap̄re wiuka! ārī yuj̄ñurā.

²²Īgūsā irasū ārīmakū pégu, Pilato sērēñayupu:

—ĪNasirīgukuri yu, ī Jesús: “Cristo” īgūsā ārīgū gap̄re? ārīyupu.

Āārīpererā:

—Curusague pábīatú wējēka īgūrē! ārī yuj̄ñurā.

²³Irasirīgu Pilato āsū ārīyupu:

—ĪÑeēno ñerīrē iriari ī, musā irasū ārīmakū? ārīyupu.

Masaka gap̄rē dupaturi gainīnemoñurā: —Curusague pábīatú wējēka īgūrē!

ārīñurā.

²⁴Īgūsā īgūrē péduabirimakū, īgūsā guarī merā gainīmakū pégu, Pilato dekore āiwāgāridoreyupu. Iri merā masaka īūrō mojōkoe, āsū ārīyupu:

—Īrē waja opabire wējēdoreri, yu doreri meta āārā. Musā doreri āārā, ārīyupu.

²⁵Īgū irasū ārīmakū p̄rā, āārīpererā masaka āsū ārīñurā:

—Ḡu m̄rē īrē wējēdoreri waja, ḡu, ḡu pūrā āārīpererā merā waja oparākoā, ārīñurā.

²⁶Īgūsā irasū ārīmakū pégu, Pilato Barrabāre peresugue āārīgūrē wiuyupu. P̄ru surarare Jesúre tārādore, īgūrē īgūsārē wiayupu, īgūrē curusague pábīatú wējēdoregu.

²⁷Irasirirā surara Jesúre Pilatoya wiima yebague āījañurā. Irogue āārīpererā surarare Jesús p̄ro neeōñurā.

²⁸P̄ru īgūya surīrore túwea āī, op̄uya surīro irirosū deyoriñe diariñerē īgūrē sāñurā. ²⁹Pora merā iriadea berore

İgüya dipurure peoñurâ. İrasiri odo, yukure diaye gapu moâsua, İgü pũro ñadukũpuri merâ ejamejâ, İgürê âsũ ârĩ buridañurâ:

—Buremurâ aarika judío masaka Opure! arĩñurâ.

³⁰İgürê síku eotú, İgüsâ moâsuadire tüâwea aĩ, irigu merâta İgüya dipurure pánañurâ. ³¹İgürê burida odo, İgüsâ sâdea surĩrore túwea, İgüya surĩro gapure sãñurâ doja. Sã odo, curusague pábiatú wějẽmurâ İgürê aĩ wiriakõañurâ.

Jesúre curusague pábiatúdea

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³²İgüsâ İgürê aĩwãgãrã, sugu masakure Şimón wãikũgu Cirenemurê bokatĩrĩma. İgürê Jesú kõadea curusare kõadorema.

³³İgürê irasũ aĩwãgãrã, Gólgota wãikũrogue aĩjama. “Gólgota”, arĩrõ: “Masaka dipuru boaweadea pero”, arĩduaro yáa. ³⁴Irogue eja, İguĩ deko sãĩrĩ merâ morẽdeare Jesúre tĩadima. Jesús irire iirĩña, pũru iirĩbirimi.

³⁵İgürê curusague pábiatú aĩwãgũnú odo, surara İgũ surĩ sãñadeare: “Ubu arĩboka birarã: ‘¿Noãrê dujarokuri?’ ” arĩma, irire İgüsâ basi gãme dukawamurâ. İgüsâ irasirirã, Marĩpuya kerere weredupuyudi gojaderosũta irima. Åsũ arĩ gojadi aãrĩmĩ: “Yaa surĩre İgüsâ basi arĩboka bira dukawarãkuma”, arĩ gojadi aãrĩmĩ. ³⁶Irasiriadero pũru, surara curusa pũro eja doama, Jesúre korerã. ³⁷“İĩ åsũ irideya waja boamĩ”, arĩrã: “İĩta judío masaka Opũ aãrĩmĩ”, arĩ gojadea majĩrê curusague Jesúya dipuru weka pábiatúma.

³⁸Pẽrã yajarimasãdere curusarigüe pábiatú aĩwãgũnúma. Sugure İgũ diaye gapu, gajigure İgũ kũgapu pábiatú aĩwãgũnúma. ³⁹Masaka Jesús pũro tariwãgãnarã, ñerõ arĩ burida, İgüsãya dipure yure, arĩma:

⁴⁰—Mũ åsũ arĩ werenĩbu: “Marĩpuya wiire bẽo, pũru urenũ waarõ merãta iri wiire dupaturi iri odogũkoa”, arĩbu. İrasirigu mũ basi tauka! Mũ diayeta Marĩpu magũ aãrĩgũ, curusague merã dijari! arĩma.

⁴¹Irasũta paía oparã, Moisés gojadeare buerimasã, fariseo bumarã, judío masaka murãde arĩ buridama. Åsũ arĩ gãme werenĩma:

⁴²—Gajerã gapure taumi. İgũ basi gapu taumasĩbemi. “İsrael bumarã Opũ aãrã”, arĩmi. İrasirirã, curusague merã İgũ dijarimakũ İarã, marĩ İgürê buremurãkoa. ⁴³İgũ: “Marĩpure buremua, İgũ magũ aãrã”, arĩmi. İrasirigu İgũ arĩderosũta Marĩpu İgürê maĩgũ, iritamuburo, arĩ buridama.

⁴⁴Yajarimasã Jesús pũro curusarigüe pábiatú aĩwãgũnũsũanerãde irasũta İgürê ñerõ arĩ buridama.

Jesús boadea

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵Goeripoe aãrĩmakũ, i nikũ aãrĩpererogüe naĩtĩakõãbu. Ʋre hora gora naĩtĩãbu. ⁴⁶Ʋre hora ejamakũta Jesús buro gainĩmi:

—Elĩ, Elĩ, ¿lama sabactani? arĩmi. İrasũ arĩİgũ: “Ʋũ Opũ, yũ Opũ, ¿nasirigu yure bẽori mũ?” arĩİgũ irimi.

⁴⁷Surãyeri irogue aãrĩrã, İgũ irasũ arĩ gainĩmakũ pẽrã:

—Marĩpuya kerere weredupuyudire Elĩare siugũ yãmĩ, arĩma.

⁴⁸Mata sugu İgüsã merãmũ ũmawãgã, İguĩ deko piari yosadea yũsure yukũ yuwague siatú, aĩwãgã, Jesúre iirĩburo, arĩİgũ, soemuđumi. ⁴⁹İgũ irasirimakũ İarã, gajerã gapu åsũ arĩma:

—İropãta irika! Elĩas İgürê taugũ aarimakũ İañarã dapa marĩ, arĩma.

⁵⁰Jesús dupaturi buro gainĩnemo, kõmoakõãmi. ⁵¹İgũ kõmomakũta, Marĩpuya wii poekama taribu disĩpũro kãmutari gasiro ũmarõ gapu merã yegue dijari, deko merã yeguesiajayuro. Nikũ buro ñomebu. Ʋtãyeri pagayeride waariakõãbu. ⁵²Masãgoberĩ tũpãkõãyuro. Wãrã Marĩpure buremurã boanerã masãñurã. ⁵³Jesús masãdero pũru, İgüsã masãgoberigüe aãrĩnerã wiria, Marĩpuya makãgue Jerusalégue waañurã. İgüsã irogue ejamakũ, masaka wãrã İgüsãrê İañurã.

⁵⁴Romano marã surara opũ İgũyarã surara merã Jesúre koreanerã, nikũ

ñomemakū, āārīpereri irasū waaríre
iārā, buro guka, güiri merā āsū ārīma:

—Ī diayeta Marīpu magū āārādañumi,
ārīma.

⁵⁵Wará nome yoaweyarogue Jesúre
iūnīma. Īgūsā Galileague Jesúre
iritamugorenanerā nome āārīmā.

⁵⁶Īgūsā nome watopeguere María
Magdalena wāikugo, gajego María
wāikugo Santiago, José pago, gajego
Zebedeo marāpo āārīmā.

Jesúya dupure masāgobegue pídea

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷Puru naimejāripoe āārīmakū, José
wári opagu, Arimatea wāikuri makāmu
irogue ejami. Īgū Jesús buerire tuyagu
āārīmī. ⁵⁸Irasirigu Pilato purogue waa,
Jesúya dupure yáabu sērēyupu. Īgū āri
sērēmakū pégu, Pilato surarare Jesúya
dupure sídoreyupu Īgūrē. ⁵⁹Irasirigu
José waa, Jesúya dupure āidiju, ōārī
suríro gasiro gurari marīrī gasiro merā
Īgūya dupure ōmayupu. ⁶⁰Ōma odo,
Īgūrē yáabodea masāgobegue píyupu.
Iri gobe, maama gobe ūtāyegue mádea
gobe āārīyuro. Irogue Jesúya dupure
pí odo, wári majī ūtā majī merā iro
ñajārōrē ōārō biakōā, waakōyupu.

⁶¹Īgū irasiriripoe María Magdalena,
gajego María merā iri gobe bokatiūrō
iūdoanīnūrā.

Surara Jesúya dupure pídea gobere koredea

⁶²Gajinu gapu judío masaka
siuñajārīnūf āārīmakū, paía oparā,
fariseo bumarā Pilato purogue waañurā.

⁶³Āsū ārīñūrā Pilatore:

—Gua opu, sōō āārīdi okagugue
ārīgatorikugu ārīdeare gua gūñāa. Āsū
ārīmi: “Yu boa, ūrenu puru masāgukoa”,
ārīmi. ⁶⁴Irasirigu mūyarā surarare
ūrenugora Īgūya dupure piaderogue
koredoregu iriuka, Īgū buerā ñami merā
Īgūya dupure yajabirikōāburo, ārīgū!
Īgūsā yajadero puru masakare: “Jesús
boadigues masākōāmi”, āribokuma.

Irasiriro Īgū ārīgatodea nemorō Īgūsā
ārīgatori gapu ñetarirokoa, ārīñūrā.

⁶⁵Īgūsā irasū ārīmakū, Pilato
uyūyupu:

—Jáu, Īsā yaaarā surara ōōgue āārīma.
Īgūsārē āiaka, iri masāgobe gajerosū
waari, ārīrā! Irasirirā musā bokatiūrō
Īgūsārē koredoreka! ārīyupu.

⁶⁶Īgū irasū ārīmakū, Īgūsā waa,
iri gobe biadea ūtā majīrē ōārō
wītābiatoñūrā, masaka Īgūsā ñajādeare
īamasīrāra, ārīrā. Irasū āārīmakū,
surarare iri gobere ōārō koredoreñūrā.

Jesús masādea

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28 ¹Judío masaka siuñajārīnū
puru, gajinu boyodujimejāripoe
gaji semana ñajārīnū āārīmakū, María
Magdalena, gajego María merā Jesúre
pídea gobere iārā waañūrā. ²Gūñāña
marīrō nikū buro ñomeyuro. Irasū
waaripoe marī Opure wereboegu
ūmugasigie merā dijari, masāgobere
Īgūsā biadea ūtā majīrē tūpā, iri majī
weka doayupu. ³Īgū bupu miārōsū
ōārō gosewasirigu āārīyupu. Īgūya
suríro ōārō borero āārīyuro. ⁴Surara iri
gobere koreanerā Īgūrē iārā, buro güiri
merā narada, kōmorā irirosū waañūrā.
⁵Puru Marīpue wereboegu irogue iārā
waanerā nomerē ārīyupu:

—Güibirikōāka! Yu masā, musā Jesús
Īgūsā curusague pábiatú wējēadire
āmarā yāa. ⁶Īgū ōrē mámi. Īgū
ārīderosūta masāsiami. Īgūya dupure
Īgūsā piaderore iārā aarika! ⁷Puru
mumurō merā Īgū buerārē: “Īgū boadi
āārīkeregū, masāmi. Musā dupuyuro
Galileague waagukumi. Irogue Īgūrē
iārākoa”, āri wererā waaka! Irire musārē
weregu aarīgū iriabu, ārīyupu Marīpue
wereboegu.

⁸Īgū irasū ārīmakū pérā, masāgobere
iārā waanerā nome güikererā,
mumurō merā usuyari merā Jesús
buerārē wererā ūmadujāañūrā. ⁹Īgūsā
ūmadujāarā nomerē Jesús Īgūsārē

/27.62 Judío masaka siuñajārīnū, sábadu āārā.

bokatírí, òàdoreyupũ. Ígũrē ìārā, ìgũ pũro ñadukupuri merā ejamejā, ìgũya guburire ñeā, ìgũrē bũremuñurā.

¹⁰ Jesús ìgũsārē āsũ ārĩyupũ:
—Gũibirikòāka! Yaarā yũ buerārē:
“Galileague waaka!” ārĩ wererā waaka!
Irogue yũre ìārākuma, ārĩyupũ.

Surara ìgũsā ìadeare weredeā

¹¹ Ìgũsā nome Jesús buerārē wererā waarĩpoe surāyeri surara masāgobere koreanerā Jerusalēgue waañurā. Irogue eja, paía oparārē āārĩpereri masāgobegue waadeare werepeokòāñurā. ¹² Ìgũsā irasũ ārĩ weremakũ pērā, paía oparā, judío masaka mūrā merā nerēñurā. Irasirirā ìgũsā: “¿Nasirirākuri?” ārĩ āmu odo, surarare wáro niyerure sí, ¹³ āsũ ārĩñurā:
—Masakare āsũ ārĩka: “Ñami merā gũa kārĩripoe Jesús buerā masāgobegue eja, ìgũya dupũre yajakòānerā āārāma”, ārĩka! ¹⁴ Pilato musā irasũ ārĩ kerere pémakũ, gũa ìgũ merā werenírākoa, musārē wajamoābirikòāburo, ārĩrā, ārĩñurā.

¹⁵ Ìgũsā irasũ ārĩmakũ pērā, surara niyerure ñeā, waakòāñurā. Pũrũ paía oparā ìgũsārē weredoreaderosũta gajerārē wereñurā. Irasirirā, ìgũsā

irasũ ārĩrĩ kerere wārā judío masaka pénerā āarĩmá. Daporaguedere ìgũsā ārĩgatodeare bũremukòāma dapa.

Jesús ìgũ buerārē ìgũyare buedoregu pídea

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Pũrũ gũa Jesús buerā pe mojõma pere su gubu suru pērēbejarā Galileague waa, buúrugue ìgũ gũare waadoredea buúrugue waabu. ¹⁷ Irogue eja, Jesũre ìārā, ìgũrē bũremubu. Surāyeri gũa merā waanerā gapũ: “¿Ìgũta āārĩkuriye ñĩ?” ārĩ gũñama. ¹⁸ Irasirigũ Jesús gũa pũro aari ejanugā, āsũ ārĩmi:

—Yũpũ yũre āārĩpererogue i nikũ, ãmũgasiguedere dorebure sóosiāmi. ¹⁹ Irasirirā āārĩpereri buri marā masakare yaa kerere buerā waaka, ìgũsāde musā irirosũta yaa buerire tuyaburo, ārĩrā! Yũpũ wāĩ merā, yũ wāĩ merā, Òāgũ deyomarĩgũ wāĩ merā ìgũsārē deko merā wāiyeka! ²⁰ Āārĩpereri yũ musārē doredeare ìgũsārē bueka, irire iriburo, ārĩrā! Ire masĩka musā! Yũ musā merā āārĩnĩkòāgũkoa. I ãmũ pereadero pũrũguedere musā merā āārĩnĩkòāgũkoa, ārĩ weremi gũare Jesús.

Iropāta āārā.